

Оссолінські колекції.

CD – диск виконано в рамках угоди укладеної з квітня 2004 р. між Львівською науковою бібліотекою НАН України у Львові і Національним Закладом ім. Оссолінських у Вроцлаві.

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów.

Zespół (fond) 4.

Zbiór rękopisów Biblioteki Baworowskich

Dział (opys) 1

892. X. Aloizego Osińskiego Literatura łacińska i polska.

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

ЛЬВІВСЬКА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ім. В. СТЕФАНИКА НАН УКРАЇНИ

ВІДДІЛ РУКОПИСІВ

ФОНД 4 (Бав.)
ОПИС 1
ОД. ЗБ. 892

FASCICVLVM PORTES
LIBRORVM
VT RVSTICVS AGNVM

BIBLIOTEKA FVNDACYI W. HR.
BAWOROWSKIEGO WELWOWIE

N. 892 IV. B. 23.

Komu dowcipu obiono z wymową dostać
Niech szerepi między ludźmi dobre obycaje:
Niechaj czyni porządek, roztętkom zabiega,
Právo Oczysztych i piśkney swobody jxestrzega
Pieśń XIX Digi 4Wtoréy wyta-
ney 1639. in 4to

Literatura Łacińska i Polska.

O Mowcach.

O Dobrej Wymowie

O wpływie Wymowy na Dobra Ludzkiego

Kiedy Kapitan ogłasza z kazałnicy wielkie prawdy obyczajności,
które Bóg uwieści, kiedy obrońca niewinności odrywa się z mównicy,
kiedy urzędnik rozmyśla nad losem ludów, kiedy obywatel w zgromadze-
nieniach prawodawczych na obronę wolności przemawia, kiedy
godny chwalcą darów rozumu i cnoty przyznaje im zaletę, któ-
ra dla innych jest zachęceniem, dla wszystkich nauką; kiedy
na konie Literat, filozof pracuje w zaciśniętych nad zmieszeniem
nadurzy, błędów i zbrodni, na ówczas wymowny jest Dobra.
czylić lukkości, na ówczas wymowa nie jest tylko sztuką ale
ustugą szanowną, poświęconą uwielbieniem wszystkich o-
bywatelów. Zaleta dobrego mówienia jest najmniejszym
mowy przymiotem. Ładny słuchacz bardziej dobru swoim
rzetelnym, niż stodyerz wymowy, przypomina o mowcy, widzi
w nim tylko porzucenie człowieka, ^{„Ciceron na drugiej kartce} jeżeli Wymowa tak jest
ważną w swoim przedmiocie, tak szlachetną w pobudkach, tak
pożyteczną w swych pracach, nieważnym lekce nauki wy-
mowy. — Krasomowcy Rzymscy byli popoziłymi mistrzami,
ale kwintylijan przez lat 20. nauczał z prawdziwą chwałą

Wymo

Sere

Sere prawe Cyeron zdumiewato sig nad tym po-
tworem w ludzkiej postaci, przechodzącym skrutnoscia
zwierzeta, i z tym zycie odbieral, dla ktorych sig
na swiat urodzil. Portentum atque monstrum est,
esse aliquem humana specie et figura, qui tantum
immanitate bestias viderit, ut propter quos hanc
suaavissimam lucem aspexerit, eos indignissime
luce privarit.

Stumaxa allegorya Jedz, i udzielenia sumdenia
wystawia. Nolite putare, quemadmodum in fabulis
saepe numero videtis, eos qui aliquid impie scelerateque
commiserint, agitari et perterveri Furiarum taedis
ardentibus. Sua quemque fraus et suus terror
maxime vexat: suum quemque scelus agitat, amentiaque
afficit: sua male cogitationes consuetudinaeque animo
terrent. Haec sunt impiis assidua domesticaeque Furiae,
quae dies noctesque Parentum poenas a consuevera-
tissimis filiis repetant.

W brzmiazym toku mowienia moza bydz
myśli faterowe Cyeron na poparciu tej prawdy
przytocza wyjatki z mowy na Prociurzem
Amerynem ~~między w. 2. 2. 2.~~ To musze ni-
kiej przywiedzione wistki otrzymano oklaski
ni i istoty rzeczy, jak Cyeron mowi, ale z na-
dzi, ktora obciywal. I to o kare Oycy bozyow,
ktorych jak wiemy silywch rasy tych w wozach ma-
canu w wieka. Majores nostri insidi volu-
erunt parcidas viros in cubem atque
ita in flumen Dejici.

Quid est tam commune, quam spiritus vivis?
terra mortuis? mare fluctuantibus? litus
ejectis? Ita vivunt dum possunt, ut qu-

^{uoznaczo w wieka}
Kogutem psem i iaszkuska w matpaj, kogut znacze to
Hwarog, pies wiernosi, iaszkuska morzenie matad przez wypry-
zanie i z jej wytrznosci Plinius lib. X. cap. 11, matpa naska
Dowanie ludzo.

Wymowy i smaku, zastugiue na uczucie i wdzięcznośc.
Nauki jego o Wymowie potomności podane godne są, aby je
wszystcy poznali.

O Mowcach Rzymskich poprzedzających Cyncerona.

Cynceron w dziele o sławniejszych mowcach [de claris oratoribus] rozciągle wymienia Rzymian wstawionych wymo-
wą od pierwiastków Rzeczypospolitey, i daje poznać, że sztuka
mowienia staby miała postęp aż do Katona Cenzora i
i dwóch braci Grachow Tyberiusza i Kaja. [§]; znajdu-
je ich dalekimi od doskonałości, ale przyznaje im dowcip
niepowodowany sztuką, ani ukształcony smakiem. Gwał-
towność i przeniknięcie były znamionami Grachow, a
powaga i dobitność przymiotami Katona. Ale wszystkim
trzem mowcom zbywało na tej kształtności i dzwięku,
na tem srykowaniu wyrazów tak istotnie potrzebnym w
Wymowie. Bo niemniej mowca iak i Poeta powi-
mien uważać ucho, iak drogę do serca. Grachowie
Educa się być pierwszymi w rzędzie znających nauki
Greckie. Dzieje nas upowiaia, że winni byli tę naukę
podowczas tak rzadką Matce swojej Kornelii. Ale język
Laciński niebył jeszcze udoskonalonym; w siódmym wie-
ku Rzymu dopiero się ukształcił. — W tym okresie kwit-
nął Antoniusz, Krapus, Scawola, Sulpijusz Kotta, ktor-
zy tak znakomite zajmują miejsce w rozmowach Cyncerona
o Mowcy [de oratore]. Pochwata im przyznana wspiera się
na podaniu; bo wielu z nich nie nie pisato, a dzieła tych
które Cynceron miał w rękach zginęły. Znamy je tylko z
szanownych Cyncerona świadectw. Lata Historya wymowy

[§] Tyberiusz i Kajus Grachowie synowie Tyberiu-
sza Semproniusza Gracha i Kornelii córki Scippiona Afrykań-
skiego, przez troskliwość Matki wydoskonaleni w
naukach wyzwolonych, byli sławnymi Mowcami.
Ci na urządzie trybunów czyli obrońców ludu, dali dowody swej
przychylności, z powodu prawa Kółnego, bunt wielki wszczęli,
i śmiercią byli karani. —

Cycon

^{lisie Wymowy}
Cycon z własciwą sobie mocą tak ^{rozprawie} ~~rozprawie~~ o ~~pracyt~~
kacch wymowy. Domina rerum vis eloquendi
quam est preclara quamque divina! quae pri-
imum efficit, ut ea, quae ignoramus dicere et ea
quae scimus, alios docere possimus. Deinde haec
hortamur, haec pericademus, haec consolamur afflic-
tos, haec oeducimus perterritos a timore, haec gestientes
comprimimus, haec cupiditates inacidiasq; restringi-
mus. Atque nos legum urbium societate devin-
dit: haec a vita immani et fera segregavit.

Nota 1a)

O znalezieniu Wymowy u Rzymian

Dar Wymowy większe podobno miał znalezienie w Rzy-
mie, niżeli w Atenach. Sztuka wojskowa i ów mo-
wieńca były dwiema wielkimi szkołkami do nabycia
Sławy u Rzymian. Krausus, Antoniusz, Hortensiusz
Cycon przez Wymowy podnieśli się na Dostoieństwa
najpięrsze. Tak Cycon aradzony w Arpinie Miastecz-
ku Toskanii, strzymał Konsulostwo odmówione Katyli-
nie, Lentulowi, Cetegorowi znakomitym z rodu. Gdy-
by był naszym Abdakiem posiadałby tylko zapeione
Sławy nauki: stałby się szczeniakiem.

~~1a) Mark Porcyusz Kato wóbr wapnemięzłowości
w zepsuoych obyczaiach u Rzymian Lenzorem
narwany, z chłaby wzmiankowany jest w
Dziadach Rzymskich. Plutarch żył tego obier-
nie napisat. Umiał 608 roku od zakozenia
Rzymu. miał lat 84~~

Zaufany był Cyzeron w swoim darze Uymowy,
kiedy zażywał się walczyć z tym obrońcą tak
wielce wstawionym, powiedział w pierwszej
Mowie za kwincyusem: eloquentia Q. Hor-
tensii, ne me dicendo impediatur, nonnihil
commoveor. Dieta Hortensiuska nie doszły
do nas.

~~Wzrost cha na obywatela Rzymian, gdy Cy-~~
~~zeron walczył z Hortensiuszem w obro-~~
~~nie Rospiciusza Ameryza i melius Werresy~~
~~Przymioty Howców szalkonych. Przymioty~~
~~Demosten~~

Walka Cyzerona z Hortensiuszem, ~~spawa~~ w sta-
mie Rospiciusza Ameryza i Werresa, i
obraz ~~szepienia~~ panidiego na procras, w której
Cyzeron miałym niewinności obrzut iż obrońca

Wzrost tej mowy

Wzrost tej mowy reprawiedliwie smutaku
miłowienia, gdy inni mowy maurami, i wielkim
zawissem i po waga rocznosc eg more
Wzrost Rospiciusza na amery

Syn Dóbr tych nieodzyskad, obwinili go o zaboystwo Cyla,
 które sami wykonali. ^{syny i brat Cyla} Chryzogony, ^{syny i brat Cyla} podzielnyszy się z nim
 zdobywca, wspierał ich wziętością. Żaden obrońca ~~nie~~ miał
 tak strasznego nieprzyjaciela sobie narazić. Cyeron w roku 2
~~od zafoxenia~~ ^{od zafoxenia} ~~roku 674~~ ^{roku 674} nabrad tej słachetney smiatosci. Pełny tego
 gniewu, który uraża niesprawiedliwosci, a który zbyt
 często osiębia roztropności boiazliwa w wieku doświadczene-
 nia, osmielił się sam mówić wposród wrzystkich milercy-
 cych. To przedsięwzięcie tém bardziej zadziwia, że w
 tej sprawie publiczney pierwszy raz ^{|| Serce || na karcie następnicy} stawad. ||:d:|| Skutek
 tej sprawy iest niewiadomy. Z upodobaniem wspominał
 ten słachetny i męzny postępek ^{|| wieku podeszłym} „Synowi ~~swemu~~ ^{|| wieku podeszłym} ~~na okazanie~~ ^{|| wieku podeszłym} ~~o gdzie idzie o obronę nie-~~
~~wimosci, tam się żadnych niebezpieczeństw~~ ^{|| wieku podeszłym} ~~lekać nie-~~
~~trzeba). Toż samo użucie powodowato nim w oskar-~~
~~zeniu Werresa~~ ^{|| wieku podeszłym} ~~|| wieku podeszłym~~ ^{|| wieku podeszłym} Prawda że Cyeron podów czas był
 w wieku dojrzałym, że po odbytej Kwesturze w Sycy-
 lii był zaszczycony urzędem Cyla. Lud Rzymoki prze-
 konany o jego enocie, a zdumiony Wymową, we wryst-
 kich okolicznosciach dawał mu dowody swęj przychył-
 nosci. Ale i to niemięyszy iest prawdą, że na Werresa
 powstając miał wielkie do zwycięstwa trudności. Naj-
 pierwsi Obywatele Rzymu Werresa wspierali, w tem prze-
 konaniu, że iesti odniesie Karę, trudno im będzie zbogać
 się z rządow Prowincyi. Uzywano wszelkich sposobow,
 do wywołania go z surowosci prawa. Dowody Cyerona
 tak były iasne, świadectwa tak przekonujące, szemranie
 ludu

||:d:| Te sprawy publiczne zwano, które się odbywały
 w Senacie, sprawy prywatne należały do sądow niższych.

Sere

Sere prawe Cyceron Dumieciato sig nad tym po-
tworem w ludzkiej postaci, przechodzącym skrutności
zwierzęta, iż tym życie odbierał, dla których sig
na świat urodził. Portentum atque monstrum est,
esse aliquem humana specie et figura, qui tantum
immanitate bestias vicerit, ut propter quos hanc
suauiissimam lucem aspexerit, eos indignissime
luce privarit.

Stumawcy allegoryja Jędz, i udrzżenia sumienia
wystawia. Nolite putare, quemadmodum in fabulis
saepe numero videtis, eos qui aliquid impie seditateque
commiserint, agitari et perterveri Furiarum taedis
ardentibus. Sua quemque fraus et suus terror
maxime vexat: suum quemque scelus agitat, amentiaque
afficit: sua male cogitationes consuetudinaeque animo
terrent. Haec sunt impiis assidua domesticaeque Furiae,
quae dies noctesque Parentum poenas a consuevera-
tissimis filiis repetant.

W brumiacych roku mowienia mogą być
myśli fałszywe Cyceron na poparciu tej prawdy
pnytaera wyjątek x mowy na Prosciuzem
Amenynem ~~między w. 2. 2. 2.~~ To musze ni-
kiej przywiedzione wistki otrzymane oklaski
nie x istoty rzeczy, jak Cyceron mowi, ale x na-
dziwi, ktory obciywidzelo o kam, Ocy boycow,
ktorych jak wimny silywych raskytych w worach
~~canu w rzeke.~~ Majores nostri insidi volu-
erunt parricidas viros in puteum atque
ita in flumen Dejici.

Quid est tam commune, quam spiritus vivis?
terra mortuis? mare fluctuantibus? Littus
ejectis? Ita vivunt dum possunt, ut qu-

^{przez ceno w rzeke}
Kogutem psem, iaszkusko, i matpoy, Kogut imaxyt, sto
Hlowoi, pies wiernosi, iaszkuska morzenie matki przez wygry-
zania i x jej wnetrzności Plinias lib. X. cap. 9, matp naska
Dowanie ludzo.

Ducere animum de Caelo non queant. ita jaectantur
fluctibus, ut nunquam abluantur. ita postremo
ejiciuntur, ut ne ad saxa quidem mortui con-
quiescant. Page 69. 70. Editio ad usum Del-
phini.

Ten wyjątek Cyzerona w wyrazach mitobremia-
cych. Kamyka myśli fatryjus. Na co odosobniać
powietrze wspólne żyjącym od ziemi wspólnej
umartym? Ziemia nie jest także wspólna ży-
jącym? Nad to fatryjwa myśli, że batwany
niekrapiaia, kasytego w wodze umiowayey i
wrzuconego na morze i nie urosła na skały,
choć to byto by prawda, iednak żadnym nie
jest dowodem, i do tej mowy niestwierdzone. bo cellem jest
obrona syna obwinionego o Oycobójstwo —
Nu jest to pora popisowywania się dowcipem
w opiwach —

W innych mowach Cyzerona niestanowiąc
się, nie podobnego. Wiele metody podobny do o-
stankania wyobraźni wymiowu go i tego bto-
du powinien. Sam Cyzeron radzi, aby meto-
dy ograniczać swą imaginacyą, i niektóre myśli
bujnego. Dowcipu odrzuca —

Omnes

Omnes, qui alterum, iudices, nullis impulsis inimicitibus, nulla privatim laesi injuria, nullo premio adducti, in iudicium Reipublicae causam vocant, providere debent, non solum quid oneris in praesentia tollant, sed etiam quantum in omnem vitam negotii suscipere conentur. Legem enim sibi ipsi dicunt innocentiae, continentiae, virtutumque omnium, qui ab altero rationem vitae reposant: atque eo magis, si id, ut ante dixi, faciunt nullam rem commotam aliam, nisi utilitate communi. Nam qui sibi hoc sumpsit, ut corrigat mores aliorum, ac peccata reprehendat, quis huic ignoscat, si qua in re ipse ab religione officii declinavit? ... Furum aliquem aut rapacem accusaris? vitanda tibi semper erit omnis avaritiae suspicio. Maleficum quempiam aduixeris, aut crudelem? cavendum erit semper, ne qua in re asperior, aut inhumanior fuisse videare. Corruptorem, adulterum? providendum diligenter, ne quod in vita vestigium libidinis appareat. Omnia propterea, quae vindicaris in altero, tibi ipsi vehementer fugienda sunt. Etenim non modo accusator, sed ne oburgator quidem ferendus est is, qui, quod in altero vitium reprehendit, in eo ipse deprehenditur.

Actionis in Verrem II. Liber III

tudu przytomnego tak wielkie, że Flortensiusz nie śmiał
 ust otworzyć i sam Werrejowi doradził, aby nie czekał na
 wyroku ustąpił z Rzymu. — Trzeci mowa na Werre-
resa dwie tylko pierwsze były mówione; Cyeron inne na-
 pisał na wzór, iak oskarżenie we wszelkich częściach być
 dowodnie powinno. Dwie ostatnie mowy są powszechnie uwa-
 zane za doskonałe; jedna ma za cel tużsiewstwo Werrejsa, a
 druga okrucieństwa jego. Pierwsza inflawiona jest zbitych
 opisów i przyjemny ~~opowiadaniem~~ ^{opowiadaniem} opowiadaniem, które oddalać
 nosi w wystawieniu rozlicnych tużsiewstw. Drugą jest przedwo-
 ną przez mocne przeniknięcie, zmniejszenie serca litosią
 nad niewinnymi i obrzydzenie występca. W trzeciej piękny
 jest opis obrony sądowego. Omnes patz.

O Mowie Cyerona na Katyline.

^{podczas konsulstwa swiętego}
Cyeron ze aterach mowa na Katyline dwie pierwsze
 nieprzygotowane powiedziad. Spisane były przez skrócenie
 podczas mówienia; Aby je dobrze ocenić, uważmy stan owo-
 czony Rzeczypospolitej. Duch dawny Rzymu ^{niewolę} zniknął,
 a spodlenie dusz nastąpiło po skazaniu obydwój. Marjusz
 i Sylla dali poznać, że Rzymianie mogli znosić ^{tyranyję} Tyranyję.
 Ten przykład osywid wyniosłość i nadzięć niektórych.
 Miłość wolności i Cyeryjny wsparła na roznosii i prawach,
 niemogła trwać przy tej potęrze potwornej i tych wielkich
 bogactwach, których Rzymianie zwyciężyli tylu krajów sta-
 li się panami. Cezar rostaigcy iuz wypożyczeniu Oppidek,
 obrazonny przodkowaniem Pompeja i miłością Senatu ku nie-
 mu, zamyslał tylko o wskrzeszeniu strony Marjusza. Pom-
peiusz nie dopinając otwarcie tyranii, pragnął, aby zamien-
^{szania}

E Jesze nas dziś okrucieństwo Werresa
 oburza, iesze dziś rozkulamy się, na ten
 skliwy opis, gdzie widok ginących niewinnych,
 uznawal każdy za własny.

szania i bezprawia wynikłe z ducha stroniectwa, przywiody
Rzymian do poddania się pod jego opiekę i mianowania go
Dyktatorem. Wielu, których tuży z trzech części świata
nie mogły nasycić chciwości i zbytku, lekali się podniesienia
praw i skarcenia swych łotrów. Miał liżba Dobrych oby-
watelów, a Cyeron na ich czele utrzymywał Rzeczpospo-
litę stojącą nad przepascią zguby.

W tym stanie rzeczy Katylina odparty od Konsulostwa
przez Cyrona, zadurony, wysłany na rozpustę przybie-
rł podobnych sobie stoczyńców i przedsięwzięcie spalił Rzym,
wymordował Senat i przedniejszych obywatelów. Wypsa-
wił Manlius jednego z najlepszych Rycerzów pod Syllę
na wzburzenie zaduronych żołnierzy, między których
Dyktator podzielił ziemie, a ci nowych tużystwo zgodali.
Manlius utwarza z nich Wojsko między Ferulanami |e|
i Arretium |f| obicium nadciągając do Rzymu na dzień
oznaczony, stoczył się z Katyliną na rzeź i spalenie Miasta,
na obalenie rządu i podział zdobyczy. Wiadomości o tem
okropnem sprzysiężeniu zaczęła się rozchodzić po Rzymie.
Wszystkich ~~z~~ zdigła trwożna niecierność. Każdy z-
wiskradł niebezpieczeństwo a jeden Cyeron oddał go przed-
sięwzięt. Katylina i sprzymierzeńcy mieli porę dogodną
swoim zamiarom. Nie było we Włoszech znakomitego
oddziatu wojska; pułki znajdowały się w Azji pod do-
wództwem Pompeja. Te okoliczności zniewolity Katyl-
linę do przyspieszenia swoich zamysłów. Werwał do
siebie wnoy zaufanych spółników zbrodni, i wydał im
ostatnie rozkazy. Za dwie godziny się, Cyeron powziął
|e| ~~Miasto~~ Ferulanami, miasto Włoskie o dwie Mile od Florentyi
|f| Arretium |Arrezzo| Miasto w Toskanji.

o wszystkim wiadomości przez Fulwiię matkę Kurcjusza jednego ze sprzymierzeńców, który dla przypodobania odkrył im przygotowywany spisek. Fulwiię przerażona okropnością tej zbrodni oznajmiła ją Cyeronowi, który na tych miast zebrał Senat do Kosciotu Jowisza Statora dobrze uzbrojonego. Katylina niewiedząc o odkrytych swoich zamiarach, zasiadł swoje miejsce w Senacie. Na ówczes Cyeron ^{z imięgo Lentulus} pierwszy mowę piorunującą na Katylinę powiedział. Następny mowę Katylina wyszedł z Rzymu ^{jak Cyeron wyraża: perterritus, prae-fugit se, excepisset} Przymus ^{z prae-fugit se, excepisset} Manlius, stoczył bitwę i zupełnie porażonym został.

Po wyjsciu Katyliny z Rzymu, Cyeron ^{marzał u} wstąpił na mównicę i lud o wypadku zdarzeniu upewnił. To jest rzecz drugą mowę na Katylinę, w której użycie trwożę oddali, i okazać, że wyszcie z Rzymu Katyliny jest pożytecznym, że Katylina ^{przez prae-fugit se, excepisset} został w Rzymie Lentulus, Cetega i innych, a by liźby stronników zwyciężyli i Cyeronowi życie odebrali. Ci pragnęli wiegnąć, w ten zwiarek Postow Allobrogow oddali im układ spisku z podpisami własnymi. Ten natychmiast odniesiono Cyeronowi. Konsul zebrał Senat, przyzywał do siebie Lentulus, Cetega, Cepasjusa, Gabiniego i Statyliusza. Ci nie spodziewając się zbrodni odkrytej, na rozkaz Cyeron stanęli. Wprowadził ich do Senatu i postow Allobrogow przyzywał; składa im jasne dowody i świadectwa. Występnymi przyznali się do swoich podpisów i pieczęci. Stęgo powodem Cyeron piękny myśl powiedział Lentulowi, pocho-dzeniem z domu najświetniejszego Korneliuszow. Jego pieczęćka wyobrażała głowę dziada znanomitego obywatela. „Poznaieszli tę pieczęć rzekł Konsul, jest to obraz dziada twoiego”

19) Oratione II. in Catilinam

E Są dwa założenia w tej Mowie, których lubo nie do-wodzi oddzielnie, jednak nigdy ich z myśli nie spuszcza. Pierwsze założenie Katylina przekonany o spisek powi-nien wyjść z Rzymu niekrotownie. Drugie założenie Konsul chociażby mógł ukarać go śmiercią, jednak przychylił się do jego wyszcia. Caro mieszkał w Krańcu zwanych Delphinat i Lavoce.

w Rzymie Catylina Caro Delphinat

„twojego, który się tak pięknie Rzeczypospolitej zastawiał, jak więc
„dok sam tej głowy szanowny nieustrzymał podpisu twego na
„zbrodnię?” E Senat przyznał nagrodę Allobrogom, złożył
Dziękli Cyzeronowi i nakazał ^{myśle przysięgnę} ~~złożyć~~ Supplicationes. Cyzeron
zabrał głos do ludu i wyraził mu, z jakiego niebezpie-
czeństwa Rzym wyzwolony został, i to jest treścią trzeciej
mowy na Katylinie, która we trzy niedziele po drugiej powiedzieć

Nakoniec szło o postanowienie Kary na tych zloczyn-
ców. Syllan oznaczył Konsulem na rok następny sądzi ich
godnym być śmierci. Tego zdania trzymali się wszyscy
mówiący po nim aż do Cezara, który wymierza im karę
wiecznego więzienia, i zabranie majątku na skarb. Cezar
miał iuz wielkie znaczenie, i jego mniemanie mogło wie-
le głosów osiągnąć. Cyzeron na widok nowego niebezpie-
czeństwa Rzeczypospolitej nieulęknony powieździł cwałem
mowę na Katylinę, ^{we dwa dni po trzeciej} w tej przelał cwałem swoje w słowa
cwałem. Wyrok śmierci iednomysłnym głosem potwierdzony, wy-
konanym został natychmiast. Lud z okrzykiem, i celniejsi
Senatorowie odprowadzili Cyzerona do jego mieszkania. Pochod-
nie u drzwi domów oświecały mu drogę. Kobiety z okien pa-
trwały na idącego, i okazywały go swym Dzieciom.

Wnieśliaki czas potem, Katon przed ludem, i ^{Kwintyusz Lutatiusz} ~~Katili~~ ^{Katili} w senacie
przyznali mu tak chlubne nazwisko Ojca Ojczyzny, które w
postępie czasu pochlebstwo nadato Cesarzom. Ale Rzym wolny,
świadectwem Juvenalisa iednego tylko Cyzerona tak nazwał.

Roma patrem patriae Ciceronem libera dixit. Juvenalis
Mito iest wielbige dowcip Cyzerona oddadzwarem hoto jego
poczciwości. — Cyzeron w duchu wdzięczności, wyraził te słowa
do Katula: Semper in Republica vivet auctoritas eius. Marcus

E (Ostendi tabellas Lentulo et quaesivi, cogno-
sceretque signum? Annuit. Est vero inquam, signum
quidem notum, imago avi tui, clarissimi viri, qui amavit
unice Patriam et cives suos, qui quidem te a tanto
scelere, diam multa revocare debuit.

Marek Licyniusz Krapsus, nie mógł uprzeczyć wielbiu godności
Cyzerona w wyzwoleniu Rzeczypospolitej z rąk nad te słowa

2.

O Mowie za Murena.

Licyniusz Murena oznaczony był Konsulem. Zadawano mu nieprawne ubieganie się o urząd. Był to obywatel pełny zaszczytów i męstwa; służył wojskowo chwalebnie pod Lukullem i ojcem swoim który nad Mitrydatem zwycięstwo otrzymał; był przywiązany do Cyzerona i Opatryzyny. Rzeczpospolita zostawała w nieładzie i zamieszaniu. Była rzecz wielkiej wagi, aby Murena rozporządził urzędowanie w dniu oznaczonym, aby tym rozporządzeniem niecierpienia obywateli znowu go wyboru. Okoliczności 4te obrony czyniły trudną. Sam Cyzeron na prośbę różnych Obywateli, oburzony przekupstwem panującym w wyborach, postanowił surowsze prawa od poprzedzających, przeciwko zabieganiom o urząd. Oskarżycielem Mureny był jeden z współubiegających się Sulpicjusz prawo ^{radca} Caesia, przyjaciel Cyzerona. Oskarżenie popierał Katon ustanowiony powszechnie i bliski obywateli trybunatu. Świadectwem Dziejopisów niemorna było Murenie zarzucić przestępstwa prawa; używał tylko prośb które najuczciwszych niezmieniły.

Wstęp składa się z dwóch części. Naprzód Katona Bozjo o szkodliwie Mureny Konsulostwa. Pawłone odpowiada Katonowi, który mu zarząca niesprawiedliwą obronę 1mo że Konsulem jest 2^{go} że postanowił prawo na ubiegających się nieprawnie o urząd 3^{go} że surowy urząd Konsulostki sprawował. — Na pierwsze zarzut odpowiada, że Konsul bronić Konsula powinien; drugiego zarzutu tak się tłumaczy: postanowieniem prawo, ale go Murena nieprzełamał; co do trzeciego, wyznaje się być ^{tego} ^{godnym}

że jestem Senatorem, że Obywatel, że wolnym, że żyję i że ciem winienem. Niechże żona, niechże dom, niechże Cyzeron do ogłody, Dobrodziejstwo swoje poznaj. List Cyzerona do Attyka

O Mowie za Archiaszem Poetą.

Zaprzeczono niesprawiedliwie imienia obywatela rzymskiego Archiaszowi Poecie greckiemu. Był rodem z Antiochii [b.] miasta Syrii; ale otrzymał prawo obywatelstwa w Hera-
klei [b.] mieście sprzymierzonym. Pisma tego miasta w
wojnie zgorzały. ^{tuż} ~~Gracjus~~ nieprzyjaciel Archiasza w
lat 28 chwał Korryntów z zdarzenia, które mu odjęto do-
wody obywatelstwa, i zaprowadził go do sądu o nieprawie
mianowanie się rzymskim obywatelem. Szergliwym
Lozem miał za sobą świadectwo Lukullu, którego opie-
ka zjednała mu przychylność Herakeleyczyków. Cyeron
stawał w jego obronie, i wyraża wstępnie, iż iako nau-
czytel ma prawo do jego przyjaźni i nawet wdzię-
czności. W każdej sprawie wymienia Cyeron osobiste
pobudki zniechęcające go do obrony. Ta sprawa wyma-
gała tylko świadczonych dowodów i przemówienia krótko-
kiego. Mowę Cyrona w półgodziny przeczytać można,
a istota sprawy w czterech kartkach się mieści. Reseta
mowy zamyka pochwałę Rzymotworstwa i nauk, i wy-
nikać z nich korzyści i przyjemności. Kochaicy nau-
ki i sam urony spocieczę serca tote im powinny
oddawać. Ta mowa uramia i Cyrona, i stać tego
się godnym obrony. Przebiega się w niej wzdzie stoda
wdzięk i ozdoby. —

[b.] Heraikleia miasto włoskie na granicy Kampanii

We wstępie wyraża mity obowiązek bronięcia nauczyciela
swojego. I chociaż wymowa ed Rymotuwonstwa się różni,
jednak wszystkie nauki najsłabszymi iednoczą się zwięz-
kiem. Prosi o dozwolenie, aby mówić za uroczym w
obliczu oświeconych, o naukach rozprawiać.

Opowiedzenie treści obraz życia Archiasza, Stawo nauki
i przyjaźni znakomitych obywateli.

Dowodzenie dwóch części się składa. W pierwszej dowodzi,
ze Archiasz obywatelem jest rzymskim. Wspiera to świade-
ctwem Lukulla i przytomnych postaci Heraklieniostich w nie-
dostatku zgorniatych zapisów. W drugiej części okazuje,
ze choćby Archiasz niebył rzymskim obywatelem, stać się
nim powinien dla swej nauki, i chociaż pisał po
grecku, godzien jest chwaty. — Czynn stworz piękny o
chwale. —

„ Nullam virtus aliam mercedem laborum periculorumque
„ desiderat, praeter hanc laudis et gloriae: qua quidem de-
„ structa, Judices, quid est, quod in hoc tam exiguo vitae cur-
„ riculo et tam brevi, tantis nos in laboribus exercemus? Certe
„ si nihil animus praesentiret in posterum, et si quibus regio-
„ nibus vita spatium circumscriptum est, eisdem omnes cogita-
„ tiones

terminaret suas; nec tantis se laboribus frangeret, neque
tot curis vigilisque angeretur, nec toties de vita ipsa
dimicaret. Nunc insidet quaedam in optimo quoque vir-
tus, quae noctes et dies animum gloriae stimulis concitat.
Atque admonet, non cum vitæ tempore esse dimittenda
commemorationem nominis nostri, sed cum omni
posteritate adaequanda. An vero tam parvi animi
videamur esse omnes, qui in Republica atque in his
vita periculis laboribusque versamur, ut, cum usque
ad extremum spatium, nullum tranquillum atque
otiosum spiritum duxerimus, nobiscum simul moritura
omnia arbitremur? An cum statuas et imagines,
non animorum simulacra sed corporum, studiose multi,
summi homines reliquerint, consiliorum relinquere, ac
virtutem nostram effigiem, nonne multo mallemus
mus, summis ingenio expressam et politam? Ego vero
omnia quae gerebam, iam tum in gerendo spargere, me
ac disseminare arbitrabar in orbis terrae memoriam
sempiternam. Haec vero sive a meo sensu ab futura
sunt, sive ut sapientissimi homines putaverint, ad
aliquam animi mei partem pertinebunt, nunc quidem
cogitatione quadam speque delector."

W tym wyjątku okazał Cyzeron wielką miłość chwały. Pięknicy jest zapewne czynić dobrze niemysłę o chwale, lecz takwicy podawać prawidła, niż wynajdować przykłady. Chwała najskuteczniejszym jest bodźcem dla dobra ludu. Zaprzeczac iey tym niemozna, co wryotko czyniąc dla drugich, pragnę tylko od nich uwielbienia odbierać.

O Mowie za Sexciuszem.

Dar wymowy jest orężem na zbrodnie i łarczą niewinności. Cyzeron umiał użyć obojga z równą mocą i skutecznością. Stumił zbrodniarzoio, a bronid cnostliwych. Mowa za Trybunem Sexciuszem jest jedną z najpiękniejszych. Wyraził w niej i mienawisć do Kladiusza najruciędszego nieprzyjaciela, i wdzięczność Sexciuszowi najgorliwszemu obrońcy swojemu. — Cyzeron we 4^{ty} lata po Konsulodstwie skazany był na wygnanie. Stronę Kladiusza utrzymywał Cezar, a tajemnie Pompeiusz. Cezar chciał w nim potłumić ducha wolności, a Pompeiusz zardrosił znawienia i stawy. Chociaż wryotkie stany państwa pragnęły powrotu Cyzerona, chociaż wryotkie wladze Rzymu oswiaderaty się za nim; Kladiusz na orok wysłał Kaczio i tobrio wzbraniał Trybunom zgromadzić tu

Nad na ogłoszenie powrotu Cyzerona. Milon i Sexcius zbray-
nie moc odpirali. Krwawa bitwa powstała, i Sexcius
iako niezwy był zostawiony na placu. Krąg wstrzymał
Klodyusza sąpody, i Cyzeron zwygnania był przywołany według
Plutarcha w 10. miesiący, a Appiana w 16. Klodyusz wrok
oskarzył Sexciusza o gwałtowność przez Albinowana iedne-
go z sąfatych.

We wstępie wyraża, dla czego tak mało znalazł się
dobrych, to jest ze zli panicy, a dobrych wieźmierzema do-
znaia, i o to najbardziej uiała się w sprawie Sexciusza.
Wymienia zastugi w opowiedzeniu, wylicza dzieła Sexciusza
w Trybunacie i Kwesturze.

W dowodzeniu okarzuie, jak niesprawiedliwie pozwany
Sexcius do sądu, któremu nic innego zarzucić niemożna
nad to, iż od Klodyuszowiffich wypiękarow nieginął; a gdyby
poległ, mordercą by się śmierci jego i miadby posąg wypta-
wiony. — Cypry zwróć do pochwał Milona, że wspólnie
z Sexciuszem wystawid życie swoje na niebezpieczeństwo
dla jego obrony, i oburza się na bezkarność, że cnotliwy
powołnie do sądu, a zbrodnie Klodyusza uchodzą kary.
Albinowan zarzucał Cyzeronowi, że dla tej gwałtowności
Sexciusza niepowinien był do cyeryzny powracać na wzór
Marka, Attyliusza, Regula. Odpowiada mu, że, & chęci

ludu i wyroku senatu powrócił, i ^{wystawienie} ~~okazatosi~~ "powrotu.

W domowieniu wzrusza Sędziów do litości nad tym, kłosemu
wimien ocalenie, który się do Rzeczypospolitej dobra przykładał,
i oświadcza, iż jeżeli Sexcyjusz na wygnanie skazanym
zostanie będzie towarzyszem jego niesekrejsia. —

Jeżeli kiedy Cyeron wypowiadał o macy Demostena, w którym
miesił zapewne, gdzie wystawia Sexcyjusza, ~~który~~, który
da tego ocalał, że go zabójcy za niezwywego uznali.

" A causam dicit Sexcius de vi. quid ita? quia vivit —
" ^{at} id non sua culpa, plaga illi una extrema defuit; que
" si accepisset reliquum spiritum exhausisset. Accusa Lentii
" lium: non percussit locum: maledicito Sabino, homini Re.
" atino, cur tam temere exclamavit occisum, ipsum vero quid
" accusas? num defuit gladius, num repugnavit, num ut
" gladiatoribus imperari solet ferrum non recepit? an hac
" ipsa vis est, non posse emori? an illa quod tribunus
" plebis templum eventavit? An quod cum esset ablatas,
" primumque resipisset non se referri iussit? ubi est cri.
" men quod reprehenditis? hic quero iudices! si illo die gens
" ista Clodia, quod facere voluit, effecisset, si Publius Sex.
" cius qui pro occiso relicus est occipus esset, fuistione,
" sed arma itari? fuistione vos ad patriam illum animum
" majorumque virtutem excitaturi, fuistione aliquando
Rem

„Rempublicam a funesto latrone repetituri? An etiam tunc
„quiesceretis, cunctarentini, timeretis, cum Rempublicam a
„facinorosissimis sicariis, et a servis esse oppressam atque oc-
„cupatam videretis? Cujus igitur mortem ulisceremini, si
„quidem liberi esse, et habere rempublicam cogitaretis, de ejus
„virtute viri, quid vos loqui, quid sentire, quid cogitare, quid
„judicare oporteat, dubitandum putatis? —”

Seacujusz iednomyslonym gtosem byt za niewimego u-
znany. —

O Mowie za Milonem.

Stawato sie bydz przernaczeniem Cyazona bronici tych, ad
ktorych sam obrony doznowad, ale niebyd taki szegliwym
w obronie Milona. Sprawa jego niemniej byta dobra, ale
spoliernosci polityczne maiaze byle wplywu do spraw szu-

dotyckich stawaty mu na przeszkodzie.

^{Amiuz} Milon, ^{P. Plautius} Stipseusz, i Quintus Mebellus Scypion
starat sie w jednym roku o konsulostwo a

^{Klodyusz} Klodyusz o Pretury. Klodyusz usilnie czynid zabiegi, aby

Milon wyiszego urzadu konsulowskiego nieotrzymał.

God Milon iednomyslne ^{wykorzystaniem} byt konsulem.

Klodyusz ^{dat sie} ^{styszei z tem idonik}, ze mu zycie odbierze

~~oocznuu~~ ~~sig publicana~~, ze go we brzech ~~Imia~~
~~szkadzi~~. ~~Pomracat~~ ~~Konno~~ ~~ze wsi~~ ~~do miasta~~ ~~ioe~~

i Fawoniuszowi otworzyt sie z tem przediewyzie

ze za kilka dni szkadzi Milona. Klodyusz po-
wracat konno ze wsi do miasta, i we go

czynił zasadki na Milona na drodze Appianowskiej, a zabójstwo
zwałib na stugi mimo rozkazu Pana. Mowa Cylerona jest jedną
z najdoskonalszych, ale w tym sposobie mówioną nietylka. Stąd
Milon znoszący ciężkie wygnanie odebrawszy obronę Cylerona
wte słowa odpisał: Gdybyś tak powiedział, nie miałbym
tak Dobrych ryby w Marsylii. —

W wstępie wymienia powody swojej lekkości 1mo iż na
początku mówienia zawsze trwoga przeymię 2° iż nowy
jest kształt sądu. Potem namierza w sobie baczność tem przeke-
naniem, że rozstawieni są zotwierze nie na Milona, ale na od-
parcie wzburzonego motłochu od stronnika Klodiusza.

Zatorzenie następane: Sprawiedliwie Milon zabił Klodiusza,
bo czynił zasadki na jego życie, bo był szkodliwym Rzeczy-
pospolitej obywatelem.

Zbiwanie zarzutów: Obroncy Klodiusza te czynili zarzuty:
1mo Niepowinien ow żyć, kto się wyrznie być zabójcą cze-
wieka; 2° Milon już jest potępiony wyrokiem Senatu
i zdaniem Pompeiusza. —

Na pierwszey zarzut, iż niegodzi się żyć zabójcy cze-
wieka, tak odpowiada: Horaciusz po zabiciu siostry był u-
wolnionym; w sprawach o życie sądy zwykły się badać czy

popetniona, zaboystwo, i czy sprawiedliwie. Wspierało pawoga Scypiona Afrykańskiego, który zaboystwo T. Gracha uznał za sprawiedliwe. Wyszerególnia wyroki Senatu usowarmiające zaboystwa. Prawem przyrodzonym dowodzi iż w obronie życia można zabici Drugiego. — Drugi zarzut, że Milon iwi jest potępiony wyrokiem senatu i zdaniem Pompeiusza, tak zbicia: Casy Senat wyrażowy niektórych jest za Milonem, i to zaboystwo uznał być sprawiedliwym, stąd wnosi że Milon nie jest potępiony wyrokiem Senatu. Pompeiusz zaś postanowił sąd nie na zaboystwo do którego się Milon przyznawał, ale na okaranie że go sprawiedliwie zabici. —

Odpowiedzenie trzy części zarzuka: Zamiany Klodiususa, Wyjazd, Potyankę. —

W Dowodzeniu 1° okazuje, że Klodiusz krymł na Milona zasądzi, bo był nieprzyjacielem, bo po jego śmierci otrzywał by Preturę której by za życia nigdy nie dostąpił. Odwołuje się do świadectw Petyliusza, i Marka Katona, sędziów w tej sprawie, którzy od Fawoniusza słyszeli, że Klodiusz odgrazał w dniach kilku zabici Milona. —

2° Dowodzi że zaboystwo Klodiusza iedna chwata Milonowi. Przywodzi na przykład Spurijusza Meliusza i Tyberijusza Gracha, którzy lubo nie tak szkodliwymy byli Rzeczypospolitej

lity iak Kladiusz, iednak na ich zaboycoo chwata sptyneta.
Potem zbradnie Kladiusza wymienia; Daley przywodzi grekow, ktor-
zy do chwaty Bogois padnosili zaboycoo obywatelow szkodliwych.
Naresie tak dowodzenie zakonora: Milon wyznaie, ze zabil
Kladiusza, aby zyie ocalil, aby ta smierciq wszyothki powie-
szyl. —

Prezione lo miejsce, gdzie Milon wyznaiz zaboyctwo Klo-
diusza.

„ Si cruentum gladium tenens clamaret T. Annius, Ad este
„ quae, atque audite cives: P. Clodium interfeci, ejus furorco
„ quos nullis jam legibus nullis judiciis frenare poteramus,
„ hoc ferro et hac dextera a cervicibus vestris repuli, per me
„ ut unum, jus, aequitas, leges, libertas, pudor, pudicitia in
„ civitate manerent. Eset vero timendum quonam modo id ferret
„ civitas; nunc enim quis est, qui non probet? qui non laudet?
„ qui non unum ~~probat~~ post hominum memoriam T. Annum plu-
„ rimum Reipublice profuisse, maxima letitia populum
„ romanum, cunctam Italiam, nationes omnes afficere, et
„ dicat, et sentiat? Nequeo vetera illa populi Rom: quan-
„ ta fuerint gaudia judicare. Multas tamen jam summo-
„ rum Imperatorum clarissimas victorias cetis nostra

15

vidit: quar. nulla neque tam diuturnam attulit letitiam,
ne tantam, mandata hoc memoria iudices; spero multa vos
liberosque vestros in R^o publicam bana esse visuros, in his
singulis ita semper existimabitis, vivo P. Clodio, nihil eorum
vos visuros fuisse. In spem maximam, et quemadmodum
confido verissimam adducti sumus, hunc ipsum annum
hos ipso summo viro consule, compressa hominum licen-
tia cupiditatibus fractis legibus et iudiciis constitutis
salutatem civitati fore. Num quis igitur est tam demens,
qui hoc P. Clodio vivo contingere potuisse arbitretur?
Quid? ea quae tenetis, privata, atque vestra dominante
homine furioso, quod jus perpetua possessionis habere potuis-
sent? Non timeo iudices, ne inimicitiarum nostrarum inflama-
tus, libentius haec in illum evomere videar quam verius,
etenim et si praecipuum esse debebat tamen ita communis
erat omnium ille hostis, ut in communi odio paene exque-
lenter versaretur odium meum. Non potest dici satis, ne
cogitari quidem, quantum in illo scelere, quantum ex-
illius fuerit. Quin ne attendite iudices, nempe haec est qua-
estis de interitu P. Clodii fingite animis: libere cum
sunt cogitationes nostrae, et quae volunt, ne intuentur,
ut ea cernimus, quae videmus. fingite igitur cogitatione
imaginem

«imaginem huius conditionis mea si popim efficere, ut Milonem
«absolvatis, sed ita, si P. Clodius evaserit. Quid vultu exi-
«nuistis? quoniam modo ille vos vivos efficeret, quos mor-
«tuos inani cogitatione percussit?»

Domówienie uważane jest powszechnie za najpięk-
niejsze, w którym zmiejsza litosia, sędziów. Gdyby mia-
no wyobrazenie dokładne o surowej sędziów sprawiedliwości
mowcy we wszystkich narodach i czasach nie zebraliby na
kłęskach mitosierdzia zobwinionym. Jest to ubliżać sę-
dziów, prosić ich o sprawiedliwość. Możnaż domagać się
litosi, której stusenoś ^{domawia} domaga, i wprowadzić trzy obwi-
nionych, iak gdyby dowody same przez się dostatecznymi
nie były? Wykonawca prawa, niepowinien mieć użalenia,
ale sędzić sprawiedliwie. — Cerkalwick filozofia widzi
tylko prawo w urzędzie sędziów; Mowca widzi w nich
ludzi.

O Mowie za Prawem Maniliuszowem.

Rzymianie prowadzili długą i srogą wojnę z Mitry-
datem Królem Pontu. Waleryj na przed nim Sylla, a
potem Lukullus [a]. Lubo wielkie zedali mu kłopoty,

---

[a] Lucjusz i Mark Lukullowie obadwa byli konsulami.
Lucjusz starszy wiekiem od Pompejusza, waleryj przeciwko
Mitrydatowi. Zamożnym był w dostatki. Wspaniałe jego
stynsty ogrody.

zwyciężył go jednak niemogli. Sylla zmuszony był po-
koy z nim uzycie, aby w Rzymie rozruchy Maryusza usmier-
zył. Lukull dla buntu wojska niemógł go zupełnie poko-
nać. Po przywołanym Lukulle uchwałą senatu, Mitrydat
wojsko Rzymskie rozgromił. —

Maniliusz trybun przedstawił ludowi, aby porzucił
Pompeiuszowi na miejscu Lukulla dowództwo Półkoi Azya.
tychich przeznaczonych do wojny z Mitrydatem. Uchwata
Ludu wley mierze stanęła. Hortensiusz i Katull Senato-
rowie poruczyli te władzę Pompeiusza nad wojskiem
bydź składnią Rzeczypospolitej, najmocniej sprzeciwiali
się ogłoszeniu wzmiankowanej uchwały. Cyzeron przysia-
ciel Pompeiusza, w tém przeswiadczeniu, że ocalenie Rzeczy-
pospolitej jest prawem najwyższym, wstąpił na mow-
nicę pierwszy raz; miał w ów czas lat 41, jeśli dotąd ias.
miał tylko w sądownictwie ^{zawet} ~~zawet~~ wymowy. Za drzycony
urzędem mógł tylko przemawiać w zgromadzeniach ludu.
Tylko co mianowany został Pretorem, Lud przyswiera-
jący do dawania Cyzeronowi oklasków w sądzie, ^{wyższ} ~~wyższ~~
z radością wielkiego Mowcy w obliczu swoim. Mimo Wy-
mowy Hortensiusza, i powagi Katulla, Cyzeron przemógł.

[a] od zatonienia Rzymu 688

Uchwata ludu obwieszczonej zostata i dozwozona Pompeiuszowi
zwycięzcy Mitrydata.

W wezwaniu ^{lysteru} jedna przychylnosc ^{ludu} Scipio wzmiankuje co uwy-
nid dla dobra Radakow i co od nich otrzyrna, i w budze u-
wage do stuchania znakomitych Pompeia przymiotow.

Opowiedzenie z 3^{ie} Cresci sie sklada 1^m oznajmuie ze Mitrydat
i Tygranes dwaj walcami Aryi Krolowie podniesli wazny
srogą i niebezpieczną przeciwko Rzymianom 2^{ie} ze Scipio
od tej Wojny odstapil. 3^{ie} jest radanie aby Pompeiusz
wtadze nad wojskiem sprawowal.

Zatowienie. Rzymianie w Aryi wojnę prowadzić maia,
a Pompeiusz powinien byc wodzem naywyzszym. —

Dowodzenie. Ze wojna Aryatycka jest wielka i Koniecz-
na cztery dowody przywodzi: 1^m ze idzie o chwate ludu
Rzymskiego. 2^{ie} o catosi sprzymierzonych, 3^{ie} o wielkie
Dochody, 4te o maiajki wielu obywatelow. — Potem dowodzi
ze wojna Aryatycka jest niebezpieczna, bo ia dwaj nay-
dzielniejsi Krolowie prowadza. Daley wyktada, ze Pompe-
iusz zalecaiaj cztery przymioty wodza doskonatego: bieglosc
w sztuka wojskowej, męstwo, powaga i segrzys. Natut

zarzucał Cyeronowi, że jedynemu wszytkiego powierzeć niemozna. Cyeron w odpowiedzi na zarzut przywodzi przykłady, że przadkowie często kławali w tadeż na jedne-go podług rozmaitych okolicności.

W domwieniu zachęca do podwierzenia prawa Stamiliuroia, i oswiadcza, iż tylko ma dobro publiczne na celu. Mimo wymowy Hortensiusza i powiagi Katulla Cyeron przemoget. Ukrywata ludu obwiestionę zostata i do-
jany jest obraz wstrzemizliwości Pompeiusza:
zwolono Pompeiuszowi zwycięzyci Neocydata i usty-
Quali sit temperantia, considerate. Unde illum tantam
" celeritatem et tam incredibilem cursum inventum putatis?
" Non enim illum eximia vis remigum, aut ars inaudita que-
" dam gubernandi, aut venti aliqui novi, tam celeriter in
" ultimas terras perhiberunt, sed hee res, quae ceteros remora-
" ri solent, non retardarunt; non avaritia ab instituto cursu
" ad praedam aliquam revocavit, non libido ad voluptatem,
" non a mosnitas ad delectationem, non nobilitas urbis
" ad cognitionem, non denique labor ipse ad quietem. Po-
" tremo signa, tabulae, ceteraque ornamenta gbaionum
" oppidorum quae ceteri tollenda esse arbitrantur, ea
" sibi ille ne visenda quidem existimavit. Itaque omnes
" quidem nunc in his locis Cr. Pompeium, sicut aliquem

had weryblich bahatyrowo ^{non} ~~explicite~~
"nie wbydno mi, jest byz zwycięzcom od tego, kporogo ~~izakwade~~
"od niego te chlubne slowa; omnis mihi etiam
adversa, cuius auctor Pompeius esset, fortuna to-
terabilis est fortuna, non enim est turpe, ab eo
vinci, quem vincere esset nefas, neque ci inhoneste
aliquem submitti, quem fortuna super omnes extulisset
Velleius Patereulus

non ex hac urbe missum, sed de coelo delapsum intuentur:
nunc denique incipiunt credere, fuisse homines Romanos hac
quoddam abstinentia, quod jam nationibus exteris incredibi-
le ac falso memoria praeditum videbatur, nunc imperii nostri
splendor illis gentibus luere: nunc intelligunt, non sine
causa majores suos tum, cum haec temperantia Magistratus
habebamus servire populo romano, quem miserare aliis
maluisse. Jam vero ita faciles aditus ad eum privato-
rum, ita libere quae admonice de aliorum injuriis expedi-
untur, ut is, qui dignitate principibus, excellit, facilitate,
par infimis esse videatur. Jam quantum concilio, quan-
tum dicenti gravitate et copia valeat, in quo ipso inest
quaedam dignitas Imperatoria, vos Quirites, hoc ipso in
loco saepe cognostis. Fidem vero eius in socios quantum
existimari putetis, quam hostes omnium gentium vane-
lissimam esse judicaverint? Humanitate jam tanta est,
ut difficile dictu sit, unum hostes meos virtutem ejus
pugnantes luncerint, an mansuetudinem virtuti deleverint.
Et quisquam dubitabit, quin huius tantum bellum hoc
transmittendum sit, qui ad omnia nostrae memoria bella
conficienda divino quodam consilio natus esse videatur.

O Mowie przeciw Prawu rolnemu.

Prawo rolne nakazywato dzielić między lud Rzymski ziemie na ~~pp~~ nieprzyjacielach zdobytych. Mężniejsi obywatelie pod rozmaitemi pozorami przywłaszczali sobie te działy ludowi należne a ten straż wojskowy i opłacał go. Dalki był wędrując skropnąć.

Spuryusz Kaspiusz Vicelinus najpierw podał to prawo roku od założenia Rzymu 268. Wiele w Rzymie politycy zamierzania sprawcato i Trybunowie używali go za podstępny rosterkowi i niezgod. Serwiliusz Rullus Trybun prospółstwa pod Konsulostwem Cycerona, chciał wskrzesić to prawo, i mówił za niem w Senacie na otrzymanie polować dzenia. Lud mocno przy tem parawie odstawał. Cyceron szkodziąc jego skutki przewidywał, i mówił przeciwko niemu do ludu. «W roku życia 44 od założenia Rzymu 691. Gdyby się zaraz zdanem swoim otworzył, stuchających by zrazid. Przeronności więcej sobie wtasciwej długo myśl swoją ukrywał. —

W wstępie wyraża wdzięczność ludowi za powierzony sobie urząd Konsulowski, i oświadcza, że pamięć jego do broń zachowa w całym urzędowaniu; że wolność i pokoy stają się jedynym ^{zamiarom jego usitowan} ~~usitowan~~ jego zamiarem.

Polem

Potem wspomina ze czeig Tyberiusza i Kaja Grachow, przy-
chylnych ludowi, i obrońców prawa rolnego.

W opowiedzeniu wyktada, ze trybun popstotwa Publius
czynił tajemnie ztudem zmowy o wskrzeszenie prawa rolnego,
ze mu nie odkrył swoich zamiarow, ktorymby niestawał na
przeszkodzie, gdyby się sięgaly do Dobra ludu.

Zamierza dowiesć, ze prawo rolne jest szkodliwe i niepo-
zyteczne. Aby wyrozumieć dowodzenie Cyperona o prawie rol-
nem, trzeba wiedzieć o istnieniu czeigianek stanowiących to prawo.
Naprzód: 1^m trybun popstotwa podawca prawa rolnego
ma wybrzeć Decemwirow przez 17^m czeig; 2^m wykorzystacie
sprzedka za uchwałą senatu; 3^m skupić się maig pola szkalne
do uprawy; 4^m zaprowadzić osady na pola skupione.

Dowodzi 1^m ze Prawo rolne niepozyteczne, bo zmniejsza
wolność ludu Rzymskiego w wybraniu Decemwirow. Podług
tego Prawa, niewyżstkie czeigy, ktorych było 95., ale tylko
17 obierać ma Decemwirow. Okazuje wtey mierze chytry
podstęp Senvitiusza, aby kogo rzecz podał ludowi, aby
wybrał czeigy i Decemwirem się oglosił, staj wnosi, ze
to prawo umniejsza wolność ludu w wyborze. Drugi
Dowód niepozyteczności prawa rolnego wyktada: ze wol-
ność sprzedary i kupna gruntow, zaprowadzenie osad,

pomnoży Dobra Decemwirois z wzmniejszeniem skarbu państwa
 lilego. Okazuje ze wolności sprzedaży, niebędącej wprawie
 ograniczonej, może być nadużyta. Niema wyzoregulowania,
 jakie pola, miasta, budowle sprzedawać się mają. —

O kupnie gruntów tak mówi: Prawo stanowi, aby Decem-
 wirowie za pieniądze zebrane sprzedali, kupili pola i osad-
 zili je ludem, aby od chcących sprzedać nabywali takich
 gruntów, któreby można wprawie i sprzedać. — Przykładem
 Pradków dowodzi; którzy takie kupowania między
 mi nadawali. Pyta się, gdzie są te pola, które kupie prawo
 rozkazuje, czy we włoszech?, czy są urodzajne, czy nie-
 jstodne, aby Decemwirowie podług chęci i zdania swego
 ludu nie osadzili; jeżeli pola kupować się tylko będą
 od chcących sprzedawać, wielu bez obawy zostanie przy
 posiadaniach Syllańskich, albo sprzedają je jak zwykły
 Decemwiron. Skąd wnosi że te kupna wymyślił Quintus
 dla zysku.

O przeprowadzeniu osad. Prawo stanowi aby podzielono
 pola Kampanjskie i zaprowadzono osady. Cyeron dowo-
 dzi że go dzielić nie można. 1° iż w czasie wojny za-
 sili wojsko, 2° że jest sprawa Pradków i Sylli 3°
 że buntownicy posiadać go będą. 4° iż karne jest dla
 ludu

ludu Rzymskiego dawać daremnie pole publicum, Si to pole
nie jest opuszczone, ale uprawiane, Dzielonem być niemore
bez Korywody, gdyż dobrym obywatelom odeymię się posiadto-
ści, a takich Decemwirów mogą wprowadzić.

W Demonium porótanra w krótkości co w całej mowie
powiedział. Oświadcza się być czynnym i męznym Konsulem,
w obronie Rzeczypospolitej w utrwaleniu pokoju w odpięra-
niu szkodliwych zamiarów Decemvirów.

„ Hæc tu, P. Rulle, M: Bruti sceleris vestigia, quam mo-
„ numenta majorum sapientia sequi maluisti: hæc tu cum
„ istis tuis auctoribus excoogitasti, ut vetera vectigalia vende-
„ retis et expilaretis nova; ut urbi capuam ad cæmen digni-
„ tatis opponeretis, ut sub vestrum jus, iurisdictionem, pote-
„ statem, urbes, nationes, provincias, liberos, populos, reges,
„ terrarum denique orbem subjungeretis; ut, cum omnem
„ pecuniam ex arario exhausibetis, ex vectigalibus redigisse-
„ tis, ab omnibus regibus, gentibus, imperatoribus nostris,
„ coegissetis, tamen omnes vobis pecunias ad nutum vestrum
„ penderent, ut iidem partim invidiosos agros a Syllanis
„ posesoribus, partim desertos ac pestilentes, a vestris
„ necessariis, a vobismet ipsis emptos, quanti velletis

«populo Romano indueritis; ut omnia munisiam colomiasque
 «Italiae novis colonis occuparetis; ut quibuscumque in locis
 «vobis videretur, ac quam multis videretur, colonias collo-
 «catis; ut omnem Rempublicam vestris militibus, vestris
 «urbibus, vestris presidio cingeretis, atque oppressam tene-
 «retis, ut ipsum Cn. Pompeium, cuius presidio sepiissime
 «populus Romanus contra acerrimos hostes et contra impro-
 «bissimos cives victor evasit, proscribere atque horum pon-
 «spectu privare possitis, ut nihil auro et argento violari, nihil
 «numero et suffragio declarari, nihil clata manu perfringi
 «possit, quod non vos oppressam atque erectam teneretis, ut
 «volitaretis, interea pergentes, per regna omnia cum impe-
 «rio tremo, cum iudicio infinito, cum omni pecunia, ut ve-
 «niretis in castra Cn. Pompeii, atque ipsa castra, si
 «commodum vobis esset, venderetis; ut interea magistratus
 «reliquos, legibus omnibus soluti, sine metu iudiciorum,
 «sine periculo petere possitis; ut nemo ad populum roma-
 «num vos adducere, nemo producere, non senatus coe-
 «re non consul coerere, non tribunus plebi retinere
 «possit. Haec ego vos concipuisse, pro vestra stultitia, atque

atque intemperantia non miror; sperasse me consule a seque
posse demiror. Nam cum omnium consulum gravis in republicam
custodienda cura, ac diligentia debet esse, tum eorum maxime,
qui non in canabulis, sed in campo sunt facti consules facti.
Nulli populo Romano pro me majores mei poponderunt; mihi
creditum est: a me petere, quod debeo, me ipsum appellare
debetis. Quemadmodum cum petebam, nulli me vobis aucto-
res generis mei commendarunt, sic, si quid deliquere, nulla
sunt imagines, quae me a vobis deprecentur. Quare, modo ut
vita suppetat; quam ego summis qui possum ab istorum
scelere iuridiusque defendere; polliceor hoc vobis Cuirites
bona fide, rempublicam vigilanti homini non timido diligen-
ti, non ignavo commisitote. Ego is consul qui concionem
metuam, qui tribunos plebi perhorrescam? qui saepe
et sine causa tumultuer? qui timeam, ne mihi in car-
cere habitandum sit, si tribunos plebi duci iussisset?
Ego nondum vestris armis, armatus insignibusque am-
plissimis ornatus, imperio auctoritate, non horui, in
hunc locum progredi posse, vobisque auctoribus impro-
bitati hominis resistere: nunc vereor ne respublica tan-
tis munita praefidiis, ab istis vinci aut, opprimi possit.

si

21.
" Si antea timuisssem, hac concione, hac populo certe non
" vererer. Quis enim unquam tam secunda concione legem
" agrariam suavit, quam ego disvasi? si hac disuadere est
" ac non disturbare, atque pervertere. Ex quo intelligi,
" Quirites potest, nihil esse tam populare, quam id, quod
" ego vobis in hanc Annam consul popularis affero, pacem,
" tranquillitatem otium. Quae nobis dissignatis timebatis,
" ea ne accidere possent, consilio meo ac ratione provisa
" sunt. Non modo vos eritis in ocio, qui semper esse vo-
" lueratis, verum et jam istos quibus otiosi negotium
" facimus, otiosissimos reddam. Et enim illis honores,
" potestates divitiae ex tumultu, atque ex discensionibus
" civium comparari solent: vos, quorum gratia in suffra-
" gis consistat, libertas in legibus, honos in iudiciis, et
" equitate magistratum, res familiaris in pace, omni ra-
" tione otium ferere debetis. Nam et si ii qui propter
" desidiam in ocio vivunt, tamen in sua turpi inertia
" capiunt voluptatem: sub ipso ocio, quo vos fortunam
" regitis, hunc statum, quem habetis, esse meliorem
" non ignoratis: non ut quaezillum sed vita partem o-
" tium temeritis. Quod ego et concordia quam mihi
" constitur, eum collega invitissimis iis hominibus,
" quos

„quos in consulatu inimico esse, et animis et corporis acerbis pro-
 „viti omnibus prospedi, et sane revocari, Idem tribunis ple-
 „bi denuntiavi, ne quid turbulenti me consule conflarent.
 „Summum et firmissimum, est illud communibus fortunis
 „presidium, Quirites, ut quales vos hodierna die maxima
 „concione mihi pro salute vestra preceperistis, tales
 „reliquis temporibus rei publice prebeat. Pro certo
 „polliceor hoc vobis, utque confirmo me esse perfecturum,
 „ut jam tandem illi, qui honore invident meo tamen vos
 „universos in consule diligendo plurimum vidisse paten-
 „antur.”

O tej to Mowie Cynera Plinius powiedział: Ciceronem elo-
O Mowie za Marcellem.

quentia sua populo Romano spai alimenta eripuisse. Histor. VIII. 51.
 Do wymowy pochwalnej natery mowa Cynera nie

wtaśniwy maiać napis: za Marcellem, wtaśnie iak gdy-
 by stawał w obronie jego, iak za Ligariusem i kró-
 lem Deiotarem. Ta mowa wyprawa tylko dziegi Cerarowi,
 i tkm przedziwienie, że niemogła być przygotowana.

~~[Marcellus był Cerara nieprzyjacielem. Po Farsalskiej
 porażce udał się do Mitylen ^{miasto w wyspach na wyspie Lesbos} i tam dosyć długo w zawiary Graba-
^{wiata się ulubionymi naukami} ~~ulubionymi naukami].~~ Cynera uwymid wzmiankę o Mar-
cellu w Senacie, brat jego Kajus padł do nogi Dykla-
torowi, btającie o powiód Marcella. Cerar zocig~~

[Marcellus Klaudyiusz Marcellus stawał w Wojnie i Saba-
ter Arymski co Gatow czyli Iberow mieszkańcy w kraju
Domara ^{wtaśniwy} co Syrakuzy zawoiował, był Cerar Pompejuszen
 w wojnie domowej Cexara z Pompejuszen
 wzymał się strony ostatniego.

Podalpejskim
 iak Plutarch wpe-
 w kraju Marcell

sie tylko szukał pomocy do przebaczenia, użalał się ^{tygodnie} na uporczywą nieprzyjaźń Marcella, i oświadczył, że na
 ustawienie ^{del} Senatu powroconym będzie more. Senatorowie zna
 iący obywatelstwo Marcella, przystąpili do ^{Cezara} niego na okaza
 nie dziełkorynien. ^{Ten} ~~Cezar~~ lubo nie wątpił o przywiąza
 niu Senatu do Marcella okazaniem widoanie, chciał mieć
 zebrane głosy Senatorów, i twierdził ze ^{prógny} ~~nie~~ ^{Cyprona, mówiące} ~~nie~~ ^{zawad} ~~nie~~ ^{stuchac} ~~nie~~ ^{stowaj}
Cyzerona. ^{cyo nabysse} ~~Ten~~ ^{koory} ~~wielki~~ ^{za rządu} ~~obywatel~~ ~~od~~ ~~panowania~~ ~~Cezara~~ ~~co~~
~~Rzymie~~ ^{soat, się} ~~milczył~~ ^{multkijym} ~~był~~ ~~we~~ ~~wszystkich~~ ~~zgrupowaniach~~ ~~se~~
~~nata~~, nie chęł ani obrzic Dyktatora, który mu ^{pat} ~~okazyw~~
 liane dowody szacunku, i szynliwosci, ani nie zrai się
 do rządu ^{oprotcego} ~~nie~~ ~~partego~~ na prawach. Był uprzejmym
 przyjacielem Marcella, a Cezar znając to, przeczuwał, że
 się nie odejnie uauiom i nie omylił się na tem. Cyeron
 powstał kiedy koley przyjeta na niego, otworzył swe rze
 nie, i zamiast ^{krótkich} ~~prostego~~ ^{dyktatorym} ~~podziękowania~~ na którym ^{był} ~~inni~~
 przestali, zabrał głos do bohatera najszlachetniejszego i
 najskłioszego. Wdzięności, przyjaźni, i cnota nadchnęły
 duszę jego wymiety i cęty, tym głosem. Czucie tej mo
 wy zdumiewaa i rozrzewnia. Wyjśca jest nad wszelkie pro
 roionanie. Cyeron pisat o tej mowie do Sulpiciusza
 W Wetolipie 1° ~~w~~ ^{wystawia} ~~wy~~ ^{pebiki} ~~stęgięgo~~ ~~milczenia~~,
 które ^{ma} ~~da~~ ~~dobroliwosci~~ Cezara ~~przerwywa~~; 2° ~~tem~~ ~~milczym~~
 dla

[w tych stowach: zamiar milczenia młodego
 pretamata i wielkość umyśtu Cezara, ~~istotny~~
 Ten dzień dał at mi się nosić cęty wstix ~~czuwały~~
 się Krecyjsopolitey

Dla siebie powrócił Marcella wyznać, im więcej żalu z oddalenia
iego odnosił; 3^{ci} wspomniaty Cerara postępek przywraca
powagę Rzeczypospolitej i dostojność senatowi; 4^{ty} Marcell
zastawiał sobie na Dobrodziejstwo Cerara, i to mu jedyna nay
piękniejsza chwata obrywał go chwaty

W pierwszej części Dowodzenia uwielbia taskawość
Cerara, w drugiej zbija podstępnie zasadzek.

Co do pierwszego; wypadato wymieść Dobrotliwość Cerara
nad chwata zwycięzką. Wielbi iego myślowo i twierdzi, że
chwata wadza dziełi się zwoykiem, a zwycięstwo nad
samym sobą jest wtasnym dziełem człowieka i nierównie
trudniejszym: Obraz Cerara Dobroci

„ Domiisti gentes immanitate barbaras, multitudine
„ innumerabiles, locis infinitas, omni copiarum genere, ab-
„ undantes: sed semen ea vicisti, quae et naturam et con-
„ ditionem, ut vini populi, habebant. Nulla est enim
„ tanta vis, tanta copia, quae non ferro ac viribus
„ debilitari, frangique possit. Animum vincere, iracun-
„ diam cohibere, victoriam temperare, adversarium nobi-
„ litate, ingenio, virtute, praestantem, non modo extollere
„ jacentem, sed etiam amplificare ejus pristinam digni-
„ tatem: haec qui faciat, non ego eum cum summo

„veris, sed simillimum Deo iudicio. —“

Dalej okazuje, że ta taskawość nie tylko Marcellowi ale wresztem stanie się pożyteczną, że wybacza ięz trzymającymi się strony Pompejusza, nabud chwaty prawdziwej, która nie losu, lecz cnoty Cerara jest dziełem. —

W drugiej części dowodzi, że nikt na Cerara nie uwrzytł zasądzić; bo dobro Rzeczypospolitej na nim polega. Przywodzi wyprecone od Cerara słowa, że dosię żył dla przyrodzenia i chwaty. Uwierbia ten głos ale wyznaje iż nie dosię żył dla Ojczyzny. Na koniec wojnę podniesioną uznaje być skutkiem omanienia, a otrzymane zwycięstwo uspieniem rozterkowi i niergod i wnosi że niczego niepowinien się bać.

W Domowieniu czyni drizki Cerarowi za powrót Marulla, i wyraża powód podniesienia głosu wespół z innymi milarzycy, że jest tłumaczem chęci wreszty, i swego urucia. —

O Filippikach Cyrona.

Wiele odwagi okazał Cyron przeciw Antoniuszowi nieprzyjacielowi Rzeczypospolitej i swemu. Z tego powodu pisal słowne mowy, znane pod napisem Filippik,
dla

ix. jako niegdys Demostenes, ozywiał Athen rylow przeciw Filip
powi Krolowi Macedońskiemu, tak Cyeron obrwał Rzymian
przeciw Antoniuszowi. Ten w drzetach rycerskich out się wsta-
wit i tak, pryjaczn Juliusza Cezara pozyskal, iż wexare
dla tego tak nazwane, ~~Antoni~~ Antoni przebiec

Antoniuszowi, iek ~~niegdys~~ Demosten Atenczkiem przeciw Fi-
lipowi. ~~Krolowi Macedońskiemu~~ fast ich 11te a wszystkie przedawnie. Druga n
Rzymian miata piemowestwo; Juvenalis drzetem icz bozkicm
narywa. Miesi wsobie obraz wszystkich wad i zbradni Anto-
niusza, i wieczni pannie odwagi mowcy. Wiemy, iz te te mowy
iz zyciem przypatid. Niebyta mowicznaj, ale tal zypisana, iz z z z
w Rzymie iz całym Janowie. Trzy konu tey mowy tak ny przekt.
" Defendi Republicam adolescens, non deserem senex; con-
tempasi Catiline gladios, non perpimescam tuos." Proritem
Rzeczypospolitey mtody, nieopuszczę icy stary: nieustraszty
nie ozre Katyliny, i twoich się nieprzeleżę. Niebyta to
prozna chetpliwość, ale prawdziwe ucucie. Daie się,
iz od tey chwili Cyeron poswicił się na smierć. —

Wieracie caley wagny Modzistki był duroz Rzeczypo-
spolitey, i zupetnie rzadid Senatem, ktory wszystkie icy
roki wedlug iego zdania wydawad. Wiemy ze ta Wojna
skonczyta się na poiednaniu Antoniusza z Oklawiuszem,
i ze piemwym icy wamunkiem byta smierć Cyersona,
ktora rowną iedna mu chuatę icik zycie. Po zaboystwie
Cezara, Cyeron nie spodiewaigz się niczego dobrego od Anto-
niusza wracie iego poslan konsulstwa wyjehad do Grecyi,
do poiki by Flirujusz i Pansa przerzaczem konsulowie

swego Dyktatorstwa, chciał go mieć drugim po sobie. Miał u siebie
nad zabójcami przyjaciela swego, i byłby tryumwirum z Okta-
wianem i Lepidem brzytym niekiedy obruciem swym naj-
cięższymi obywatelom. Jest 14. Filippik Cyrona, a wszystkie prze-
miewały w urzędowanie. ~~Wtedy~~ dowiedziawszy się, że Anto-

nio zamiast go wiały do Leptopret-
riusza zamiast oddać rząd Senatowi, powrócił do Rzymu. Nura-
nie ^{myśląc} Senat zgromadził się do Kosiaty zgody; a Cyaron znużony

drogą nie mógł się natem przedemni znajdować. Antoniusz
rozgniewany postępniał natychmiast z Antoniem ^{rozprawiać mi, albo}
do Senatu albo do domu ^{rozprawiać mi, albo}
Cyrona, jeżeli do Senatu nie przyjdzie. Wtedy ^{rozprawiać mi, albo}
do Senatu i w nieobecności Antoniusza Filippikę 1. pow-
nym Cyaron powieścił Filippikę 1. w Senacie w nieprzy-

tomności Antoniusza, gdzie Humacy się z swego wyjazdu,
powrotu, i zali się mocno na Krzywdę Anto-

niusza. Ten udał się do większego Domu w Tyburze,

i dni 17 gotował się na odpowiedź i ogłosił ją w Senacie

w nieobecności Cyrona, któremu przyjaciele stawić

się nie radzili, bo go niegdyś zamysłał. Filippika druga

jest odpowiedzią. Mówił jej w nieobecności Antoniusza.

Wstęp krótki i pełny ognia zamyka myśli następuję:

Nieprzyjaciele Rzeczy pospolitej są oraz mojemu. Odnieśli

Karę, a Antoniusz jej się nie boi. Sciagnąłem na siebie nie-

przyjaciół Katyliny i Klodiusza z powodu Rzeczy pospoli-

tej, a ten wraca na mnie pierwszy z niebezpie-

czeństwem w Senacie; bo mnie uznał za wybaczonego Cyrona.

Jeżeli ze moją chciad walery w moim niebezpie-

czeństwie próba zrobić coś za sobą i przeciw miemu. Chciad

zapewne dowieść sobie podobnym, że jest nieprzyjacielem

ożywy, gdy nie miał swego ^{wydziału} ~~wydziału~~ . —

Cyzeron odpowiada na trzy Antoniusza zarzuty: 1° iż prawa przyiaczni przestąpił 2° że okrutnie urząd Konsula sprawował; 3° iż był sprawcą wielu występko. —

Co do pierwszego, Cyzeron nieprzestąpił praw przyiaczni broniąc uciśnionego przemocą Antoniusza przyiaczela swego. Wyrzucad Antoniusz Cyzeronowi, że jest niepomny na dobrodziejstwa otrzymane od niego, odpowiada, że żadnym nie odbierał; tylko to jedno że go nie zabił.

Drugi zarzut Antoniusza, że doradzał Milonowi zabić Klodiusza, tak odpowiada: Bez żadnego porady umiad Milon byłby przytecznym Rzeczypospolitej; Pawłore Numacj się że nigdy nie był podnigłą wojny domowej, zawożąc pokój Kochancj; Polmeci, iż nie doradzał raboystwa Cezara, a użeli się cieszyć w jego zgonie, był uczestnikiem radości powszechnej. —

W Drugiej części kryśli obraz życia tego Wiktoryjela pokojnie.

W domowieniu wystawia okrojane życie zbradmarzow, co worekach berpiegofwa drukaj. —

„Nomen miles perire est melius, quam sua civitate sine
 „armatorum presidio non posse vivere? Sed nullum est
 „istae, mihi crede presidium. Charitate et benevolentia
 „civium, septum oportet esse non armis. Huc est autem
 „vita, dies et noctes timere a suis? —

Przypomina mi, ze stodkie imie wolności znaydzie
 obronco, a miemigracjom stoi zawoze smierej przed
 oczyma:

„Et nomen pacis dulce est, et ipsa res salutaris, sed inter
 „pacem et servitutem plurimum interest. Pax est tran-
 „quilla libertas. Servitus postremam malorum omnium,
 „non modo bella, sed etiam morte repellentum. —

Na koncu mowy dwa zyczenia wyprazda, aby umiera-
 ięce lud rzymski wolnym zostawic; i aby cnotliwi i
 zbradniane zastuzone odbierali nagrody, i kary.

Inne Filippiki mieszcza tylko zdania, ktore Ciceron
 w Senacie oglaszal, gdy rozmyślano co przedsiwzięć nale-
 zy wrztydem Antoniusza, gdy trzymal w oblgzeniu Decyma
 Bruta w Modenie. —

Porównanie Wymowy Demostenesa i Cicerona,
i wzięty obu z ludem Atenskim i Rzymskim.

Quintylián wyższym bydr mienid Cicerona, ^{któdy mu} ~~przypisuje~~
przypisat mu moc Demostenesa, obfitosć Platona; w drigki Isokratesa,
któdy na ~~innych~~ ^{innych} miejscach ~~przewiedziad.~~ ^{wymaxit in summo eloquentie fastigio}
stetit Cicero — Ille se multum profecisse sciat
„cisse sciat, cui Cicero valde placebit.” Ta pochwała nie,
mniej stury Demostenowi o którym sám Cyeron wyprzekł:
„ nihil illo novi divinius.” Między dwoma Mowcami tak
doskonatymi, trudno wydoanie okarać wyższość. Obadwa
są tylko pisarzami dla nás, niestetyśmy ich, ale tylko
czytamy; nie są przekornowcami naszymi; ale tylko usodo-
banie w kryfelnikach, sprawiły. Obadwa rządili serca-
mi i odnosili skutek wymowy. Cyeron uważał Demo-
stena za nauczyciela; chwalił go z zapatem i podziwie-
niem, i dżieta jego tłumaczył. Ale rozmaitosć loku mo-
wienia smakowitsza w Cyeronie niż w Demostenesie. Cyre-
ron kryfelnikowo przyjemną ^{rozmaitosin zabawiał} ~~rozmaitosin~~ ~~loku mo-~~ loku mo-
stuchaców przekonywał; Kardy przypisawał mu prawdę
i zapewne ^{to jest istotnym celem wymowy} ~~ten cel jest istotnym celem wymowy~~ Latwicy
jest mowi Longin wpatrywał się okiem niezmiernym
nem

w pioruny padające z nieba, jak niebydź w zruszonym
mocy wymowy Demostenesa.

Różnica rzędu, i charakter ludów w obliczu których
przemawiali ci mowcy, drugą między innymi różnicę w
skarbie. w Atenach był rząd gminowładny. Lud ateński
był niestatym, mitosnikiem pokoiu, pogrążonym w rozko-
szach / znieufamym w swojej potęgze i chwale starodaw-
nej. Demostenes musiał wzywać całej dzielności wymo-
wy. Poznawał bowiem, że jeśli da im czas do oddechnie-
nia, i jeżeli dorwali im zajmować się pięknością wymo-
wy, nie nieotrzyma. Ateńczykowie zachwycając się piek-
nymi wyrażeniami, gotowi byli zapomnieć o tem, co im
mowca przekładał. Dla tego przy końcu idoney Filipsiki
wyrazł: Niedawajcie oklasku Mowcy, a czynicie to, co
wam doradza; bo niemogę was ocenić przez słowa.

Do was należy wzywać się od zguby przez sprawę!

Kiedy poiggnał serca ludzi do przedsięwzięcia swojego,

uchwalano wyrok w następujących wyrazach: Padług

radę Demostenesa, lud Ateński stanowi. Mamy mnóstwo

takowych wyroków w dziełach i mowach greckich.
w Rzymie do stanowienia uchwały należało
poiednać

[a] Gdy Filip przed bramami Ateń okazał się z wo-
skiem, i spali się mocniej, jak Demostenes wyraża o ubra-
ku i zabawie, aniżeli wolności, postanowili łagw śmierci
na tego, któryby doradził obrocenie sreber teatral-
nych na potrzeby wojenne

pojednać przyzwolenie Senatu i ludu. Stąd wszystkie
działa publiczne miały napis: Senatus populus que Ro-
manus. Sprawy toczyły się częściej w Senacie i w obliczu
ludu; a różnica Stuchaczów ciągnęła za sobą różnicę Wy-
mowy. Nadto obywatele niektorzy mieli przewagę w
naradzeniach publicznych, i mówca powinien był to
wszystko mieć na baczności. Lud rzymski miał więcej
rozważa i obyczajów nad Atenyckimi. Można prawie
dzieć nawet, iż ze wszystkich narodów wolnych w star-
ożytności żaden z Rzymianami nie mógł iść w porówna-
niam. Długo liczył dowody swego umiarkowania, które
mitosę cnoty wskazywał. Kwadrato jest przynajmniej
w szeregu i tem rzadziej bywa powzięta i wzbudza
bieda. Przekonywanie się jednak w porównaniu z Atenami
mądre i utwierdzenie wiodło. Luba wena i miłość polityki
krytycznej walczyła na niejednym do czasu z rep-
blicą, która by jednak nie była dowiedzieć, że tak i tak
więcej reprezentowała i cnoty nad Senat. Za czasów
Cycerona obyczaje Rzymian były skazane, Przedniej
si obywatele bardziej byli zepsuci od ludu. Wymios-
łość surowa Rzymian nie mogła by była zmieszać su-

surowych strofowań Demostena. Kalon ieden porwalał sobie & czasem Krytyki srogiej. Wybawano Stoicyzmowi, szanowano cnotę, ale nie politykę, która była pomier-
 na. Mato postug uorynił, bo nie umiał zachować mia-
 ry, iak Tacyt wyraża: „tenere ex sapientia modum.”
 Ciceron wiele zjednał dobrego w swém życiu, i za-
 stąpił na narwisko Dya cyryzmy. —

Padług tych uwag dwie cechy panujące w wymo-
 wie radney Cicerona postzegai się daia: poryshiwa-
 nie serc /: insinuatia: i ordabnoś mowy. Przema-
 miał usenatie, przed ludem, i w sądzie. Te względy
 były obceni dla Demostena. Wystowienie wiele mia-
 to znanienia u Rzymian, zwlaszcza w sądowni, gdzie
 przeduzano obronę raczej dla zabawy sędziow, niz
 oświecenia. Ciceron ^{więc} ~~nie~~ więc przestzegaił Kostatnoś
 mowy, chociaż Grecy i Rzymianie wystowienie uwa-
 zali równie za neyistotniejszą i naytrudniejszą część
~~redukcji mowy~~ ^{wymowy} ~~mowy~~ ^{redukcji} ~~mowy~~, iednakowóz w Ciceronie więc tej
 ordoby niz w Demostenie postzegai morina. Demo-
 stenes wstawid się szlachetna, prostota, a Ciceron
 ptymosia, bezprzysadna. Powaga roziwag Senatu &
 różniąc się od burzliwosć ludu niewymagata tej
quattor,

gwaltowności i rozności w pruszeń, tak potrzebnej Demostenesowi do zwrócenia barzości Athenczyków; słędo filipsiki Cyzerona niemają żywości Mowy Greckiego. —

Druga najmocniejsza ze wszystkich niebyła mówiona, nie jest rodzaju tego jak inne, jest to gwałtowne powstanie na Antoniusza Triumwira, i od powiedr na te obelgi, które wyrzonił na niego nieprzytomnego w Senacie. — W innych Filipsikach mających za cel wykaraci Antoniusza nieprzyjacielem Cyzerony, nie miał tyle przeszkód do zwyciężenia ile Demostenes. Senat po większej części był przeciwno Antoniuszowi, i należało urbroić go tylko słotocią. Zbliżył się Cyzeron do gwałtownej wymowy Demostenesa, kiedy miał rzec zętownymi nieprzyjaciętami, jako to Katylina i Klodiuszem. W tym się różni od Demostenesa, iż ten wprzęd na nieprzyjaciela uderzał, a Cyzeron obłęga, iż tak powiem nieprzyjaciela, przecinał mu wszelkie drogi do wyjścia, a urywając mowę jak woyska, ataca go zewsząd aż do zupełnego zniszczenia.

Zprawy blań wymowy i asniat z Gyronen
zpart z tym wielk mowa

O Przyczynach Upadku Wymowy

Zgon Rzeczypospolitej pociągnął za sobą upadek ^{wymowy} ~~państwa~~ ^{wymowy}
 z Nie naradzano się ^{pod ów czas} o ważnych przedmiotach
 zwolonych. Wymowa ~~zadane~~ ~~urząd~~ ~~na celu~~ ~~inżynierii~~
 się przedmiot, w Senacie ^{z wyrodekami} ~~albo~~ ~~w~~ ~~obliczu~~ ~~ludu~~ ~~zawitać~~
 koniecznie ~~musiała~~, gdy ~~wojła~~ ~~nie~~ ~~mogła~~ ~~stać~~ ~~się~~ ~~na~~
~~urzędniczy~~; ~~ten~~ Senat niewalniczy ubarwia tylko ^{wyroki} ~~prezylent~~
 wa samowładcy, którego wola była pierwszemu prawemu, al-
 bo wyziewał iad w oskarżeniach na obywatelów porcjiowych,
 których, ieden rzut ora lub samo milczenie tprana ukazy-
 wało na śmierć. Były ~~istne~~ ~~sady~~, ale nowy ^{cechy} ~~cechy~~ ~~po-~~
 wstrecknego zepucia. Wielkie sprawy ~~nie~~ ~~miały~~ ~~w~~ ~~nich~~
 miejsca. Nie stało w nich o wystawienie Weresa,
Kłodjusa na chyde i wgarda powstreckną. Ciężkie
 spory toczono w sędzie, w których ^{skutkowy} ~~prezylent~~ ~~bardziej~~
 myśleli o zysku niż stawie. ~~nie~~ ~~był~~ ~~to~~ ~~czas~~
 w którym ~~sadawania~~ ~~otwierata~~ ~~pole~~ ~~do~~ ~~wstawięcia~~
^{wiele} ~~się~~ ~~wymowa~~
~~się~~ ~~na~~ ~~znanostym~~ ~~dotyczy~~ ~~po~~, ~~bądź~~ ~~w~~ ~~obronie~~ ~~w-~~
~~cięższych~~ ~~przemocą~~, ~~bądź~~ ~~w~~ ~~odkrywanym~~ ~~przestępstw~~
~~cięższych~~ ~~przemocą~~, ~~bądź~~ ~~w~~ ~~adnym~~ ~~bezprawi~~ ~~o-~~
 sob. ~~nie~~ ~~czelnych~~. Wymowa podnosi się lub xui-
 za w miara przedmiotów które wyktada i w mi-
 26 ~~nie~~ ~~scia~~ ~~gdzie~~ ~~się~~ ~~odbywa~~. Dwiecianna przysada
Smierne

smiercnie' nadurzye postaci i nadatowi' weszty do Rzymu
waleznego o ~~stare~~ chwate, z Atenami stolica Nauk
~~wyprawy~~ ~~zawadnia~~ ~~magdy~~ ~~stancuych~~ ~~Aten~~ -

Nauzeyciele krasomowstwa dla wzbudzenia ciekawosci i
okazania dowcipu swego, wymyslali zatozenia naydziw-
sze i zbyt madko zdarszajace sie w sadach - Te spo-
ry wyobrazne nas doszty - Jedne sa utworem Seneki
Ojca Filozofa; drugie patryzmic przyznania kwintyly-
lianowi, ktore Kladz Sinc na iazyk polski przetozyl
Wekiny na uwaga niektore zatozenia Seneki a z nich
sadzimy o innych -

Pierwsze zatozenie: Podlag wyroku prawa, uzywajacy mo-
ca, do swojej zidry wolney dziewicy, powiniem bydz
na smiere' skazanym, albo zastubic ia bezposazna -
Pewny miodzieniec wzmiankowana krywda dwom dzie-
wicom wyrradzit - Jedna zada go miec mazem dru-
ga domaga sie o wyrok smierci - Obrona obudwach
dziewic -

Drugie zatozenie Westalka Obwiniona o Tabosi, po-
winna bydz ztracona z wiezechotka skaty wyroniem
prawa - Pewna Westalka ztamaury swe sluby, wrywa
na pomoc Bogini Westy, ruca sie ze skaty i zostu-
ie przy zyciu - zardania aby powtornie te kara powiosta.
Mowa przeciwko Westalce i za nia -

Trezcie Zatożenie - Prawo dozwała cudzoziemca z żoną zabijać - Koltierz meiani postaradawszy iak obudwoch na wojnie, zostaje żonę w wyprockeniem wspomnianem, a niemożąc wyroku prawa dopełnić, daie rozkaz Synowi, aby te dwie osoby występne przebił mieczem - Syn wzbrańia się tego zabójstwa i oyciec go wydziedzicza - Sprawa wytażxa się przed Sąd - Obrona Ojca i Syna -

Nauczyciele Krasomowstwa i uczeniowie wysilali woj dowcip na te ckie opisy - Wszystkie cwičenja ich szkolne nieważły iednej kartki Demostena lub Cyzerona. Bez żadney znajomości spraw tożających się w Sądzie, bez zdrowego rozsądku, i prawego uczucia, wchodzili potem w zawód Sadowy - Mogłax co znaćc wymowa ich i prawna obrona? -

Pod ten czas urodził się Seneka, mający więcej dowcipu niż prawdziwego daru i przychylił się wiele do smacznia dobrego smaku - Nieustannie piornował: i iak mowi Quintylianus: na te wielkie usory powiewał proznował że sposób jego pisania był wcale różnym - Styl Seneki ucisty, pełny zdaw, błyskawiczny, iako mający na sobie cecha nowosci niemiernie podobał się Arquianom. Zapewne do tego wstawienia się Wystawienia się wymowy Seneki przychyliła się także jego dawa długi, u Cesarza, i wielki majątek - "Nie niebezpieczniejszego" mowi rozsądnie Strax Jedoyu: iak dowcip piarxa niemającego smaku - Błyskawice dowcipu wszystkim

"Płykawice dowcipu wszystkim się postrzegac' daia, a
"wady jego mala liczba rozsadznych poznaie". Te mien-
szty przed blyskym poznamieniem kwintyliana, ktory od
waznie przedsiwziazal zdrowa wymowa. Zostal od przy-
kladu, najsukcesniejszej nauki, ale razem najtrud-
niejszej ze wszystkich. Okazal sie w sadowni z ca-
lym klaskiem Wymowy; i mowy jego ktore zginely
wznawiaty pamiec 17tego wieku Augusta. Siega
jego o przychylnach republika wymowy stworzyla osy
Rzymianom: bo zawsze wielka liczba ludzi bezinteres-
sownych, zostaje w stadzie, ale rada swiatlo ogladac.
Za wskresiciela Nauk, kwintyliana uznano. Robo-
wiazany byl do dawania publicznie tej nauki
ktora tak doskonale posiadal. Wyznaczono mu na-
grada ze skarbu, ktorogo zaszczytu nikt przed nim
nie mial. Domicjan zlecil mu w nauka swoich
siostrzenkow i ordabil go dostojenstwem konsula.
kwintylijan chce lepiej odpowiedziec zaufaniu powyzek-
nemu, porucil zawod sadowy, lubo korystny i od-
dal sie ^{całkowicie} ~~całkowicie~~ przez lat dwadziecie nauce 17to-
dziety Rzymskiej. Po odbytych pracach nauczyciel-
skich w sporym ustryl dzieło "Institutiones
oratoriae" mial na ow czas blisko 60 lat. Sta-
rozyltowski podata nam jego imie z najwiktora
rabla

Rozbior mowy Pochwalney

Traiana

Mowa Pliniusza na pochwałę Traiana jest pomnikiem drugiego Wieku Rzymskiej Wymowy. ^{Pisat ją Pliniusz nauczyciel Kwintyliana [a]} Napis tego dzieła uprawnie to niesmak, niemal tych wszystkich, co nie knaiz Traiana. Na sam wyraz Mowy pochwalney, wielu czytelników wpada w tęsknotę. Trudno, aby cudze pochwały i osiągnięć mogły uwagę ludzką i zatrzymać ^{uwać} iż długo. Mitosi prawdy a raczej mitosi własna cnie niesmak w najdelikatniejszych pochwałach, a złościwość ma w podeyrzeniu najprawdziwszē zalety. Chwała iżyjących miary jest za pochlebis, a wielbielowi tylko umartych za dobrości przyznaję.

Najlepszej rzeczy na zte użyć można i pochwały, w bydy powinny sprawiedliwą notę daninę zmieniacz się często w okrydne ofiary podłości i pochlebsowa. Iżo wielu czytelników nie kładzie sobie pracy na odróżnienie prawdy od fałszu, woli niemi pogardzać. Sprawiedliwości jednak kaze oddawać hołd wielkim ludziom, a ich cnoty i zasługi stawiać za wzory i do potomności przynosić.

Ktż widęć nad Traiana, nie zastężył sobie żyć w pamięci wieków. Pliniusz stromniey mowi o jego przymiotach, nieli Historyja. Urodzony w czasach republiki, wychowany wposiad sekstu oryxow, wzniesiony na tron, umiał ze swoich potrzeb tgryc

[a] Roku od założenia Rzymu 856. od Narodzenia Chrystusa 103.

Ważny pisał jak świadczy kompozycja w Alex. Severo cap 49. Eginste Roma Greek
wziny Traiana z Dakami kaniniuska Puta uwdetwoen Pliniusz abt. VIII. Epist 4.

tożycie sprawiedliwości i ludzkości. O niektórych
rych dzietach cnotliwych Traiana, miedziest tu
namienić.

Gdy w potyczce z Dakami zabrakło zawieszek
ranionym żołnierzom, własną suknię na to użył
potargat. Na pamiątkę poległych postawił ołtarz
i coroczne ofiary.

Otrzymał natchlubiczysze nakazisko najlepszego
go z Monarchow. Za cześci i seria pochodziła
przechodziła i przechodzi do serc tych wosyttek,
co kochają przyjaźni, ^{i obronę} ludzkości. Cnoty Traiana
tak były lubé wspomnieniu Argmian, iż
w obrykach publicznych dla przypodobania
się następnom Traiana powtarzali te słowa ^{Traian}
sis melior Traiano. Swisty Gregorz wielki
^{w dalekim czasie po zgonie}
rozumiał, iż nie obraci sprawiedliwości i chwa-
ty Rogą, kiedy odmielit się, raność modły,
aby smamieniem bohaterstwa taskawce przeba-
czyt, dla cnot ^{iego} wysobich.

Pomówiono przed Traianem o spisek Lucy-
niusza Sura jednego z celniejszych Obywateli
telow, Traian będąc od niego wezwany na
urząd, nie odmówił swojej bytności, i nakazem
donoszącym powodziat: gdyby Sura, chwał
mi życie odjąć, nie opuściłby wezora sposobno-
ści najlepszej. Traian dobroczynia mógł się
odrad i podstępów nie bkał; bo bezpieczeństwo

swoje winien był swojej dobroci.
Chociaż Plinius w Myrmoua Pliniusza różni się od tej
która w całym blasku Pliniusza Pliniusza Pliniusza
w Cyeronie daley z miejsc

zalety, i Martialis, rowie go „Gloria Romana Quintilianae
loga -- Libr: 2. Ep: 90 --. Ale bez zaprzeczenia dzieło jego jest
najpiękniejszą zaletą. -- Sintiana

Mowa Petrusa na Traktacie

~~Mowa Pliniusza na pochwałę Traktatu iść pomyślnie drugiego~~
~~Wielkiego Rzymianina Wymowy. Dobra są od tej, która w całym świecie~~
na Różny w Cyeronie jasniata. Czysto w dziełach swoich wiało
są Pliniusza wróż z Tacytem przyjacielem na upadek nauki i sma-
ku; ale Tacyt wszysk nad wielk swój miarę idź w porównanie
z najpiękniejszemi dowcipami wielki Augusta; a Pliniusza lubo
wzięt sobie za wzór Cyeronca, jednak różnym iść bardzo od niego.
W Listie do Wakonijusa tak mówi o Cyeronie: „Est mihi cum
„Cicerone amulatio: nec sum contentus eloquentia seculi nostri:
„Nam stultissimum credo ad imitandum non optima quodque
„proponere” Epist V. Lib. I..

Wzrętało wysadza się Pliniusza na wielkie myśli, i ten abysk p-
pięknosci Imaurie ^{zsknocy} ~~niezmiernie~~ i ~~niezmiernie~~ ^{niezmiernie} ~~niezmiernie~~. Miliy iść cała wy-
jętek z Pliniusza i Seneci, niż całkowicie ich dzieła. Nie-
muse w nim jak w Cyeronie tej przyrodzonosci, tego tonu
relasketnego i wyniosłego, tej łagodnej i ciężkiej płynności,
tego zwyczajnego i postępnego wyobrażeń, tego pasma wywijającego
się myśli, tego mnóstwa wzruszeń, tej ścisłej ładności, tych
portacji szerszliwych, które wszystko opierają. Jest w Pliniuszu
mnóstwo styskoty które możno się podobają na chwile, wabudają
nawet podziwienie albo radziej omamienie.

Driviano 12

wyznal jednak potrzeba, iż opis nieptodnosu Egiptu zbytne ma
ośdoby, i wyliczenie seregotoio podatku z dwadzieściu części spadku,
czego maigtku dosyć jest miedne.

Mowa Pliniusza przechwala marmury i spise skryte syla-
Divisiono się często: iż Trajan szukał z upodobaniem dlu-
giej mowy pochwalnej; ale zapomnianie o tem, co Pliniusz
powiedzial, że Mowa miara w Senacie, gdy go Trajan kon-
sulem mianował, była tylko podryskowaniem krotkiem stoso-
waniem do miejsca i odlicznosci. W kilka lat wydat ja-
rozszerzona na widok, która nas dowodzi, iż długiej mowy po-
chwalnej Pliniusza, to more wymowie, że chwalił Trajana
i Dobroczyńcy - lecz miara powinna być zachowana we
wszystkiem seregolniczy w pochwalu. Nareszcie przekraczając
granicę mowy niewyprzedła granicę prawdy. Godne są dzieła
i tą mową pochwalną. Obie Monarchy dobrze stawia w ich
obrazach pośredników jego, Tyrana, a seregolniczy Domitjana.
Oddawał cesi cności i obrydat wykropki. porównywał sereg-
sui oścesne i kleskami przesetemi, i to jest najpiękniejszy sereg-
drieta jego saretę) Przytorny najpiękniejszy wyjętli mie-
seregocę w sobie Nauki i przytady przytawne we wszystkich
widokach. ~~Uważamy naprawdę co pisze o tem dziele w 18 Listie~~
~~Listy III. do Sewera.~~

Pliniusz przypomniawszy podtwo i gnusność Cesarzów którzy
Cawaniem panigody wstajmywali niewady Barbaryncou
a sakupionemi niewolnikami (odbywali futrywe i godne
posmiewiska byumfy kresu obraz wcale widny Trajana

Nunc credit omnibus terror et metus et votum imperare
ta faciendi vident enim Romanum ducem unum ex illis
veteribus et primis quibus imperatorum nomen addebant
contecta cadibus campi et infecta victoris maris et teci
primus obsides ergo non omimus nec ingentibus damnis
immensis muneribus pacisimus ut vicerimus. Regant
supplicat largemur rogamus utrumq; ex imperii maiestate

1) Patr list XVIII. Listy III. do Sewera

napisami chlubnemi. Jeszcze dxiwily dytazgrych zuchwyca,
i tnd no rozexnal, co widly zdumiewal powinno, iż Trajan
co miedz na rudy pochwalę zasturyc, iż Mowca, który iż
umiat oddawał.

" agunt gratias qui impetraverunt non audent queri
 " qui bus negatum est An audeant: que sciant te ad se ipse
 " feracissimis pupulis eo ipso tempore quod amissum illis
 " difficilimum nobis, am Danubius ripas gelu jungit dura
 " tasque gravia ingentia terga bella hauriunt, cum fere
 " gentes non tibi magis, quam suo celo suo sideri arma
 " tur Sed ubi in proximo tu non secus ac si mutata tem
 " perum vices essem illi quidem tibi oculis suis clausi tene
 " brantur nostra agmina percussare ripas et aliena occasione si per
 " mitteris ite utroque regem suam barbaris inferre gae
 " rebant.

Sed tante magis predicanda moderatio tua quod in- nutritus
 " bellis landibus parem amas nec quia vel pater tibi triumphum
 " phalis vel adaptionis tuae (vel dirata lupitalino Jovi laurus),
 " edares ex occasione omni queres triumphos Non times bella
 " nec provocas. Magnum est imperator Auguste, magnum
 " est stare in Danubii ripa, si transeas certum triumphum
 " nec decertare cupere cum recusanti bus, quorum alterum
 " fertitudine alteram moderatione efficiatur Nam ut ipse nolis
 " pugnae moderate fertitudo tua praestat ut neque hostes tui
 " velint Accipiet ergo aliquando Capitolium non manes
 " currus nec felle simulacra vitiosa sed imperatore veram
 " ae solidam gloriam reperiente parem tranquillitatem et
 " tum confessa hostium absequia ut veniendus homo fuerit
 " Palestris hae omnibus triumphis neque enim unquam
 " tuis ex contempe imperii nostri factum est ut vincere
 " mus Quod si quis barbarus rex eo inscientis feronis q pro
 " cesserit ut iram tuam indignationemq mereatur tunc ille
 " sive interfuso mari, seu fluminibus immensis seu pro
 " cipite monte descenditur omnia haec dum prona tamque
 " cedentia virtute bus suis sentiet ut subdesse montes
 " flumina exaruisse interruptum mare, Maresq, sibi non
 " classes nostras Sed terras ipsas arbitretur.

Kuracy Cesarz wstepugi nadortie in suo ordauat Rudowi Pary
 " Skamie upeminti na penie dachy albo Depunasi dwane
 " congiarium. Pliniaz tak satachonei apimie sala

Przekłady prochwaty Liriana na izykt Franuzski.
 Bouhart Jak 1631. in 8°
 Menardier 1638 in 4to } *paraphrasus*
 Le Esprit — 1677 in 12°
 De Sacy — 1704 in 12°
 ——— 1722 in 4°
 De Quart Comes Conr. 1724 in f. cum notis criticis et hiddoneis

Silachutrosi Trajana

Adventate congruari (Cui observate principis egressum in pup
cum, insidere, vias examina infantium futurumq; populus
solabat, labor parentibus erat ostendere parvulus imposi
tosq; amicibus (asulantia verba blandasq; voces, edocere); redde
bant illi qui monebantur se plerique irritis precibus sero
principis aures (adstrepebant ignarique quid rogarent quid
non impetrarent (donec plane scirent differerentur. Tu ne ro
gari quidem sustinueris et quamquam letissimum oculis, hui
eset, conspectu romane sololis impleri omnes tuam ante
quam te viderent adventare recipi, credi iussisti ut jam in
de ab infantia parentem publicum munere educationis expe
rentur crearent (de tuo qui crescerent tibi alimentisq; tuis ad
pendia tua perveniret, sumtumq; omnes uni tibi quantum pa
rentibus suis quisque deberent. Recte Cæsar quid spem Romane
nominis sumptibus tuis suscipis. Nullum est enim magno prin
cipe immortalitatisq; merito impendii genus dignius quam quod
erogatur in posteros. Laepletes ad tollendas liberos ingentia
obstantur premia et pares poena cohortentur pauperibus edu
candis una ratio est bonus princeps. Sic fiducia sui prore
ator nisi larga manu ferat auget, amplectitur. ut occasum im
perii occasum rei publicæ acceleret (grasq; proceres prin
cipis neglecta defectum corpore cepit, nutaturumq; instabi
litate tuetur facile est conjectare quas penepis gaudium
cum te parentum liberorum senum infantium puerorum clamor
exuperet. Itae prima parvulorum civium vox aures tuas
imbuit, quibus tu daturus alimenta hae maximum pro
stitisti ne rogarent Super omnia est sumen quod telis es
ut sub te liberos tollere libeat experiat.
Nemo jam parens filii nisi fragilitatis humane vices homo
nec inter insanabiles morbos principis iræ numeratur
magnum est quidem eductandi inimentum tollere liberos
in spem alimentorum in spem congruariorum majus sumen
in spem libertatis in spem securitatis Atq; adeo nihil largi
atur princeps (cum nihil auferat non aliat (cum non occide
nec deerant qui filios concupiscant. Contra largiatur et
auferat aliat et occidat nec ille in sum brevi tempore

" Affecerit ut omnes non posterorum modo sed sui parentumq;
 " panitent. Iuxta circa nihil magis in tua tota liberalitate lau-
 " dauerim quam quod congruam dās (de tuo alimenta) de tuo neq;
 " ate liberi civium ut ferarum caduli sanguine et cibus ni-
 " triantur. Quod gratissimum est accipientibus sciunt Dan sibi
 " quod nemini est creptum locupletatisq; tam multis pauperiorum
 " esse factum principem tantum quantum nec hanc quidem; nam
 " cuius est quod est omnium tantum ipse quantum omnes habet

Drugiem priedmictem uspaniatu sie lesaridui byty yzayshu dawane lu-
 (owbi Prymskumiu w kteryshy uelka mial upudobanie Shty fere-
 nalis powiedzial Czajoz Panem swiata potrzeba? Chubai w idowisk
 Opiscanie Syzayshk Frajana i obrax kury potwarow Sa miedca
 rasyjckimysse w pochwalney Pliniuszka nowie -

Satisfactum qua civium qua sociorum utilitatibus visum est
 " Spectaculum unde non enerve, nec fluxum nec quod animos
 " virorum molliet et frangeret Sed quod ad pulchra vulnera
 " contemptumq; mortis ascenderet cum ni servorum etiam noxi-
 " rumq; corporibus amor laudis et cupido victoria cerneretur.
 " Quam deinde in cendo liberalitatem quam justitiam exhibuit
 " omni affectione aut intuetus aut major impetratum est
 " quod postulabatur, oblatum quod non postulabatur instetit
 " ultro et ut concupisceremus (admonuit At sic quoque pla-
 " ra inapite, plura subita Jam quam libera spectantium
 " studia quam securus favor. Nemini impietas et solabat
 " objecta, quod odisset gladiatorem, nemo Spectator Spectacu-
 " lum factus, miseris voluptates una et ignibus expiavit De-
 " mens ille verique honori ignarus qui crimina maiestatis
 " in arena colligebat ac se despici et contemni nisi gladi-
 " atores etiam ejus veneraremur sibi maledici in illis saam
 " Divinitatem suam nomen violari interpretabatur cum se idem
 " quod Deas (idem gladiatores quod se putabat.
 " At tu Caesar quam pulchrum Spectaculum pro illo nobis ex-
 " crabili reddisti? Audimus Delatorum agmen inductum quasi
 " graspatorem quasi latronum non solitudinem illi non iter
 " Sed templum Sed forum insederant nulla jam testamenta Secura
 " nullus Status certus non orbitas non libera proderant.

11 Auxerant hoc malum prenapum avaritia Advertisti oculos
11 atq; ut ante castris, ita postea pacem ferro redisti Excidisti
11 interitum mutam et provida severitate carvisti Infundata legibus
11 civitas eversa legibus videretur Sicut ergo cum fortuna hanc
11 liberalitas tua servanda nobis praeberit et praeberit nunc imperi
11 tua roboram virum et pares animos nunc immunitatem servandam
11 nunc mansuetudinem innoxium nunc secretas illas et arcanas
11 ac sub te primum communes opes, nihil tamen gratius nihil
11 seculo cognitus quam quod antequam Desuper intueri Delatorum sepi
11 na ora retortasq; cervicibus Ignoscebamus et fruebamus cum
11 velut peccatores publicae solitudinis victimas supra sanguinem
11 posteriorum ad lenta supplicia gravioresq; poenas ductos ter
11 Congesti sunt in naviga raptim unquiesita ac tempestatibus
11 editi. Mirentur quodammodo, vastatas Delationibus terras ac si
11 quem fluctus ac procelle scapulis reservarent hic quida sava
11 et inhospitale litus incoleret ageret duram et anxiam
11 vitam relictasq; post tergum solibus generis humani securitate
11 moverent

11 Memoranda facies Delatorum classis permissa omnibus ventis
11 exactas bella tempestatibus spandere iratasq; fluctus sequi
11 quascumq; in scapulas Delatissimae Juvalet Prospectare
11 statim a portu sparsa navigia et apud illud ipsum mare
11 agere proreipi gratiasque clementia sua salva ultionem
11 hominum tenarumq; diis maris commendasset, Quantum dicit
11 Sicut temporum propter, tum maxime cognitum est cum illis
11 eodem quibus antea cunctibus innocentibus quisq; tunc inno
11 centissimus affligeretur cumque insulas omnes quas modo
11 Delatorum pro Delatorum turba compleret.

11 Petrus (Czajkowski) Praepositi de Anisieni eskurdeno Abradone
11 Abradonego majestate ktore vktovaty oroz vice naysudny
11 Szyca Abradonia idem na laboribus pacisq; i. d. k. p. 24
11 Skarb Cesarski Kupame Offiar

11 Quid est causa cur alii quidem cum omnia raperent et
11 rapta retinere ut si nihil rapuissent, nihil Detinuerunt
11 Consequerent omnia? tibi cum iam multa largiaris et ne
11 Nil auferas omnia supersint. Nunquam Principibus

11 Auxerant hoc malum prenapum avaritia Adverte oculos
11 atq, ut ante castris, ita postea pacem fore reddisti Excidi
11 interitum malum et provida severitate curasti Infundate lapi-
11 civitas eversa tegibus videretur licet ergo cum fortuna hanc
11 liberalitas tua verenda nobis praeberet et praeberet nunc imper-
11 tua roborata virum et pures animos nunc immunitatem ferarum
11 nunc munditiam inognitum nunc secretas illas et arcanas
11 ac sub te premum communes spes, nihil tamen gratius nihil
11 seculo cognitus quam quae antigit (desuper intueri) Delatorum repi-
11 na ora retortasq, cervicibus Ignoscebamus et fruebamus cum
11 velut praeculares publice solitudinis victimas supra sanguinem
11 horrorem ad lenta supplicia gravioresq, poenas ducebatur.
11 Congesti sunt in naviga raptim acquisita ac tempestatis
11 editi. Mirentur judicant, vastatas delationibus terras ac si
11 quem fluctus ac procelle scapulis reservarent hic nova saxa
11 et inhospitalis litus incoleret ageret duram et audiam
11 vidam relictasq, post terrorem solus generis humani securitate
11 moverent

11 Memoranda facies Delatorum claudis permissa omnibus ventis
11 exactas bella tempestatis lues pungere iratasq, fluctus sequi
11 quoscunq, in scapulas delulissent Juvabat prospicere
11 statim a portu sparsa navigia et apud illud ipsum mare
11 agere praecipui gratias que clementia sua salva ultionem
11 hominum tenarumq, (diis maris commendasset, Quantum dicit
11 situs temporum passet, tum maxime cognitum est cum
11 dem quibus antea cantibus innocentibus quosq, tunc inno-
11 centissimus affligeretur cumque insulas omnes quad modo
11 Delatorum pro Delatorum turba completeret.

Petm. (Odeikue) Trajanovi Su Anisieni eskurdin'o Abadnias
Abadnias majestatu ktore vktovaty orga vryce nayspudety
Sajch Abadnias idem na laborstve pacenupp, i dno k'p'at
Skarb Cesariski lupame Offiar

11 Quid est causet cur alii quidem cum omnia raperent et
11 rapta retinere ut si nihil rapuissent, nihil detinuerent
11 (desuper intueri) tibi cum tam multa largiantur et re-
11 Mit adferas omnia supersint? Nunquam principiibus

Desuerunt qui fronte gravi et busti supercilio utilitatebus fisci
 contumaciter adessent et erant principes ipsi sua sponte amici
 et rapaces et qui magistris non exerent plura tamen semper
 a nobis contra nos didicerunt sed ad tuas aures cum ceteris
 omnibus tam vel maxime avaris collationibus obstructas et
 cunctis silent ergo et quiescent et postquam non est cui suadea
 tur que suadeant non sunt. Quo evenit ut tibi cum pluri-
 mum pro tuis plus tamen pro nostris meritis debeamus.
 Locupletabant et fiscum et erarium non tam reuocis et Julia
 leges quam majestatis singulare et unicum crimen eorum, qui
 crimine uocarent stupet tum etiam penitus sustulisti conten-
 tus magnitudine qua nulli magis curuerunt quam qui si tibi
 majestatem vindicabant. Peccata est amicis fides liberis pie-
 tas, obsequium seruis, uerentur et parent et dominos habent
 non enim jam serui principes nostri amici; sed nos sumus,
 nec pater patrie alienis se mancipiis cariorum quam civibus
 suis dedit. Omnes auctore domestico liberasti unog salutis
 publice signo tuo et sic dixerim seruire bellum sustulisti
 In quo non minus seruis quam dominis prestidisti hoc
 enim securas illos bonos fecisti. Non uis interea laudare,
 nec fortasse laudanda sint grata sunt. tamen recordantibus
 principem illum in capite dominorum seruos subornantem non
 stragem crimina qua tanquam delatu puniret; magnum et
 inuincibile ac toties quicq experientum malum quolibet quisq
 si miles principis seruos haberit.

Trajan est Olygo in Italia in uatrum in dicit huius testio obit
 et in metrum konae in Italia in uatrum in dicit huius testio obit
 in de Dombajanie in huius testio obit in dicit huius testio obit
 Plinius uisus in huius testio obit in dicit huius testio obit
 Quam utile est ad usum secundorum per aduersitates uenisse? Vi-
 desti nobis suum periclitatus est, si uicisti que tunc erat inno-
 centiam vita sua, et expertus est et quantipere detestentur
 malas principes etiam que mellos faciant memisti que
 apte non sciam que sis quere uoluitus. Nam privato
 iudicio principem geris, meliorem in te prestat, quam
 tibi alium prestat. Itaq; in imbuti sumus, ut qui bus
 erat summa uotorum, melior pessimo princeps; iam non
 possimus nisi aptimum seruire. nemo est ergo tam tui tam
 ignarus sui, ut locum seruum post te conuipiat. Facilius est
 aut esse aliquis successor tuus possit quam ut uelit. Quis
 enim curat tuam molem sponte subeat? quare tibi compa-
 rari tibi non referni det? Expertus et ipse es quam sit,

11 Succedere bono principi; et offerere excusationem adoptati. An
11 princeps parvas sunt ad amulandum quod nemo ad incolumitatem
11 tardidine expendit. Salva est omnibus vita et dignitas veteri nec
11 iam consideratus ac sapiens, qui etatem in tenebris agit. Eadem
11 quippe sub principe virtutibus premia que in libertate. Sine bene
11 factis tantum, et conscientia merces. Amas constantiam civiam,
11 rectos ac solidos animos non ut alia contendas ad deprimis.
11 Sed foves et attelis. Prodest bene esse, cum ut velis abeundeq,
11 si non nocet. His honores, his sacerdotia, his provincia offere,
11 hi amicitia tua hi pudore tuo florent ~~aluntur~~ ^{aluntur} isti integritates
11 et industriae pro te; similes et similes alluciantur, nam premia
11 honorem malorum bonas ac malas faciant. Pauci adeo imperio va
11 lent ut non tarpe honestam prout bene ac seus essit, expe
11 rant fugiantve; ceteri ubi laboris inertia, vigilantia somno frugilis
11 velis fluxura, merces datur, eadem ista quibus alio artibus appe
11 cator ardent, anscellantur, quales sunt illi tales esse et fieri vo
11 lunt, et tam volunt fient.

11 Et priores quidem principes excepto patre tuo preterea uno aut
11 altero (et nimis dicit) vitis potius civiam quam virtutibus
11 laetabantur. Primum quod in alio sua quemque natura defectat
11 Deinde quod patientiores, servitulis ac librabantur quibus non desere
11 ope nisi servos, Aram in sinum omnia unperdebant, bonos autem
11 totos, aut tota abstrusos et quasi sepultos non nisi delatione hab
11 et periculis in lucem et diem proferebant. Tu amicos ex apti mis
11 legis, et hercule equum est esse eos campinos bono principi
11 qui invidi malo fuerint. Sed ut sicut diversa natura diminutio
11 et parapatu ita non alio esse principem gratiorum quam
11 que maxima dominum graventur. Nos ergo pro his et ostendas que
11 si specimen, et exemplar que tibi recta veteri quod mirum genus
11 fluceat.

Oleo akruansta Demicrana stauda luthku; paxite, pnuu Bras
jana.

11 Ipse autem, ut exipis omnes? ut expectas? ut magnam partem
11 vicium inter tot imperii curas, quasi per aliam transigis? Itaque
11 non ut abas attenti, nec ut periculum capitis ~~aditum~~ ^{aditum} cardis
11 Sed securi et hitaus, cum commodum est unvenimus, et admittit
11 te principe, interdum est aliquid quod nos domi quasi majis
11 necessariam teneat. Excusati semper tibi, nec unquam excusandi
11 sumus, sed enim sibi quemque prestare, quod te videat quod te
11 frequentati ac tanto liberalius, ac diutius voluptatis hujus copiam
11 prebes. Nec salutaciones tuas fugas, et vastitas sequitur, remoram
11 resistimus ut in communi demo, quam nuper illa immansissima
11 bellua plurimum terrore muniterat, cum velut quendam spectant

inclusa nunc propinquorum sanguinem lambere, nunc se
 ad clarissimorum civium thyras, caedemq; profert. Obversantur
 sordibus horror et mina, et par metus admissis et exclusis ad
 haec pro occursum quocumq; visus, terribilis supercui in frontiera
 in oculis, famine pallor in corpore in ore impudentia multi
 rubore suffusa. Non tamen quisquam, non a loqui audebat, tunc
 bras semper secretamq; captantem nec unquam ex solitudine
 suam placentem nisi ut solitudinem feceret.

Ille tamen quibus sibi parietibus et muris salutem suam tu-
 eri credebat. Culum secum et insidias et ultimum scelerum
 coem inclusit. Demisit perfregitq; custodiae penna angustosq; per
 aditus et obstaculos non secus ac per apertas portas et invi-
 tentia limina irruit longosq; tunc illi divinitus sua longe
 arcana, illu uerbis, hinc recessus, in quos timore et super-
 bia et adu hominum agebatur. Quanto nunc tutior, quanto
 securior eadem Comus, postquam epis non crudelitate, sed amoris
 exubitis non solitudine et claustris. Sed civium celebritate defen-
 ditur? Equid ergo desumus experimento, sed ipsam esse custodi-
 am principis ipsius innocentiam? Hae ara inaccessa hae
 inexpugnabile munitum, munitum non esse. Frustra se
 terrore succensorit, qui septas charitate non fuerit, armis
 enim arma evitantur.

Uspandolura te amara, uysokosua, co uysidit o Tyrannus
 gregiazusq; Regem nini go thajun usajidit.

Omnia Patres conscripti quae de aliis principibus a me aut di-
 euntur, aut dicta sunt eo pertinent, ut ostendam quam
 longa consuetudine corruptis depravatisq; mens principatus, pa-
 lens noster referret, et corrigat. Alioqui nihil non parum gra-
 te sine comparatione laudatur. Proterea hae primum orge
 optimum imperatorem piorum civium offerunt est insequi di-
 similes, neq; enim satis amant bonos principes, qui malos
 satis non aderint. Adice quod imperatoris nostri non aliud ali-
 us ac diffasius. Meritum est quam quos insectari malos prin-
 cipes tantum est. An exudet doleri nostro modo indura-
 tus Nero? permitteret credo famam, vitamq; epis carpi, qui
 mortem ubi sebat nec ut in dicta interpretaretur
 quae de simillimo dicerentur. Quae ego te Cerer, muneri bus
 omnis tuis, omnibus imparo, nullis antepono, quod licet
 nobis et in praeteritum de malis imperatoribus quoties
 vindicari et futuros sub exemplo praemonere, nullum locum,

nullum esse tempus quo funestorum principum manes a
posteriorum execrationibus conquiescant. Quo constantius Pa-
tres censuram et dolores nostros et gaudia proferamus, letet
mur his quibus fuissemus ingemimus illis quae patiebamur.
Semel utrumque faciendum est sub bono principe hoc se-
cunda nostra, haec sermones, haec ipsae gratiarum actiones
agent; memineruntque sui maxime laudari in volumine imperatorum
si priores secus meriti reprehendantur Nam cum de malo prin-
cipe postea tacent, manifestum est eadem facere praesentem
Imperatori

2 Listek Plinius La.

~~Mamy kilka listów Pliniusza w listach diesteciu. Utworzył je w po-
madku i wydał na widok na próżbę swoich przyjaciół. Dwa szacow-
ne co do listów przykłady zostawiła nam Starożytność w Lynceronie i Pl-
niuszu. Pierwszego listy choć powfate były maia, w sobie stodycy i wdzie-
kow, że się ich naryptać nie można. Drugiego są naprawdę kształtne,
nie wyblają się jednak staką przyjemnością iak pierwsze. Ta różnica daie
się stać pochodzie że Lynceron swoje listy pisat a Pliniusz je układał.
W Lynceronie wytworzaia się myśli, iak od niechcienia, bez żadnej przy-
ady; w Pliniuszu takwo się postzegae daie praca i uilbnarć. Lynceron pisat
list iak list, a Pliniusz iak siege; pamięta w nich iednak przyjemno-
i rozmatłość ma szacunek a potomności. Same imiona osł do których się
pisał są uwielbieniem osobistych jego zacności. Byli to ludzie najskawniej-
si z nauki i cnoty, i godni być uarunć klóre im w listach swoich stu-
mawyt. Słowem się podoba estabunij strażę przyjaciół swoich ofiar do
miciana iako to: Melwediusza, Brutena, Seneciana; iak pi straż do cie-
stracych się rządem Traiana, iako to: Tacyta, Kwintyliana, Maksa, Swe-
toniusza Marcialisa i innych. Nie może uilbnarć ciekawości iak Lync-
ron przez opisywanie intryg i zaburzeń Rzeczypospolitej bo żył
pod panowaniem rozgłiwem i spokojnym; są iednak i w Pliniu-
szu obraty obcyraio. Wystawia atostliwość okrutną oskarżycielów pod
Domicianem, a podtok ich wotgajęca się pod Traianem. Takim był Re-
gulus niezaki. Kresłaę obrat tego w swym liście dat poznać te prawdy
ix z upodobaniem widzimy trawosie ponizenia złego estoweka.~~

M. C. Plinius Voconio Romano no 1.

Vidistine quonquam M. Regulo timidiorem humilioremque, post Domitiani mortem, sub quo non minora flagitia commiserat, quam sub Nerone, sed tectoria. Coepit vereri ne sibi irascerer; nec fallebatur; irascebar. Rustici Aruleni periculum foverat, exultaverat morte, adeo ut librum recitaret, publicaretque, in quo Rusticum insectatur, atque etiam Stoicorum siniam appellat. Adicit Vitelliana cicatrice Stigmosum. Agnoscis eloquentiam Reguli. Lauerat Mercurium Senecionem tam intemperanter quidem, ut dixerit ei Metius Carus: quid tibi cum meis mortuis? Nunquid ego aut Craso, aut Cicerone molestus sum? quos ille sub Nerone accusaverat. Hac me Regulus dolenter hilite credebatur, ideoque etiam cum recitaret librum non adhibuerat. Praeterea reminiscatur quam capitaliter ipsum me apud centumviro lacepisset. Aderam Antonillae Timoni uxori, rogatu Aruleni Rustici. Regulus contra. Mitebamur nos in parte causa sententia Vectii Modesti optimi viri; is tunc in exilio erat a Domitiano relegatus. Ecce ibi Regulus. Quaero, inquit, secunde, quid de Modesto sentias. Vide quod periculum si respondissem bene, quod flagitium si male. Non possum dicere aliud tunc mihi deo adfuisse. Respondebo, inquam, quid sentiam, si de hoc centumviri iudicaturi sunt. Quorsus ille: quaero quid de Modesto sentias. Iterum ego: solent testes in reos non indamnatos interrogari. Tertio ille; non jam quid de Modesto, sed quid de pietate Modesti sentias quaero. Quaeris, inquam, quid sentiam? at ego ne interrogare quidem fas puto, de quo pronunciatum est. Conticuit; me laus et gratulatio secuta est, quod nec famam meam aliquo responso, nec me laqueis tam invidiose interrogationis involveram. Nunc ergo conscientia exterritus apprehendit Cecilium Celerem, mox Fabium Justum rogat, ut me sibi reconciliant; nec contentus pervenit ad Spurinam. Huic suppliciter (ut est cum timet abiectissimus): Rogo, inquit, mane videas Plinium domi; sed plane mane (neque enim diutius ferre solitudinem possum), et quoque modo efficias, ne michi irascatur. Evigilaveram. Nuncius Spurina: Venio ad te: Immo ego ad te. Coimus in porticum Atriae, cum alter ad alterum tenderemus; exponit Reguli man-

data, addit preces suas, ut decebat optimum vinum pro dissimilino; Parce,
inquiens, cui ego; dispicias ipse quid renunciandum Regulum putes; te dece-
pi a me non oportet. Expecto Mauricum (nondum enim ab exilio venerat)
ideo nihil alterutram in partem respondere tibi populi facturus quicquid
ille decreverit. Illum enim epe huius concilii ducem, me comitem decet.
Paucos post dies ipse me Regulus convenit in praetoris officio. Illic me
persecutus, secretum petiit, ait timere se ne animo meo penitus haerere, quod
in centumvirali iudicio aliquando dixisset cum respondit mihi et Salvio Rufus;
Salvius Rufus et hic cui est cum Licerone simulatio, et qui contentus
non est eloquentia seculi nostri. Respondi, nunc me intelligere maligne
dictum, quia ipse confiteretur; ceterum potuisse honorificam existimari.
Est enim, inquam, mihi cum Licerone simulatio, nec sum contentus eloquen-
tia seculi nostri; Nam stultissimum credo ad imitandum non optima
quaeque proponere. Sed tu, qui huius iudicii meministi, ac illius oblitus
es in quo me interrogasti quid de Vecti Modesti pietate sentirem?
Expalluit notabiliter, quamvis pallescat semper. Hesitabundus interrogavit,
non ut tibi nocerem, sed ut Modesto. Vide hominis credulitatem, qui se
non dissimulet exuli nocere voluisse. Subiunxit egregiam causam. Scrip-
sit, inquit in epistola quadam, quae apud Domitianum recitata est; Regu-
lus omnium bipedum nequissimus: Quod quidem Modestus verissime scripse-
rat. Hic fere nobis sermonis terminus; neque enim volui progredi lon-
gius, ut mihi omnia libera servarem dum Mauricus venit. Nec me
praeterit epe Regulum

Est enim locuples, factiosus, curatus
a multis, timetur a pluribus quod plerumque fortius amore est. Potest
tamen fieri, ut haec concussa labantur. Nam gratia malorum tam confida
est quam ipsi. Verum ut idem sepius dicam, expecto Mauricum. Vir est
gravis, prudens, multis experimentis eruditus, et qui futura populi ex pre-
teritis providere. Mihi et tendendi aliquid et quiescendi illo autore ra-
tio constabit. Haec tibi scripsi, qui aequum erat, te pro amore mutuo non
solum omnia mea facta, dictaque, verum etiam consilia cognoscere. Vale.

W jednym liście szlachelnie i czule wyprawa Tacytowi swoja przyjaźni,
która powinnaby iednoczyć tych, którzy dary rozumu nad innych wyno-
szą, a nie zawzięte krynia, wypisani nad zardrośe.

Librum tuum legi, et quam diligentissime potui adnotavi, quae omnimoda quae eximenda arbitror. Nam et ego verum dicere aperi, et tu libenter audire. Neque enim illi patientius reprehenduntur, quam qui maxime laudari merentur. Nunc a te librum meum, cum annotationibus tuis expecto. O jucundas! o pulchras vi-ces! quam me delectat quod si qua posteris cura nostra, usque quaque narrabitur, qua concordia, simplicitate, fide vixerimus. Eril rarum et insigne duos homines aetate prope modum aequales, nonnullus in literis nominis (cogor enim parvas dicere, quia de te simul dico), alterum alterius studia fuisse. Equidem adolescentulus, cum jam tua fama gloriaque floeres, te sequi, tibi longo sed proximo intervallo et esse et haberi concupiscebam. Et evant multa clarissima ingenia sed tu mihi (ita similitudo natura ferebat) maxime imitabilis et maxime imitandus videbaris. Duo magis gaudeo, quod si quis de studiis sermo, una nominamus, quod de te loquentibus statim occorro. Nec desunt, qui uni ut alterique nostrum proferantur. Sed nihil interest mea, quo loco jungimur. Nam hoc ego prius, quia tu proximus; et ego proximus, quia tu primus; quin etiam in testamendis debes adnotasse, nisi quis forte alter alteri nostrum amicissimus eadem legata et quidem pariter accipimus: quae omnia huc spectant ut invicem assentius diligamus, cum tot vinculis nos studia, mores, fama, suprema denique hominum iudicia constringunt.

Grasem u listach, Pliniusza znaynia, sie zastobliue poriasci iak up:

C. Plinius Voconio suo L. E XV L. VI.

Mirificae rei non interfuisti: nec ego quidem; sed me recens fabula excepit. Papienus Paulus splendidus eques Romanus, et imperialis eudelus, scribit elegos. Gentilius hoc illi; est enim municipis Propertii atque inter majores suos Propertium pumeval. Is cum recitaret, ita coepit dicere. Praxe jubes? Ad hoc Favolenus Priscus (adevat enim ut Paulo amicissimus) Ego vero non jubeo. Legita qui visus hominum, qui joci. Est omnino Priscus dubiae sanitatis: interest tamen officii, adhibetur consiliis, atque etiam jus civile publice respondet: quo magis quod tum fecit et ridiculum et notabile fecit. Interim Paulo aliena delirantia aliquantum frigoris attulit. Tam sollicite recitaturis, providendum est non solum ut sint ipsi sani, verum etiam ut sanos adhibeant.

List Pliniufa osvjadraiazy dobroczynnoski dwintylianowi, ro'wie obudwoch, kasz-
orca i zwielka, iest napisany prostota;

Quamvis et ipse sis contentissimus et filiam tuam ita institueris ut decebat filiam tuam Tullii nepotem; cum tamen sit nuptura honestissimo viro Nonio Leheri, cui ratio civilium officiorum necessitatem quandam vitiorum imponit, debet secundum conditionis mariti veste, comitatu (quibus non quidem augetur dignitas, ornatus tamen) instrui. Te porro animo, beatissimum, modicum facultatibus scio. Itaque partem oneris huius mihi vindico, et tanquam parens alter puellae nostrae confere quinquaginta millia numum; Plus collaturus, nisi a verecundia tua sola mediocritate munusculi impetrari posse considerem, ne recusares.

Opis śmierci dobrovolnej przycięła ięgo korneliępa Augusta wyptawia wazne okolicznosci i malowidlo wspaniale Charakteru, godnego starodawnych Rzymian.

Plinius Tacito suo. E. XII L. 1.

Jacturam gravissimam feci, si jactura dicenda est tanti viri amissio. Decepit Corellius Rufus, et quidem sponte, quod dolorem meum exulcerat. Est enim luctuosissimum genus mortis, quae non ex natura, nec fatalis videtur. Nam utcumque in illis qui morbo finiuntur, magnum ex ipsa necessitate solatium est; in iis vero, quos accessita mors auferit, his insanabilis dolor est quod creduntur potuisse diu vivere. Corellium quidem summa ratio, quae sapientibus pro necessitate est, ad hoc consilium compulsi; quamquam plurimas vivendi causas habentem, optimam conscientiam, optimam famam; maximam auctoritatem, praeterea filiam, uxorem, nepotem, sorores, interque tot pignora veros amicos. Sed tam longa, tam iniqua valetudine conflictabatur, ut haec tanta praemia vivendi mortis rationibus vincerentur. Tertio est tricesimo anno (ut ipsum predicantem audiebam) pedum dolore correptus est. Patris hic illi: nam plerumque morbi quoque per successiones quoddam ut alio traduntur. Nunc abstergentia, sanctitate, quoad viriditas aetas, vicat et fregit: novissima eam senectute ingravescentem vivibus animi sustinebat. Cum quidem incredibilem cruciatum et indignissima tormenta pateretur, (jam enim dolor non pedibus solis, ut prius, insidebat; sed omnia membra pervagabatur) veni ad eum, Domitiani temporibus, in suburbano jacentem. Servi e cubiculo recesserunt; habebat enim hoc moris, quoties intraret fidelis amicus; quin etiam uxor quamvis omnis secreti capacissima, digrediebatur. Circumbulit oculos, et ait, inquit, me putas hos tantos dolores tam diu sustinere? ut scilicet iste latroni vel uno die supervim. Sedibus huic animo par corpus, fecisset quod optabat. Affuit tamen Deus voto, cuius ille compos, ut jam securus liberque moriturus, multa illa vitae sed nimis retinacula abrupit. Inrevera valetudo, quam temperantia mitigare tentavit; perseverantem constantia fugit. Jam dies alter

tertius quartus abstinebat cibo. Nil ad me uxor ejus Hispulla, comitem amicum
 C. Geminium cum tristissimo nuntio, destinate Corellium mori; nec aulicis aul-
 filiae precibus flecti; solum superesse me a quo revocari posset ad vitam. Lucurri;
 perveneram in proximum, cum mihi ab eadem Hispulla, Julius Atticus nuntial,
 nihil jam ne me quidem impetraturum; tam obstinate magis et magis indurisse.
 Dixerat sane medico admoventi cibum: statui mori. Quae vox quantum admiratio-
 nis in animo meo tantum deiderii reliquit. cogito quo amico quo viro caream.
 Implevit quidem annum septimum et sexagesimum, quae aetas etiam robustissi-
 mis satis longa est, scio. Evasis perpetuam valetudinem, scio. Decepsit superbi-
 tibus suis florente resp., quae illi omnibus suis charior erat, et hoc scio. Ego
 tamen tanquam et juvenis et fortissimi morte doleo; doleo autem, licet me imbecil-
 limum putes, meo nomine. Amisi enim, amisi vitae meae testem, rectorem, ma-
 gistrum. In summa dicam, quod recenti dolore contubernali meo Calvisio dixi:
 Vereor ne negligentius vivam. Proinde adhibe solatia mihi; non haec, senex erat,
 infirmus erat (haec enim novi), sed nova aliqua, sed magna; quae audivim
 nunquam, legerim nunquam. Nam quae audivi, quae legi sponte occurruerunt, sed
 tanto dolore superantur. Vale.

Powieści o ukazywaniu się umarłych wawrze bawia, tyż nawet listów jej
 ich leżała. Plinius w jednym listie dowodzi prawdziwość tych wiadomości przy-
 ktadem Kurcuzza, Kupa, Menodora filozofa i swoim.

C. Plinius Surae suo. E. 2XVII L. VIII.

Et mihi discendi et tibi docendi facultatem otium praebet. Igibus perquam ve-
 lim scire esse phantasmata et habere propriam figuram, numenque aliquod
 putes; an inania et vana ex motu nostro imaginem accipere. Ego ut esse cre-
 dam, imprimis eo ducor quod audio accidisse Curcio Kupo. Tenius adhuc et obscu-
 rus obliuisci Africam ^{comes} haeserat; inclinatis die spaciabatur in porticu; offertur
 ei mulieris figura humana grandior, pulchriorque; perterrito, Africam se p^{ro}phetico-
 rum pronuntiam dicit. Iturum enim Romam, honoresque gesturam, atque e-
 liam cum summo imperio in eandem provinciam reversurum, ibique moritu-
 rum. Facta sunt omnia. Praeterea accedenti Carthaginem, egredientique navem,
 eadem figura in litore occurripse narratur. Ipse certe implicatus morbo, futurum
 praeteritis adversa secundis auguratus, spem salutis nullo suorum desperante
 projecit. Jam illud nonne et magis terribile et non minus mirum est? quod
 exponam ut accipi. Erat Athenis spatiosa et capax domus, sed infans et pesti-
 lens; per silentium noctis sonus ferri, et si attenderes acutus strepitus vincu-

lorum, longius primo, deinde proximo reddebatur; mox apparebat idolon, senex
maie et squalore confectus, promissa barba, horrenti capillo, cruribus compedes
manibus catenas gerebat quatiebatque; inde inhabitantibus tristes dirique noc-
tes; per metum vigilabantur, vigiliam morbus, et crescente foetidine, mors seque-
batur. Nam interdum quoque quamquam abscesserat imago, memoria in ignis oculis
inerrabat, longiorisque causa timoris timor erat. Deserta inde et damnata solita-
dine domus, totaque illi monstro relicta; proscribatur tamen, seu quis emere, seu
quis conducere, ignarus tanti mali, vellet. Venit Athenas Philosophus Athenodorus,
legit titulum, auditoque pretio, quia suspecta vilitas, percunctatus, omnia doc-
tus, ac nihilominus, immo tanto magis concucit. Ubi coepit advesperasce, iubet
sterni sibi in prima domus parte, parca pugillares, stylum, lumen; suos omnes
in interiora dimittit; ipse ad scribendum animum, oculos manum intendit,
ne vacua mens audita simulacra et inanes sibi metus fingeret. In his quale
ubique silentium noctis, deinde concati ferrum, vincula moveri; ille non tollere
oculos, non remittere stylum, sed obfirmare animum edivibusque pretendere; tum
crebrescere fragor, adventare etiam ac jam ut in limine, jam ut intra limen audi-
ri; respicit, vidit, agnoscitque narratam sibi effigiem. Stabat, innuebatque digito
similis vocanti; hic contra, ut paululum expectaret manu significat, rursusque
ceris et stylo incumbit; illa scribentis capiti catenis insonabat; respicit,
rursusque idem quod prius innuentem; nec moratus tollit lumen, et sequitur.
Stabat illa lento gradu, quasi gravis vinculis. Postquam reflexit in aream domus,
repente dilapsa deserit comitem; desertus herbas et folia concepta signum
loco ponit. Postero die adit magistratus, monet ut illum locum effodi ju-
beant. Joveniunt opa inserta catenis et implicata, quae corpus suo ter-
raque patrefactum nuda et exesa reliquerat vinculis; collecta publice sepe-
liuntur, domus postea rite conditis manibus currit. Et haec quidem affirman-
tibus credo; illud affirmare alii possum. Est libertus mihi Marcus, non il-
literatus; cum hoc minor frater eodem lecto quiescebat. Si visus est sibi come-
re in toro residentem, admoventemque capiti suo cultros, atque etiam ex ipso
vertice ampulantem capillos. Ubi illuxit ipse circa verticem tonsus, capilli
jacentes reperiantur. Exiguam temporis mediam, et rursus simile aliud
priori fidem fecit. Puer in paedagogio mistus pluribus dormiebat; venerunt
per fenestras (ita narrat) in tunicis albis duo, cubariterque detunderunt;
et qua venerunt receperunt. Hunc quoque tonsum, sparsosque circa capil-
los dies ostendit. Nihil notabile secutum, nisi forte quod non fui reus,
faturus si Domitianus sub quo haec acciderunt diutius vixisset. Nam in
serinis ejus datus a Caro de me libellus inventus est, ex quo conjectari
potest, (quia reus moris est submittere capillum) recisos meorum capillos,

depulsi quod imminere periculi signum fuisse. Proinde rogo eruditionem tuam intendas. Digna res est quam diu multumque consideres; ^{ne} rogo equidem indignus, cui copiam scientiae tuae facias. Licet etiam utramque in partem, ut soles, disputes; ex altera tamen fortius, ne me suspensum incertumque dimittas, cum mihi consulendi causa fuerit, ut dubitare desinerem. Vale.

W wielu miastach Tacita i Plutarcha daie sie poznai iz najstawniejsze dowcipy wznowali xiawisza za podobno do prawdy.

List do Maxyma krotki zamyska w sobie myslu obyrazowe.

C. Plinius Maximo suo S. Ep. XXVI Lib. 511.

Nuper me cuiusdam amici languor admonuit, optimos esse nos, dum infirmus sumus. Quem enim infirmum aut avaritia, aut libido sollicitat? Non amoribus servit, non appetit honores, opes negligit, et quantumcumque, ut relicturus, satis habet. Tunc Deos, tunc hominem esse se meminit, invidet nemini, neminem miratur, neminem despicit, ac ne sermonibus quidem malignis aut attendit aut alitur; balnea imaginatus est fontes. Haec summa curarum, summa votorum; molliorque in posterum et pinguem si castigat evadere, hoc est, innociam beatamque destinat vitam. Populum ergo quod pluribus verbis, pluribus etiam voluminibus philosophi docere conantur, ipse breviter tibi mihique praecipere, ut tales esse sani perseveremus, quales nos futuros profitemur infirmi. Vale.

List do Maxyma wystanego do Grecji dla' utradzenia miast daie poznac' iak Pliniusz lubi te krajow, ktora byla kolabka nauk, ktorey same imie bylo po wszystkie czasy mite uozonym. Ludzkosc i stozyc tak przyzwoczta filozofowi i przypiacielowi, Traiana, prodem tego potwowata. Nauki w tym liscie zamkniete Thicyi moga, roznyshim sposobem wyrazowac. Odmalowa w nim Pliniusz obraz swej duszy i wielka przyjemnoscia.

C. Plinius Maximo suo S. Ep. XXVII Lib. 511.

Amor in te meus cogit, non ut praecipiam (neque enim praecipere eges) admoneam tamen, ut quae scis, teneas et observes, aut scias melius. Cogita, te misum in provinciam Achaiam, illam veram et meram Graeciam, in qua primus humanitas, literae etiam fruges inventae esse creduntur: missum ad ordinandum statum liberarum civitatum; id est, ad homines maxime liberos, qui jus a natura datum, virtute, meritis, amicitia, foedere denique et religione tenuerunt. Reverere conditores deos, numina Deorum; Reverere gloriam veterum et hanc ipsam senectutem quae in homine venerabilis, in urbibus sacra est. Sit apud te honor antiquitati, sit ingentibus facti, sit fabulis

quoque: nihil ex cuiusquam dignitate, nihil ex libertate, nihil etiam ex jactatione decerpseris. Habe ante oculos, hanc esse terram, quae nobis miseris jura, quae leges non victa acceperit sed petentibus dederit. Athenas esse, quas adeas; Lacedaemonem esse quam regas; quibus relinquam umbram, et residuum libertatis nomen eripere, durum, ferum, barbarumque est. Vides a medicis, quamquam in adversa valetudine nihil servi ac liberi differant, mollius tamen liberos dementibusque tractari. Recordare, quid quaeque civitas fuerit: non ut despicias, quod esse desierit. Absit superbia, asperitas. Nec timearis contemptum. An contemnitur, qui imperium, qui fasces habet, nisi qui humilis et sordidus et qui se primus ipse contemnit? Male vim suam, potestas aliorum contumelias experitur; male terrore veneratio acquiritur, longaque valentior amor ad oblinendum quod velis, quam timor. Nam timor abit, si recedas, manet amor; at tu, ut ille in dium, hic in reverentiam vertatur.

Przyjemnie opisana powiast o Młodzieńcu Hipponenskim, która dowodzi słowności Delfinów do ludzi. Opowiadana Pliniusz ten przypadek, iednemu sprzyjaciot swoich Rymotworcy Kaniniuszowi i zaga od niego aby to wierzem opinat.

C. Plinius Caninio suo L. E XXXIII lib. IX.

Incidit in materiam veram sed simillimam ficta, dignam ista latissimo, altissimo planeq; poetico ingenio. Inveni autem dum super canaan varia miracula hinc inde referuntur. Magna auctoris fides: tametsi quid poeta cum fide? Is tamen Auctor, cui bene vel historiam scripturus credidisses. Est in Africa Hipponensis colonia, mari proxima: adiacet ei navigabile stagnum, ex quo in modum fluminis estuarium emergit, quod vice alterna prout aestus aut repressit aut impulit, nunc infertur mari, nunc redditur stagno. Curvis hic etas piscandi, navigandi, atq; etiam nataudi studio tenetur, maxime puerorum quos otium suusq; sollicitat. His gloria et Virtus altissime proventi victor ille qui longissime ut litus ita simul nantes reliquit. Hoc certamine puer quidam audentior ceteris in ulteriora tendebat.

delphinus occurrit, et nunc praecedere puerum, nunc sequi,
 nunc circumire, postremo subire, deponere; iterum subire, trepi-
 dantemq; perferre, primum in altum, mox flectit ad litus,
 redditq; terre et aequalibus. Serpit per colonicam fama,
 concurrere omnes ipsum puerum tanquam miraculum aspiciere
 interrogare, audire, narrare. Postero die obsident litus, pros-
 pectant mare, et si quid est simile mari. Strant pueri: in-
 ter eos ille, sed cautius. Delphinus rursus ad tempus rur-
 sus ad puerum venit. Fugit ille cum ceteris. Delphinus
 quasi iuriket, revocet, exilit, mergitur, variisq; sibus impli-
 cat expeditque. Hoc altero die, hoc tertio, hoc pluribus,
 donec homines inuitos mari subiret timendi pudor: acce-
 dunt et alludunt et appellant: tangunt etiam, pertrectantq;
 praebentem. Crescit audacia experimento. Maxime puer qui
 primus expertus est adnatacutis insilit tergo; festus referturq;
 agnosci se, amari putat, amat ipse, neuter timet, neuter
 timetur. Huius fiducia, mansuetudo illius augetur; nec non
 alii pueri destra laevaq; simul eunt hortantes, monentesque.
 Habet una (id quoque mirum) Delphinus alius, tantum spec-
 tator et comes. Nichil etiam simile aut faciebat aut pa-
 tiebatur: sed alterum illum ducebat, ut puerum ceteri pueri.
 Incredible (tam verum tamen quam priora) delphinum ges-
 tatorem collusoremq; puerorum in terram quoque extrahi so-
 litum, arcusq; siccatum, ubi incalisset in mare revolvi.
 Constat Octavium Avitum, legatum proconsulis in litus
 educto religione prava superfudisse unguentum: cuius illum
 navitatem odoremq; in altum refugisse; nec nisi post multos
 dies visum, languidum et inestum, mox redditus viribus
 priorem lasciviam et solita ministeria repetisse. Consuebant
 ad spectaculum omnes magistratus, quorum adventu et mora,

modica Respublica novis sumptibus allerebatur - Postremo locus ipse quietem suam secretumque perdebat - Plauit occulte interfici ad quod coibatur - Hæc tu, qua miseratione, qua copia deflebis, ornabis, attolles? Quamquam non est opus affingas aliquid aut adstruas; sufficit, ne ea quæ sunt vera minuantur - Vale.

Opiscuæ u iodynæ liscæ do Makra Orieta Waja swego -
Cajus Plinius Macro suo S. Ep. V. Lib. III -

Pengratum est mihi, quod tam diligenter libros avunculi mei lectitas, ut habere omnes velis, quemque qui sint omnes - Eungar indicis partibus, atque etiam quo sint ordine scripti, notam tibi faciam - Est enim hoc quoque studiosis non injucunda cognitio - De jaculatione equestri unus: hunc cum præfectus alæ militaret, pari ingenio curaque composuit - De vita Pomponii Secundi duo, a quo singulariter amatus, hoc memoria amici quasi debitum munus exsolvit - Bellorum Germania viginti, quibus omnia, quæ cum Germania gessimus bella, collegit - Inchoavit cum in Germania militaret, somnio monitus - Adstitit enim ei quæ essenti Drusi Neroni effigia, qui Germania latissime victor ibi perit: commendabat memoriam suam, orabatque, ut se ab injuria oblivionis aspereret - Studiosi tres, in sex volumina propter amplitudinem divisi; quibus oratorem, ab incunabulis instituit et perfecit - Dubii sermonis octo scripsit sub Nerone novissimis annis, cum omne studiorum genus, paulo liberius, et erectius periculosum servitus fecisset - A fine Aufidii Bassi triginta volumina Nature historianum triginta septem, opus diffusum, eruditum, nec minus varium, quam ipsa natura - Miraris quod tot volumina, multaque in his tam scrupulosa, homo occupatus absolverit; magis miraberis, si scieris, illum aliquandiu causas actitasse, decessisse anno sexto et quinquagesimo, medicum

tempus distentum impeditumque, qua officiis maximis, qua amicitia principum egisse. Sed erat acre ingenium, incredibile studium, summa vigilantia. Lucubrare a Vulcanalibus incipiebat, non auspicandi causa, sed studendi statim a nocte multa; hyeme vero ab hora septima. Vel cum tardissime octava, saepe sexta. Erat sane somni parissimi; nonnumquam etiam inter studia instantis et deserentis. Ante lucem ibat ad Vespasianum Imperatorem. Nam ille quoque noctibus utebatur; inde ad delegatum sibi officium. Reversus domum, quod reliquum erat temporis, studiis reddebat. Post cibum saepe (quem interdum levem et facilem, veterum more sumebat) destitit, si quid otii, jacebat in sole, liber legebatur, adnotabat, excerpebatque. Dicere etiam solebat: "Nullam esse librum, tam malum, ut non aliqua parte prodesset." Post solem, plerumque frigida lavabatur, deinde gustabat, dormiebatque minimum. Mox, quasi alio die, studebat in coena tempus; super hanc liber legebatur, adnotabatur, et quidem cursim. Memini quendam ex amicis, quum lector quaedam perperam promississet, revocasse et repeti coegisse, huic avunculum meum dixisse. Intellexeras nempe? Quum ille annuisset. Cur ergo revocabas? Decem amplius versus huius tua interpellatione perdidimus. tanta erat parsimonia temporis. Surgebat destitit a coena, luc: hyeme intra primam noctis, et tanquam aliqua lege cogente. Haec inter medios labores, ubique premitum. In recessu solum balnei tempus studii eximebatur. Cum dico balnei, de interioribus loquor. Nam dum distringitur, tergiturque, audiebat aliquid, aut dictabat. In itinere, quasi solutus caeteris curis, huic uni vacabat. Ad latus notarius cum libro et pugillaribus, cuius manus hyeme manibus munitibus, ut ne coeli quidem asperitas ullam studii tempus eriperet; qua ex causa Roma quoque sella, vehabatur. Repeto me correptam ab eo cum ambularem; poteris, inquit, has horas non perdere. Nam perire omne tempus, arbitrabatur, quod studii non impertiretur. Hac intentione tot ista volumina peregit, electorumque commentarios centum sexaginta michi reliquit, apistographos quidem, et minutissime scriptos; qua ratione multiplicatur hic

numerus - Referbat ipse potuisse se, cum procuraret in Hispania,
vendere hos commentarios Lartii Licinio quadringenti millibus num-
mum; et tunc aliquando pauciores erant - Bonne videtur tibi re-
cordanti quantum legerit, quantum scripserit, nec in officinis
ullis, nec in amicitia principum fuisse? rursus quam audis,
quid studiis laboris impenderit, nec scripsisse satis nec legis-
se - Quid est enim, quod non aut ille occupationes impedire,
aut hac instantia non possit efficere? Itaque soleo videre, cum
me quidam studiosum vocant; qui si comparer illi, sum desi-
diosissimus - Ego autem tantum? quem partim publica, partim
amicorum officia distringunt - Quin ex istis, qui tota vita leti-
teris adsident, collatus illi, non quasi somno, et inertia de-
ditus erubescat? - Extendi epistolam, quamvis hoc solum
quod requirebas, scribere destinassem, quas libros reliquisset -
Confido tamen, haec quoque tibi non minus grata, quam ip-
sos libros futura, quae te non tantum ad legendos eos, verum
etiam ad simile aliquid elaborandum possunt emulationis
stimulis excitare - Vale - J. L. S.

C Dicitopisach

Pierwszego Rzedu.

Jancé sa zdania dawnych i późniejszych o Liviuszu i
Sallustiuszu - Porównanie obudwu -

Quintyliam rowna Liviusza z Herodotem a Sallustiusza z
Cydydem - To porównanie pochodzi z ja zdanie ze starożytno-
go znaczeniu, który Rzymianie osądzali Greców, iano

Nauczycielom swoim - Późniejsi przenieśli Liwiusza nad Herodota
 a Sallustiusza nad Tucydidesa w kreśleniu obrazów i dzielności
 Wyimowy. Styl Liwiusza jest stószy a Sallustiusza mocniej-
 szy. Pierwszego tutowi' iasniwiaca zdumiewa, drugiego moc wy-
 raziasta. Smak Liwiusza tak jest doskonały, że kwintylianus
 stawia go obok Cycerona, i radzi szczególnie nasładować tych dwóch
 pisarzy. Oto słowa kwintyliana - "Cum in narrando mira ju-
cunditatis, clarissimiq; candoris, tum in concionibus, supra quam
enarrari potest, eloquens; ita dicuntur omnia cum rebus tam
personis accommodata. Sed affectus quidem precipue eos
qui sunt dulciores, Nemo historicarum commendavit magis.
 Libro X cap. I.

2) Ta ~~postulata~~ ^{zaleba} jest sprawiedliwą we wszystkich względach. Mówi-
 na dodak: że ~~geniusz~~ Liwiusza nieskazitwie wzdzię pracy i uwilo-
 wania idak się naturalnie podnosi do kwintyliana i radzi szczególnie nasładować
kwintyliana stawia go obok Cycerona, i radzi szczególnie nasładować
kwintyliana w tych dwóch pisarzy
 3) Plinius mówi w liście do pepasa "Nunquamne te-
gisti, Gaditanum, quendam, Titi Livii nomine gloriaq; com-
motum, ad visendum eum ab ultimo terrarum orbe venis-
se, statimq; ut viderat abire." Epistola III. lib. II. Święty
 4) Hieronim z tegoż powodu piśmiennie powieidiał w liście
 do Paulina "quos ad contemplationem sui Roma non
traxerat, unius fama perduxit;... Habuit illa stas inau-
ditum et omnibus saeculis celebrandum miraculum, ut
tantam urbem ingressi, aliud extra urbem quarent ^{erent}. La-
cyt nazywa Liwiusza stadium w Myzjanii invenit elo-
quentis et fidei praestant.

Wiemy że w swoim dziele stozonym z Siag 140. zamknął

dzieci Rzymskie w swej rozległości od zatarzenia Rzymu aż do śmierci Druza, wnuka Augusta. Stęgo dzie-
ta 35 ciąg tylko zostało.

Łubo wielce kochany był od Augusta, wynosił
jednak w swych pismach pod nieba przychylnych
Rzplterę Brutusa, Kassiusza, a szczególniej
Pompeia; ^{August Pompeian skim go nazwał} ~~August Pompeian skim go nazwał~~
~~August~~ ^{tytym nie po niego sercy nie brał.}
~~August~~ Facit Annalium Lib. IV. cap. XXXIV.

Pod rządem Syberjuszka dziełpis Kremucyusz
Kordus, porwany był o występki, że w wydanych dzie-
iach, Marka Bruta ostatnim z Rzymian narwał,
iako by po nim Rzym nic godnego nie widział.
Powiedziawszy mowę w Senacie, umorzył się głodem.
Kiegi jego spali Senat rozkazał. Wórną potęgą
usłucie okrucieństwem prawdę zagładzić, większą
sobie zniewagę, a piszącym stawę przynosi.

Zarrucania, Liwiuszowi że omamiony wielkością
Rzymu, mówi o tem mieście powstańcém iak
o stolicy świata. Ten zarzut niesprawiedliwy. Rzym
najwięcej prawdziwej wielkości okazał w pierwotnych
wiekach, które cnota męstwo i miłość ożyły
zdobity. Rzym kaisce walczący przeciwko Vir-

3 rusowi i Kartaginie, okazał się najpięknszym narodem;
a przyrody wieszczące mu rząd świata, pióro Liwiusza okre-
słać było powinno.

*Freinshemius i Crevier
dopelniłali diwów*

4 Obwiniają go także o zabobony, ponieważ ^{mnóstwo diwów} przytacza. Nie można jednak stąd wnosić aby im wiara
dawał. [Nayczystej mowi o ^{zabobnach} ~~niek~~, jak i podaniach przyje-
tych, i nie mógł ich przemiłować. Te diwoy stanowiły część isto-
tna Historji w tem państwie, gdzie wszętko stawało się, wieszka,
gdzie przed każdym znakomitszym postępkim, radono się
gockiny, dnia i stanu nieba. Łoa Augusta, i przed nim, zmnioy-
sała się, zapewne łatwowierności; lecz lud po spolity zawsze był za-
bobonny. Senat po wszętkie czasy używał religii i wieszek
do interesów publicznych. Lancelot wyskyza, Liwiusza ^{ymieszprawyliwie} pierwszego
o desygnu pamiennym; ^{to} wiele przytadów powiadało z prawdy
Sallustiusz, miał za wzór, zwieztosi i moc Tocydyda. Łoa

kwintyliana, wiele z greckiego tłumaczył; lecz nie wiadno za-
dnego śladu tych tłumaczeń w dziele które nas dosada. Wielka część
dziwów Rzymskich napisal, i naśladowaniy krótkości Tocydy-
da, nadał więcej mocy. Seneka, te różnicę między nimi wykla-
da. Cum sit praecipua in Thucydide virtus breuitas, haec cum Sal-
lustius, et in suis illum castris cecidit; nam in sententia Graeca tam
breui, quam salvo sensu detrahas vocem aliquam, constabit sensus,
etiamsi non aequae comtus, attamen integer; at ex Sallustii sententia
nihil domi sine sensus detrimento potest. Titus autem Livius,
tam iniquus Sallustio fuit, ut hanc ipsam sententiam, et tanquam
translatam, et tanquam corruptam dum transferretur, objiceret
Sallustio; nec amore Thucydidis fuit ut illum praefereat, sed laudet,

[Same miejsca dxiel jego dowodzy, że nie był takwo
wiernym w zabobony. Hec ad ostentationem
scena gaudentis miraculis aptiora, quam ad fidem,
neque affirmare neque refellere opere pretium est,
lib. V. cap. 21. — Jna drugiem miejscu mowi:
nam et vera esse et apte ad repraesentandum
iram Deum ficta possunt. lib. VIII. cap. 6.

quem non timet, ut facilius putat posse a se Sallustium vinci, si ante
a Thucyde vincatur. Lib. 9. Declam. 1. et Contr. 25.

Gellius, tak mówi o Sallustyuszu:
Elegantia Sallustii, verborumq; facundia, et novandi studium, cum
multa prorsus invidia fuit; plures non mediocri ingenio viri conati
sunt reprehendere plerumq; et oblectare, in quibus plures inscite
aut maligne vellicant.

Juliusz Cesarz i Arzyniusz Pollicion wstawionym smakiem, na-
luka, i opieka, uczonych, zarzucali mu ciemność mowy, i przysa-
dę w skrzeczeniu zdawnionych zwyczajów. Arzyniusz Pol-
licion i Sallustyusz mieli jednego nauczyciela, Atcia Pretex-
tala Grammatyka, który widząc zdolność Sallustyusza do
pisania Historji, dał mu osnowę dziejów Rzymskich, aby
z nich obrat czastkę, iakową. Pisał naprzód wojnę Katyli-
ny, który był świadkiem, a potem wojnę Jugurty;
i te dzieła maś doszły. Utworzył Historjia wojen domo-
wych Maryusza i Sylli, aż do śmierci Sentoryusza;
i zamieszki wzniecone od Pepida, po śmierci Dyktatora
Sylli, a przytłumione od Katula; lecz te zupełnie zgineły.
Jeżeli Sallustyusz miał ganićielów, miał także i chwal-
ców (a). Maryialis nazywa go pierwszym, dziejopisem
Lacińskim Crispus Romana primus in Historia. Je-
dnak Liwiusz przechodzi go doskonałością stylu, a Tacyt

(a) Tacyt go zowie ozdobnym dziejów Rzymskich pisarzem. Florissimus rerum Romanarum auctor.

głębokością myśli. Widać w nim porządek, która zjawiska jest ble-
dem, i zboczenia moralne nie łączą się z rzeczą (a)

Pierwszym obowiązkiem dziejopisów jest prawda. Mówi o
wydarzeniach publicznych, których wszyscy ^{cy} krytycy
byli świadkami. Senat przez naczyt uchwala dziełko Ciceronowi,
za ocalenie Rzymu od zguby. Było czyn pu-
bliczny, i uroczysty, o którym wszyscy dziejopisowie wzmian-
kują, prócz Sallustyjusza. Katuli i Katon w zgromadzeniu
Senatu, nadali Ciceronowi najehtubniejszą nazwisko oycy
oyczyzny. Minucjusz, Juvenalis i inni mówią o tem, prócz Sal-
lustyjusza. Brzd Kapuański uczcił posagiem Cicerona,
jako wybawcę Rzymu, i o tem Sallustyjuś nie uwiadomia.
Nakoniec Senat rozkazał modlitwy dziękczynne bogom.
Też część otrzymywali dotąd wiodowie odnoszący zwycięstwo
nad nieprzyjaciół. I ten rasczyt i nakomity opuścił
Sallustyjuś.

Dokładnie wymienił wszystkie okoliczności wojny Katyli-
nar, ~~ar~~ nar, wyjąwszy to co Ciceron zrobił, bez którego niiby się
było mu state. To zamilczenie ważnych zasług dla kraju pamięć
jego obydza.

Sallustyjuś Krasus urodził się 1. października roku miasta
~~Włochy~~ ^{Kraju} ~~Starożytnych~~ ^{ad Apiterne} ~~Starożytnych~~ ^{Starożytnych} ~~Starożytnych~~ ^{Sabinjskiem}
~~Starożytnych~~ ^{Starożytnych} ~~Starożytnych~~ ^{Starożytnych} ~~Starożytnych~~ ^{Starożytnych}
tóm, nie odpowiadaty obyczajem. Dla rozwinosci po-

5 (a) Kwintylijan potrzerzenie uczynił, nie wstępny wojen Ju-
gurtynski i Katylinar skiej nie do Historji nie należą:
Crispus Sallustius in bello Jugurtino et Catilinario,
nihil ad historiam pertinentibus principis or-
sus et. Lib. III. cap. X.

1. Cestychów / o których Horacy w Satyrach swoich wzmiankuje /
wyrzuceni ^z Senatu od Appiusza ^{Cenzora} roku miasa 704.
miary pisarza twierdzą, że surowa w dziele jego moralność
z serca nie pochodziła. Był naśladowcą wyrażeni Katona
Cenzora, i przez to niemiako, chciał się stać podobnym temu
wzorowi cnoty, od którego tak był dalekim. ^{Cezar} Dyktator

~~zawracając swe wspomnienie i swą majątek. Przejmował go do
Senatorskiej gromady i uwyżnił Pretorem. Spodziewając się
byłoby być prefektem cypli rurek, z dziełem Numbdy
starym w nagrodę rząd Numbdy i urzędem Profesora
Tympana i dzierżawcy. Zebrał skarby
niezmiernie. Kupił stawne ogrody, znaiome potem
pod nazwiskiem ogrodów Sallustyjskich i
dom wiejski przy Tyburze w Kampanii. Oskarżo-
ny ^{był} o dzierżstwo przed ^{Cezarem} Dyktatorem
który sam ^{dzierżawca} skarby publiczne s kościołów zabierał. Woyna do
mowa nie jest ^{przez wymierzenia} sprawiedliwości. Sallustyusz
uwolnił się od tłumaczenia w sądzie, udzieleniem panu
swych tupierstw, i upewnił sobie spokojność na życie
dalsze.~~

Takim był Sallustyusz, który w swych pismach
powstaie na skazenie powszeckne, i ustawicznie przy-
pomina dawne obyczaje.

O komentarzach Juliusza Cezara patrz
cztery kart niżej. na kar. 48. ^(Biscrypta)

o Tacycie.

Nie można mówić o Tacycie jak o Sallustiuszu że głosićielem
tylko był cnoty; wrzucił w krytykach, cześć ię należą, bo pisał o
niny i pmiellonania i cześć. Mówi razem do duszy, wyobraźni wzucmu i
nasyknycie tajemni serca ludzkiego odkrywá -

Ten człowiek cnostliwy i dżięciństwa wyśledzcy, patnáł na okrucie-
stwa Nerona, potem na panowaniu burzliwe i tyła zbrodniami skazóné
Galby, Otona i Witeliusza, pod Wespaścjanem i Tytusem odżył niiziano,
pod Domicyjanem musiał znosić iazmo niewoli. Umiat czasem ulegać
i iazdo sam pisze wyznalant drogę którą prowadząc go smodkiem zuchwatego
męstwa i pochlebney sromoty nie wystawiało go na obrażenie. w dziele 41 roz 20.

Tak mocno wystawia podłość i niewolę, samowładność i okrucieństwo, nadzie-
je i skutki zbrodni, boiarin niewinności, i potłumienie cnoty, tak maluje wszyst-
ko co widział i cierpiat, że zdaje się krytykownikowi jakoby to wszystko widział
i cierpiat. Każdy wieza wrzucić uczucie w duszy. Tyrani zdają się karę w jego
malowidłach. ^{odnosi} Wystawia potomności zemste, i nie maś dla występnych strasz-
niejszej nauki.

Ten co tak wiele kreślił ostatnie słowa Germanika, Marka Trajceana, co był chwalc-
ca Agrykoli potępiał cnotę i wrodz praestęstwo. [Obraz tego meza teścia swiego po-
dziwienie wrzucił i zyciopisów w rozpacz wprawicie. Pisał go w spokojnych i ser-
sliwych chwilach Traiana. Pisał Nerwy pod którym konsulowstwo spra-
wował, a potem panowanie Traiana ostodrzity mu tę goręz który doznawał
bedąc Pretorem pod Domicyjanem. W życiu Agrykoli piękna iest i pożytecz-
na dla tych nauka, co życie prowadzi w czasach nieczestliwych. Przykład Agrykolu.

[Agrykola ieden z najwyższych bohaterów
Azymu, kawoiował wielką Britanię i Wodit. Dziennik
iego podrozeglugi morskiej, szkół bey wyspy Agdenst, ale
pono sowa iedna do Woyška, i iest dowodem saru
Wymowy. Powiedziel że był redicem Tacyta, przyjacielam
Struciozja i ofiarą Domicyjana, iest to wyzcel chwalcę iest
i adywid 107g. Dwidzcy id amart zawraby w 56 roku życia
skolb 93. po Nardrenu Chryzosa.

li, mowi on daie nam poznać iż można być wielkim pod złym monarcha, że skrom-
na uległość złaczona z stateścią nadaie chwale, a nieunoszeni sukcaia śmierci stawa-
ney i niepożyteczney Ocykły nie. [

„Marek Tacyt Cesarz
W kilka wiekow po Tacycie imieniem jego wstąpiwszy na tron Cesarzski rozka-
zał przepisać z największą pilnością wszystkie co wyszło z pod ręki tego dzieio pi-
sa nie naśladowanego i złożyć te pisma w sięgobiorach publicznych. Należał
nad to aby co 10 lat te ponawiano przepisy. Wszystkie te starania nie ocaliły
zupelnie pism jego od straty.

Wielka prawie część dzieiow Wymisskich od śmierci Nerona do zabicia Domicya-
na zginęła. Niektóre nas doszły całoto: starość Galby takoma, eluma Ottona,
i obiarstwo Witteliusza tudzież okrucieństwa, kłeski i zdrady wojen domowych.
Po dzieiach wzmiankowanych zasiagnął lat wyższych i 16 ciąg dzieiow rze-
mych napisał od panowania Augusta do śmierci Nerona. Tako pierwsze dzie-
ła zaszczyca piękności opisow i moc wymowy; tak w drugim wybor myśli wy-
sokości zdań, obrazy ludzi i wziętley wydane. X Gabryel Brotier Jezuita dopet-
niał Tacyta.

Pracowny tłumacz dzieł jego Naruszewicz powieidiał: polci w piismach historyer-
nych prawda, świeżość, wysokość zdań, wybor myśli; nad proina stow okaratością
i przyjemnemi tylko uszom druzkami gorowai będą. poty imię Tacyta w pa-
mieci rozumnych krytelników nie ustanie. — Potworny

Autob wielu Pam hi Teol
worycznych i Teol
Kwiatowicz Naruszewicza przez Kwiatowicz Naruszewicza.

Kwiatowicz Kazimierz Jezuita (X) 4 ciąg niespełna dzieiow Tacyta
wytkrył i w rękopismie zostawił, który znaydujemy się u Cze-
ptowicza Kandierza W.A.L. w wyborze Pisarzów Polskich z ostat wy-

[Sciant, quibus moris illicita mirari, posse etiam sub
malis Principibus, magnos viros esse: obsequium ac mode-
stiam, si industria ac vigor adsint, eo laudis ce-
cedere, quo plerique per abrupta, sed in nullum Reipubli-
ca usum, ambitiosa morte inclaverunt. Tactus in Vita
Agricolae

drukowany. W tém przekładaniu lubo niepoprawionim przebi-
 iá sié, widocznie zwiáztosé i dobitnosé podobná wzorowi. Ale
 niekiedy ciemnym sié stáie przez zbytne przywiądywanie sié
 do słów Arzymskich Pisarzy Lukonie Ad Jezuitów
Adam Naruszewicz w Ru 1772 wydał na widok tłumacze-
 nie Jacyta. Niemiediat o rękopismie Kwiatowicza kiedy w piá-
 pisié do Króla Stanisława Augusta wyraził. „Nieknięte
 żadnego uszere Polaka ręką, wikón i naródoó pochwatami zna-
 komite dieta Jacyta stasám u tronu Wászcy Królewskiy Mości,
Czytamy w dziele Francuzów Kami szkatęgo w Polsce Murary
 ab nieknięcego dobrze użdyka naszego to zdanie o tłumaczu:
 „Naruszewicz w przekładzie Jacyta zachował té zwiáztosé bez
 „ciemności, té krótkosé górná, która wszystko wyraża, i niecpu-
 „szca potrzebnych rzeczy. Tłumaczenie Jacyta dowodzi mocy
 „obfitosi i mięty brzmienia Języka Polskiego który nie u-
 „stępuje żadnému z Europejskich Języków.” To zdanie
 sprawdzić należy.

Każde tłumaczenie w ówistym względy uważá sié po-
 winno, co do myśli i wyrażen. Myśli Jacyta chociaż wier-
 nie wydał Naruszewicz iónak wólosciá słów obiazny, stá-
 zwiáztosé Jacyta znikta w przekładzie. Pódat wprámdzi Ho-
raczy prawióto:

Nec verbum verbo curabis reddere fides interpres.

Wierny tłumacz nie starczy sié oddawać słowo za słowo. Ale w
 ten czas to prawióto má miáse, kiedy wiernym tłumaczeniem

(6). Arządzt Kolegium Wileńskiem i Pótockiem. Pisat wiele dzieł
Scologicznych. Witaówt sié piśmami Historycznymi. De rebus
gestis Anno 1648 et sequenti contra Cosacos Laporo-
vios Vilna 1761. Historia Romana Antversie. 1660.
Ulmend. 1674.

nadwierzeła się zwykłym narodom i myśl za ciemniła.

Wekmy pro uwadze moję Korda Kremucyjska, ^{"Korda"} i Tacyta i
dwoch Stumarków Koiatowicka i Naruszewicka porównajmy.
"Verba mea P. C. arguntur, adeo factorum innocens sum.
Naruszewicz tak wyłożył, "Nieprajaciele moi P. S. nie mo-
gą mnie z postępów okrzewić, same słowa do winy ^{na} zaciągają.
Temu przytoczeniu zbývá na zwiżstwie Tacyta. Adeo
factorum innocens sum wytłumaczono; nie mogą mnie
z postępów okrzewić, a verba mea arguntur same sto-
wa do winy naciągają. Koiatowicz zbliżył się do Tacyta
w przedstawi miśca wzmiankowanego. Na słowa moje
Oycomie zebrani skarżą! tak dalece w dxietach niewinnym
staie. Jeszkie kroćty powiedzié by można. Tak niewinny ie-
stem w sprawach ze mnie oskarżają o słowa. Spreta exo-
lescunt, si irascere adgnita videntur. Wytłumaczył Naru-
szewicz. "Wzgarda miżé, gęby oszkercom, dotkliwość sumie-
nie' mydaié." Spreta exolescunt ma znaukyc': Wzgarda miż-
é gęby oszkercom; a si irascere, adgnita videntur. dotkli-
wość sumienie' mydaié. Koiatowicz wierniey i kroćcy té myśl
przytoczył. "Gdy obelgami gardzimy, niszczy; gdy się gni-
wamy podadza, się iż przyznawamy. Jeszkie w krotkych słowach
zamknęte té myśl można i zbliżyć się do orygimatu. Wzgar-
dzone obelgi niszczy, i sli się rozjątrzasz zdaię się byp
uknanémi.
Sprawiedliwi. zatem nacyniają Naruszewicka, że myśli

Jacyta szeroko wykładá. (a). Nadto tłumaczenie Nurusta wicza má wiele błędów grammatycznych. Imiona rodzaju męskiego i żeńskiego, w drugim przypadku liczby mnogiej pospolicie na ów zakończyła. jakoto: Podczytaniów, Łowców, sków, dopetnieniów (w przedmowie). —

	Tom.	Karta.
Skaliste <u>wyspów</u> zamiast wysp urwy.	1.	128.
Jesli nie porzucą <u>gustów</u> zamiast guset.	1.	173.
Wyspa jedna s <u>Cykladów</u> zamiast Cyklad.	1.	461.
Ławiranie <u>przymiærzów</u> .	1.	465.
Dać powód do srogich <u>zamieszów</u> —	2.	85.
Narzucać wielu grubych <u>ptaeków</u> <u>podusi</u> <u>kazát</u> —	2.	89.
Względem ukarania <u>zameściów</u> —	2.	92.
Staranie <u>igrzysków</u> —	2.	125.
Nie widai tam na okoto <u>oparysków</u> —	2.	234.
Bai się <u>zamieszów</u> —	2.	391.
Z próżnych <u>domniemaniów</u> —	2.	395.
<u>Sędzeniów</u> statych nie mieli —	2.	515.
Rzucić się do pochlebnych <u>osmiadexeniów</u> —	3.	35.
Na tyle <u>spokrzywżeniów</u> —	3.	124.
Z późniejszych <u>opisaniów</u> —	3.	483.
Obrotém <u>zorzów</u> —	3.	491.

(a). Mysli o pismach Polskich karta 79. —

Odmienia rodzaj Archemników np
Smieszny potwora. k. 89. T. 2. — Spuchta gardziel k. 191. T. 2.
 Petuo iest cudzoziemskich wyrazów, któreby dykyste zastę-
 pić mogły. Naprzekąd:

	<u>Tom.</u>	<u>Karta.</u>
<u>Filar</u> najcenniejszy nauki —		<u>Pierwomora-</u>
<u>Wopraj'</u> <u>kredytu</u> o kogo —	1.	104.
<u>Wiara</u> <u>szwank</u> odnosi —	1.	204.
<u>Dank</u> przyznawaj' komu —	1.	285.
<u>Brodzie'</u> w <u>span'skich</u> <u>faworach</u> —	2.	191.
<u>Koniec</u> <u>fatalnie</u> —	2.	221.
<u>Obmuscie'</u> co <u>edyktém</u> —	2.	229.
<u>Natkanijte</u> <u>parfumami</u> <u>ciato</u> —	2.	269.
<u>Stangetowaj'</u> —	2.	336.
<u>Wyskalkulowaj'</u> co —	2.	395.
<u>Gubie'</u> <u>dykyste</u> <u>korupcyę</u> —	2.	407.
<u>Porabidret</u> <u>wszystkie</u> <u>wotywy</u> —	2.	543.
<u>Stawie'</u> kogo za <u>model</u> —	1.	23.
<u>Wzięta</u> <u>prym</u> <u>corka</u> —	1.	173.
<u>Lustrowaj'</u> <u>woysko</u> —	1.	202.
<u>Opity</u> <u>Deboss</u> —	2.	119.
<u>Przybraj'</u> <u>się</u> w <u>barwę</u> <u>spokojności</u> —	2.	196.
<u>Uxynie'</u> <u>lustracyę</u> <u>Rycerstwa</u> —	2.	224.
<u>Reiustrowaj'</u> <u>Lycki</u> —	2.	243.
<u>Forytowaj'</u> <u>się</u> <u>cudźmi</u> <u>chęściami</u> —	2.	329.

	Tom	Karta
Dawne <u>czuki</u> .	2.	354.
<u>Multiplikowaci</u> liubę.	2.	396.
Uzywaci kogo za <u>skrybenta</u> .	2.	516.
<u>Abskrytowany</u> z <u>honorém</u> .	2.	592.
Lwokat czas gusnie na mitosnych z, <u>natożnicami</u> <u>waletach</u> .	3.	62.

Nie sprawdzá się więc co powiédziano iż w Polsszycynie Narusze-
nixa, niżdarza się znaydomaci ani Latinizmów, ani Galicyzmów.
^{Proszę tego} Odsala bardzo racowniki od przymiotników co i mysl za ci-
mnia i do mitego dziwiku nie wiele stury. Chociaz na 2gdy stronie
Szwesliwie przebyt burzliwe i tylo zbrodniami skazone Galby,
Othona i Witellusza panowaniu. Kart. 21. S. 1.

Odyty potumione rozruchami domowemi i okrucienstwem
Panujacych nauki. Kart. 21. S. 1.

Zajuszona dziwiey zwierzechnosi okrutnem panowaniem swo-
bodna starożytnych Rzymian i Greków, i axiey w Baskim De-
mostensiu i Cyeronie zndydaiimy stady, wymowa. K. 23. S. 1.

Imoia u twyech niegdys spotzcomkow uiz oto zatem i
chycia przeniknionych pamisc. K. 70. S. 1.

Narody zdawna nieprzyjaciele a naszawies dla wzgardy
nikczemnego padu stozey iszere na sobie zaxarte. K. 93. S. 2.

Rzadzites sliskim mtodosci muy iesli w czem wykroczny-
tem wiekim. Karta 194. S. 3.

Wiele iest przydnych wyprawni. Naprzetyad =

(6) Mysli o pismach Polstkich. Kart. 79.

Wytropić sprężyny Polityki. (Przedmowa).

Wdziemaj na się wysokie umysły. K. 29. §. 2.

Wysforowane bystro praktycznym gościńcem mody. K. 95. §. 2.

Wile grabytek iest wyrzecien. np.

Wes cudlow popuscie komu. K. 202. §. 1.

Wobity nie maia uady przytopyosci. K. 59. §. 4.

Wrasem nadworeza swyckay narodowy. np.

Zaden nie miedziat na kim się ta rzeczba zuczac na kim skon-
czay miata. Rzeczba nie bierze się nigdy za rzecz.

Ani on ani potomstwo igo dtugo królowato. Mnie powin-
no się nie królowato. —

Wyznać iednak nalezy iż to tłumaczenie znakomite brzymia
mieści w rzedzie Polskich przekladan. Wydanie to iest iednym
z najszacowniejszych i najpierswszych tłumaczen, bo w niem
wszystko objaśniono co się sciaga do dzieiow praw i dzwy-
czaiow Rzymskich. —

Chociaz

Chociaz ięzyk nasz ma kształt podobny do
Lacinskiego, ^{chociaz} mamy przyklady w Ciceronie dia-
kscii wymowy, że od prymiotnika na dwa dzie-
sina wyrazow oddalony prymiotnik np. Ma-
simas audio tibi. L. Luculle, qui de Lucio Flacco
sententiam laturus es, pro tua eximia libera-
litate, maximisque beneficiis in tuos recipere
hereditates. Oratio Ciceronis pro Lucio Flacco.

Przymiotki

~~Bohater tak pisat, jak surycizat~~
~~Julius Hirceus Panva Sekretarz Juliusza~~
~~Cezara na prozby usilne Babla ^{ony dinge} ~~na~~~~
~~Wagny Gallaudkie napisat Libe ^{by} ~~by~~ ^{by} ~~by~~~~
~~Zwierzosci Juliusza Cezara, racowna uonak ust~~
~~praca~~

Stw
uuz2

Wzmiankowany Hirceus w proypisie VIII.
Kigi Bralbowi tak mowi. Priura sie po prawow-
sui i dobroci piem Cezara, a mniz domciwa Potow-
i medkosi w jeh napisaniu. Wistki miad dan
kiztatnego pisania i tłumaczenia swych
myli.

5 Kwintylijan w wymowie Juliusza Ce-
zara, ten duch ognia i magode, jaki okazywac
w potyckach. Santa in eo vis est, id acumen
ea concitatio, ut illum eodem animo disip-
quo bellavit, appareat. Libr X. cap. 1. Cyeron

Bene

o walecanosci Cezara tak mowi: gdy by gory
ostady i rzeki wyschly, wtochy w dzitach
woiennych Cezara miaty by e bronu. Per-
fecit ille, ut si montes resedissent, amnes
exaruisent, non nature presidio sed victoria
sua rebusque gestis Italiam munitam ha-
beremus. Cicero contra Pisonem -
Cycerona swiadectwem - Juliusz, Cezar powo-
tarzat ustawianie te mysl Eurypidesa Poty:
Jeżeli się ma tamci przypisga, niech się tamie
w tenoraz, gdy idzie o protestow lub panowaciu:
w inszych rzeczach bede bogobojnym.

Kurciusz

Kurciusz może mieć miejsce między ~~prawnymi~~ dziełami
piętnastego rzędu, lubo różnym jest od wzmiarkowanych.

Niewiemy dokładnie w jakim erasie pisat, ale rzus podobna do prawdy
ze pod Wespazjanem. Lambert widzieli dość krótkim zyciem Al-
sahera na 3 Siag podzieliłone. Sinsiusz także onim dat i daniel
" nura in sermone ejus facilitas in narrativibus tepor, astrictus idem
" et profluens subtilis et clarus, secus in iudicijs, argutus in sententijs,
" in concionibus mirifice facundus, " Justus Lipsius in notis ad Sib.
Polityj: Styl Kurciusza orobny i skwerzysta, przystoi mowy; bo pisat
zycie nadrzycańskiego Lotwika. Celuc w opisach potyczek. Mowa
Scytow iest sławnym pomnikiem; ale wprowadzono niektóre wysadzenia, sa
na wymowie. Parzuebia mu także wiele błędów krajopisarstwach.

J. Schreider twierdzi, że Kurciusz nie znał dobrze greckiego języka
ktory był istotnie potrzebnym pisarowi zycia Aleksandra i że więk-
sza część dzieła Hamawyt z Greckich dziej pisow: iako to Piotome
uza, Hegoriaspa, Klitarcha, Tymagenesa, a Diodora Syrcyli
Skiego w wielu miejscach do słownictwa wytkalod i; weso było kon-
wlektly, że nigdy niewymienia Pokw a rzadko pory iego wspomina.
Potych uwagach oddać mu sprawiedliwosc ze Wymowa Jego iest
męzka i pełna mocy.

Jean Freinsheimius uosony niemiec uspotzawny Descarta
i Jego przynaciel dopelnith pierwszych dwóch Siag Kurciusza
i ekses ostatniocy przed kilku dziesiat laty.
Snachenburg tal Freisheima poprawil. Na każdey karcie
miejzga si Tomiany stowone o rekorismow uwag krzytkow
i Samiego wydaui, a na wierschu kart sa wydrzone Olim
pracy i lata przed Chrystasim. O iednym przynaj moncy o
wzmiarkuiny przykladzie na okazyani poprawnosci wy
dania. Czytamy taki opus wozon Dariusza wzbrojonych kiosa
mi w edwonyh wydaniach, Utrimgue a jugo tenos diraxe-
rant gladit et inter radios rotarum, plura spicula emine-
bant in adversum. Trudno bylo zrozumiec jak mogly osadzi
si w lozynie miedzy promienic kol, aby zbiegiem wozon mia
ty idwostajny skierunek naprzeciwko. Wspomniony

Wydawca usparty powaga rękopismów, wyraz radios
przemienił na gladios a wyraz rotarum niepo-
trzebnie utracony opuścił. Tak wyjasnił się opis
wozów uzbrojonych. " Utrinque a jugo ternos direct-
rant gladios et inter, gladios plurima spicula emi-
nebant in adversum. To jest do jarzma, przyprawione
były wozów i mieczy.

Hamazénia Historyczné stanowią druga zatita
wzmiankowanego pisma wydania. Każde
miejsce Kurejusza porównane jest z opisem
Diodora Sycylijskiego, Aryana i Plutar-
cha (to). Tym sposobem odkryte i poprawio-
ne zostały błędy Kurejusza w historyi
i Geografii.
Chętnie w przykładach, jak np. w Dracopisach staroży-
nych Chazerny w przykładach jak mowa w czit-
opisach Rzymskich są stosownie do osób
i okolicy. Wytkniemy mowę Sivius
sza, Salustiusza, Tacyta, Kurejusza jest
to najlepszy sposób do porównania Gio-
nuszki każdego pisarza.

Obrócimy z Siviusza mowę K. Kapiti-
tolina jednego z najstarszych ludzi
swego Wieków, w niesnaskach Senatu
i ludu Ekwów i Wolskowie podsta-
pili zwojskiem pod bramę Skwidlińska,
Kwinciusz konsul na owczas tak
głos zabráł do Sudu.

Att. Zegocky

1814

Et si mihi nullius noxa conscius, Quirites, sum, tamen cum
 pudore summo in coniurionem vestram procepsi, hoc vos scire,
 hoc posteris memoria traditum iri: Aequos et Volsios vix
 Henricis modo parcos, T. Quintio quantum Consulenti ad
 mania urbis Romae impune armatos venisse. Haec ego
 ignominiam / quanguam iam diu ita vivitur, is statuit
 rerum est, ut nihil boni dirinet animus / si huic potius
 simum imminere anno suscipere vel exilio vel morte, si
 alia fuga honoris non esset, vitassem. Ergo si illa arma
 viros habuissent quae in portis fuere nostris, capi Roma
 me Consule potuit / Satis honorum, satis superque vita
 erat: mori tertium Consulem oportuit. Quem tandem
 ignavissimi nostrorum contempserunt? nos Consules?
 an vos Quirites? Si culpa in nobis ~~erat~~ ^{et} auferte
 imperium indignis: et si id parum est, insuper penas
 expelate. Si in vobis: nemo Deorum, nemo hominum
 sit, qui vestra puniat peccata, Quirites: vosmet tan-
 tum eorum poeniteat. Non illi vestram ignaviam
 contempserunt, nec sua virtuti confisi sunt: quippe to-
 tibus fusi, fugatique, castris exuti, agro mulctati, sub
 jugum missi, et se, et vos movere. Discordia ordi-
 num, est venenum urbis hujus: Patrum et plebis
 certamina, dum nec nobis imperii, nec vobis liber-
 tatis est modus, dum haeret vos patriciorum,
 nos plebiorum, magistratum sustulere illi
 animos. Proh Deum fidem! quid vobis vultis?
 Tribunos plebis concupistis: concordiae causa con-
 cessimus. Decemvros desiderastis: creare passim
 sumus. Decemvirorum vos pertulsum est: cogi-
 mus abire magistratu. Manente in eisdem pri-
 vatos.

vatos ira vestra, mori atq; exulare nobilissimos
viros, atq; honoratissimos passi sumus. Tribunos
pleb. iterum creari voluistis: creastis. Consules
facerestrarum partium, etsi Patribus
videbantur iniquum: patriiium quoque ma-
gistratum plebi donum fieri vidimus. Audi-
lium tribunatum, provocationem ad populum
sita plebis injuncta Patribus; sub titulo
aquandarum legum, nostra jura oppressa
tulimus, ^{omnia} et ferimus. Qui finis erit discordi-
arum? et quando unam urbem habere, et
quando communem hanc patriam esse li-
bit? Victi nos equiore animo quiescimus,
quam vos victores. ^{An non satis est} ~~Victi nos esse~~, nobis vos
metuendos esse? Tersus nos Aventinum,
capitur, adversus nos saevae occupatur mons.
Esquilias quidem ab hoste prope captas, et
candentem in aggerem Volsum hostem ne-
mo submovit, in nos veri, in nos armati
istis. Agite, dum, ubi hic curiam circum-
deritis: et infestam fueritis, et ^{forum} carcerem prius
pibus impleveritis: iisdem istis ferocibus
unimis egredimini extra portam Esquili-
nam, aut, si ne hoc quidem audetis, ex mu-
ris visite agros vestros ferro igniq; vastate
praedam abigi, fumare incensa passim
tecta. At enim communis res per hoc loco-

est pejore: ager uritur, urbs obsidetur, belli gloria
penes hostes est. Quid tandem privata res
vestra, quo in statu sunt? Jam unicuique ex
agris sua damna nunciabuntur. Quid est
tandem domi, unde ea expleatis? Tribuni vo-
bis amissa reddent ac restituent? vocis ver-
borumque quantum volentes, ingrent, et crimi-
num in principes, et legum aliarum super-
alias et conuionum. Sed ex illis conuionibus
nunquam vestrum, quisquam re fortunam
donum auctior redit. Et quis retulit ali-
quid ad conjugem et liberos praeter odia,
offensiones, simultates publicas privatamque
a quibus semper non vestra virtute, inno-
centiamque sed auxilio alieno tute sitis. At
Hercules, quum stipendia nobis Consuli-
bus, non Tribunis Ducibus: et in castris,
non in foro fauerebat: et in aui vestrum
claniorum hostes, non in conuione Patres
Romani horrebant: praeda parte, agro ex
hoste capto, pleni fortunarum, gloriaque si-
mul publicis, simul privati, triumphantes
domum ad penates redibatis; nunc oneratus
vestris fortunis hostem abire sinitis. Hae-
te affixi uniuersis, et in foro vivite, sequi-
tur vos necessitas militandi, quam fugitis:
Grave erat in Aegros et Salsos proficisci:
ante portas est bellum. Si inde non pellitur,
jam intra mœnia erit, et artem et Capito-
lium ~~conuionibus~~ ^{cauet} et in domos vestras vos
per.

persequetur, Biennio ante Senatus delectum
haberi, et edui exercitum in Algidum iussit:
videmus domi desides, mulierum ritu altercan-
tes inter nos, praesentem pacem laeti, nec cernen-
tes, ex otio illo brevi, multiplex bellum ex-
diturum. His ego gratiora diuina alia esse
scio; sed me vera pro gratis loqui, et si mu-
ingenium non moneret, necessitas cogit.
Vellem equidem vobis placere, Quirites, sed
multo malo vos saluos esse quolibet
erga me animo futuri estis. Natura hoc ita
comparatum est, ut qui apud multitudinem
sua causa loquitur, gratior eo sit, cuius mens
nihil praeter publicum commodum videt:
nisi forte aspiratores publicos, plebicosque istos,
qui vos nec armis, nec in otio esse sinunt,
vestra vos causa, iocitare et stimulare putat.
Concitati, aut honori aut quieti illis estis:
et quia in concordia ordinum nullas se
usquam esse vident, male rei se, quam
nullius, turbarunt ac seditionum duces
esse volunt. Quarum rerum si vos tedium
tandem capere potest, et Patrum vestrosque
antiquos mores vultis pro his novis sumis
nulla supplicia reuocari, nisi paucis clientibus
hos populatores agrorum nostrorum feras
fugatosque castris, exuere, et a portis nostris

52

manibusq; ad illorum verbera hunc belli terrorem,
quo vos nunc attoniti estis, transtulero.

Liwinus w tęg Mowie zebrał wszystkie pobudki do
przekonania i stał się Panem woli Staubacków. Pół
w nięj szlachetny, przenikający, kształtny i harmoniczny.

Uważmy Mowę Salustyjusza w odmiennym wcale
rodzaju. Wprowadza mówcęgo Maryjusza. Ten urodzony
w niskim stanie, niemający nauki, ustawiony tylko zastu-
gami wojennymi, nieprzyjacieli możniejszych, i mianowany
od ludu na dowództwo wojska przeciwko Jugurcie, czyni
dzięki ludowi za wybór. Mowa jego nie jest wytworna,
ale prosta i wojskowa. Choć ma Historię, rozpozná
Maryjusza po tęg mocy męskiej i wojennej, po tęg suro-
wości porywczej, po tęg ostrości stylu i chępliwości
żołnierskiej.

Scio ego, Quirites, plerisque non iisdem artibus imperium a vobis
petere; et postquam adepti sunt gerere; primo industrios, suplices,
modicos esse; dein per ignaviam et superbiam aetatem agere;
Seco mihi contra videtur. Nam quo universa Republica plu-
ris est quam Consulatus, aut Praetura, eo majore cura illam
administrare; quam haec peti debere. Neque me fallit, quan-
tum cum maximo beneficio vestro negotii sustineam. Bel-
lum parare simul et aereario parcere; rogare ad militum eos;
quos nolis offendere; domi forisque omnia curare; et ea agere
inter invidos, occurrentes, factiosos opinione, Quirites, asperius
est. Ad hoc alii, si deliquerit, vetus nobilitas, majorum facta
fortia, cognatorum et affinium opes, multae clientelae, omnia
haec praesidio adant; mihi spes omnes in memet ipsis, quas
neesse est et virtute et innocentia tulari. Nam alia infirma
sunt.

Et illud intelligo. Quirites, omnium ora in me conversa
esse, aequos bonosque favere: (quippe beneficia mea in publicae
procedunt) nobilitatem locum invidendi quaerere. Quo mihi acrius
cunctandum est, uti neque vos capiamini, et illi frustrati sint.
Ita ac hoc aetatis a pueritia fui, ut omnes labores, pericula
consecta habeam. Quae ante vestra beneficia gratuito
faciebam, ea uti accepta mercede deseram, non est consilium,
Quirites. Illis difficile est in potestatibus temperare, qui per
ambitionem sese probos simulavere: mihi, qui omnem aeta-
tem in optimis artibus egi, bene facere jam ex consuetudine
in naturam vertitur. Bellum me gerere cum Ingueta ius-
sisti: quam rem nobilitas aegerime tulit. Quaeso, reputate
cum animis vestris, num sit mutari melius sit, si quem ex
illo globo nobilitatis ad hoc, aut aliud tale negotium, mit-
tatis, hominem veteris praecipuae, ac multarum imaginum,
et nullius stipendii; scilicet, ut in tanta re ignarus omnium
trepides, festinet, sumat aliquem ex populo monitorum offi-
cii sui. Ita plerumque evenit; uti, quem vos imperare ius-
sisti: is sibi imperatorem alium quaerat. Ut ego scio, Quirites,
qui postquam consules facti sunt, a patrum, et Graecorum
militaria praecepta legere coeperint; homines praeposteri.
Nam gerere, quam fieri ^{capitulum} potest, et aliquid ubi prius
opus est. Comparate nunc, Quirites, cum illorum superbia
me hominem novum. Quae illi audire et legere solent; eorum
partem vidi, alia egomet gessi; quae illi litteris ea ego mili-
tando didici: nunc vos existimate, facta an dicta pluris
sint? Contemnuunt novitatem meam; ego illorum ignaviam

Nihil fortuna, illis probra obiectantur. Quamquam ego ^{57.}
naturam unam et communem omnium existimo, sed fortissimum,
quemque generosissimum esse. Ut si jam ex patribus Albini, aut Bes-
tiae quaeri posset, mense, an illos ex se digni maluerint? quid res-
ponsum creditis, nisi sese liberos quam optimos voluisse? Quod si
jure despiciunt me, faciunt idem majoribus suis, quibus, uti
mihi, ex virtute nobilitas coepit. Invident honori meo; ergo
invident labori, innocentiae, periculis etiam meis, quoniam per
haec illum cepi. Verum homines corrupti superbia, ita aeta-
tem agunt, quasi honores. ~~honeste vixerint~~ vestros contemnant,
ita hos petunt, quasi honeste vixerint. Nae illi falsi sunt, qui
diversissimas res pariter expectant, ignaviae voluptatem, et
praemia virtutis. Atque etiam, cum apud vos, aut in senatu
verba faciunt, pleraque oratione majores suos extollunt; eorum
fortia facta memorando clariora. Sese putant: quod contra est.
Nam, quanto vita illorum praeclearior, tanto horum secordia
flagitiosior. Et profecto ita se res habet, majorum gloria poste-
ris ^{quasi} ² ⁴ ⁵ ³ humen est, neque bona neque mala eorum, in occulto pati-
tur. Fluxus rei ego inopiam patior, Quirites. Verum id,
quod multo praeclearius est, meam ~~et~~ facta mihi dicere licet.
Nunc videte, quam iniqui sint: Quod ex aliena virtute sibi
arrogant, id mihi ex mea non concedunt: scilicet quia imagines
non habeo, et quia mihi nova nobilitas est, quam certe peperisse
melius est, quam acceptam ³ ⁴ corrumpisse. Eundem ego non ig-
noro, si jam mihi respondere velint, abunde illis favendam
et compositam,

et compositam orationem fore; Sed in maximo vestro beneficio, cum
omnibus locis me usque maledictis lacerent, non placuit reticere, ne
quis modestiam in conscientiam duceret. Nam me quidem ea animi sen-
tentia nulla oratio laedere potest, quippe vera necesse est tunc maledictis
falsam vita morsque mei superant. Sed quoniam vestra ^{et} consilia accusan-
tur, qui mihi summum honorem et maximum negotium imposuistis,
etiam atque etiam reputate, num id poenitendum sit? Non possum
dei causa, imagines, neque triumphos, aut consulatus majorum meorum
ostentare. ~~At~~ si res postulet, hastas, vesillum, phaleras, alia dona militum
praeterea cicatrices adverso corpore. Haec sunt meae imagines, haec nobi-
litas, non haereditate relicta, ut illa illis, sed quae ego plurimis meis la-
boribus et periculis quesiivi. Non sunt composita verba mea. Persum-
id facio. Ipsa se virtus satis ostendit: illis artificio opus est, uti turpia fa-
cta oratione tegant. Neque litteras Graecas didici: parum placebat eas
discere, quippe quae ad virtutem doctoribus nihil profuerunt. At illa
multo optima republicae doctus sum; hostem ferire, praecordia agitare,
sunt metueri, nisi turpem ferram, hiemem et aestatem iusta pati,
humi requiescere, eodem tempore inopiam et laborem tolerare. His
ego praecipis milites hortabor: neque illos arcte colam, me opulentos
neque gloriam meam laborem illorum faciam. Hoc est utile, hoc civile
imperium. Namque, cum ~~huc~~ per mollitiam agas, caecitum supplicio
cogere, hoc est, dominum, non imperatorem esse. Hoc atque alia
maiores vestri faciundo, seque remque publicam celebravere. Quis nati-
litas preta, ipsa dissimilis moribus, nos illorum aemulos contempnit, et
omnes honores, non ex merito, sed quasi debitos, a vobis ^{re} petit. Caeterum

homines superbissimi procul erant. Majores eorum omnia, quae libebat,
 illes reliquere, divitias, imagines, memoriam sui, maculam, virtutem non
 reliquere; neque poterant. Ea sola neque datur dono, neque accipitur. Sordidem
 me et incultis moribus ajunt, quia parum scite convivium edomo, neque
 histrionem ullum, neque salutaris praetii coquum, quam villicum: habeo: quae
 mihi libet confiteri, Quirites. Nam ~~et~~ ex parente meo, et ex aliis sanctis viris
 ita accepi: mundicias mulieribus, viris laborem convenire, omnibusque bonis oportet
 re plus gloriae, quam divitiarum esse; arma, non suppellectilem, decori esse. Quin
 ergo, quod jurat, quod datum aestimant, id semper faciant: ament, potent, ubi ado-
 lescentiam habuere, ibi senectutem agant, in convivio, dediti ventri, et turpissimae
 parti corporis, sudorem, pulverem et alia talia relinquunt nobis, quibus illa epu-
 lis jucundiora sunt. Verum non ita est. Nam, ubi se flagitiis dedecoravere
 turpissimi viri, bonorum praemia ereptum eunt. Ita injustissime luxuria
 et ignorantia, pessimae artes illis, qui coluere eas, nihil officunt, rei publicae in-
 nosiae cladi sunt. Num, quoniam illis, quantum moris mei, non illorum
 flagitia, procebat, respondi; pauca de republica loquar. Primum omnium de
 Numidia bonum habeto animum Quirites. Nam quae ad hoc tempus Ju-
 gurtham tutata sunt, omnia removistes, avaritiam, imperitiam, ^{usque} Superbiam.
 Dein ^{de} exercitus ibi est locorum sciens, sed mehercule magis sternuus, quam felix.
 Nam magna pars ejus avaritia aut temeritate ducum attrita est. Quamobrem
 vos, quibus militaris aetas est, ^{2.} adnitimini mecum, et capebite rempublicam, neque
 quemquam ex calamitate aliorum aut imperatorum superbia metus ^{ret} ~~est~~.
 Ego met ^{aut} in agmine, in praetio consultor idem, et socius periculi vobiscum adero; me-

que vosque in omnibus rebus iusta geram. Et profecto, diis iuvantibus, omnia
matura sunt, victoria, praeda, laus: quae si dubia, aut procul essent, tamen
omnes bonos reipublicae subvenire decebat. Ut enim nemo ignavia immortalis
factus, neque quisquam parens liberis, ut aeterni forent, optavit, magis, ut
boni honestique vitam erigerent. Stura diatem, Quirites, si timidus virtutem
verba adderet. Nam strenuus abunde dictum puto.

Facyta Mowa Kremuciuwa w Sonacie Dliga K...
Mowa Bytow do Alexandra iust sraconum w Husk...
ciuwu pomnikim, doskonale wydat tak, pisania ordo...
i petny uoan, utasciwy tym Murdom, ktore tuma...
u przypowiesciach i adaniach, iak sie to rawskie widzie...
Dzie na wschodzie i potwoy. Dliga N. Mord. N.

Verba mea P. C. arguantur: fadoo factorum in-
nocens sum, sed neque haec in principem aut principis
parentem, quos lex maiestatis amplectitur. Brutum et Cas-
pium laudavisse dicor: quorum res gestas quem plura
mi composuerint, nemo sine honore memoravit. Titus Li-
vius eloquentiae ac fidei praecellens imprimis. En. Pom-
pejum tantis laudibus tulit, ut Pompejum. Cum Au-
gustus appellaret, neq. id amicitiae eorum officit. Ste-
pionem, ~~Afranium~~ hunc ipsum Caspium, hunc Pompe-
tum, nunquam latrones et parricidas, quae nunc vocabu-
la imponuntur, sepe ut insignes viros nominat. Asi-
Pollionis scripta egregiam eorundem memoriam tra-
dunt. Messala Corvinus imperatorem suum Cas-
pium predicabat. Et uterq. opibus atque honoribus
perdidit. Marci Ciceronis libro qui Catonem celo
aequavit, quid aliud dictator Caesar quam rescripta
oratione, velut apud iudices respondit? Antonii epis-
tole, Bruti conciones falsa quidem in Augustum pro-
bra, sed multa cum acerbitate habent. Carmina Br-
bauli et Catulli referta contumeliis Caesarum sequuntur.
Sed ipse divus Iulius, ipse divus Augustus. ~~Facyta~~

et tulere ista et reliquere, haud facile disserim moderu-
 tione magis an sapientia. Namq[ue] spreta exolescunt: si ira-
 scere adq[ue]rita videntur. Non attingo Grecos, quorum non
 scire adq[ue]rita videntur. Non attingo Grecos, quorum non
 modo libertas, etiam libido impunita: aut si quis advertit
 dictis dicta altus est. Sed maxime solutum et sine obtrec-
 tatione fuit prodere de iis quos mors odio aut gratia exe-
 misit. Nam cum armatis Cassio et Bruto, ac Philip-
 pensis campos obtinentibus belli civilis causa populo-
 rum per concionas incendit? An illi quidem septuagene-
 simum ante annum perempti, quomodo imaginibus suis
 noscuntur, quas nec victor quidem abolevit sic partem
 memoriae apud scriptores retinent? Iuvon cuiq[ue] deus post-
 teritas respondit. Nec deerunt si damnatio ingruit qui
 non modo Cassi, et Bruti, sed etiam mei meminissent.

**O Mowcach i rozności Dziejopisow dawnych
 od Pomniejszych**

Należy usprawiedliwić starożytnych i tych mów, któ-
 re uważane są raczej za dzieła sztuki niż za pomniki dzie-
 jopisarstwa. Fabius i Scypion nie mieli może tych mów ucie-
 nacji, które się w Liwanus znalazły, ale podobnie przemau-
 wiać mogli i byli powinni. Wzrost i sława. Gdyby wymo-
 wiec mowy bez uciążliwej zawziętości i lenia. Gdyby wymo-
 wiali osoby mówiące wymownie, bez żadnego daru wy-
 mówy na ciężką odstępowały podobieństwo do prowo-
 dy. Obyczaje i wychowanie niniejsze wcale się różnią
 od starożytnych. Wtedy, iż mowy atenermi sądzili,
 że nie w żadnym bez nich się nie odbywają, że w całej
 Grecji wyjąwszy Lacedemon, sztuka mówienia była na-
 jbardziej potrzebną obywatelom, że w niej doskonałość
 się od piątej młodości. W Rzymie, któremu przu-
 gny rządów powinien być tłumaczyć się z łaskawości,
 i wzięciem przed kilkuset senatorami i atenermi, po-
 rwanie na które powstawano i wznosić kupiecką, po-
 winni być przemawiać w obliczu ludu Ciceronego i nie-
 słuchanego. Oskarżenia i obroty sądowe, były najistotniej-
 szym do wstawienia się wrogiem

Najznakomitsze osoby w Narodzie rzymskiej stały
w oskarżeniu, występnych albo ich obronie i przynęty dai
się poznać ludowi. Potrygmienie małych sporów nale-
żało do Pretora i Centumvirów, lecz wielkie sprawy są-
dził wybrani ze stanu Rycerskiego na rynku miejskim, aym
mnóstwo ludu miejscowe. Musiał być pewnym danym
wymowy i statości, kto się odważył głoś swój podnosić.
Nadzieje mowy i jego wyniszczenie zależało od mi-
mania, jakie o nim powzięto w tym sądownie równie swie-
nym, jak niebezpiecznym. Takie były ćwiczenia rym-
skiej młodzie. Nie jest więc dziwno, że tak wychowani,
energij i łatwością przemawiali, niż sobie wyobrazić mo-
żemy. Gracchowie, Cezar, Katon, Scypion były to zna-
komite osoby, zaszczycone darem wymowy. Można więc
sądzić że wielcy ludzie, których Liwiusz, Sallustiusz wymo-
wa dla mówiących, mogli czerpać z uczucia te piękne
mowy, które w dziełach ich czytamy. Nadto wiele takich
mów piśmiem chowano jako pomniki świadczące o
postępkach i sprawowaniu Urzędów.

Ja i inni zachodni różnica w pisaniu dziejów daw-
nych i nowszych. Liwiusz, Sallustiusz, Caesar, Tur-
cillus w tem różniali mniemaniem, że wykonując swoje
powinności przy prawdę napiszą i wymówionemi się staną.
My użalamy się na nich iż nie podają donatorskich
wiadomości o obyczajach publicznych i o urządzeniach
wewnętrznych, o prawach, skarbach, podatkach, sztuce
wojennej itd. W dziełach oddzielnych dążymy do
znania starożytności. Prawodawstwo i Ekonomia
polityczna porównanie czem byliśmy Wigdeli, a czem
teraz jesteśmy, są celem najwłaściwszym dziejów now-
szych. Ten rodzaj historii filozoficznej rodzi
się być istotnie potrzebnym w rozmyślaniach Euro-
py uabyzowanej. Postawialiśmy stęgi w niedawne-
m stęgi nie porównaliśmy ani czem byliśmy, ani
czem być należy. Cała Europa poddana dzi-
kiej miarzinie ustanowien feudalnych.

Jeśdabnych stemaczoonych od tyranii; i nie których prawu
 Mymstlich stemaczoonych od ciemoty; do XVI wieku wysta-
 wa tyllie kamet w którym gnie mawtuo Paridow i wtych
 i iuzma Mymstlicy, na to padniemie w wigry kambarzymcow
 potuoczoonych. Płudaczoię rozum tworaca na nich uwage
 pmo Świadstem dobroczynnem nauke. Calkuwość ubiędka
 dno potuoczoonych do poznania suych przeduaw. Me-
 u Mymstlican prawe XII. tablicy rownyz moe miaty pmo
 Augustem i w czasie wojen Sannitkich; podriad cechów
 Mymstlich był ieden, i też same urzędy. Senat pmo sio-
 wliow w rownym kretaciei zostawad od Statuka wojen
 Konsulow aż do pimozych Cesarow. Statuka wojen
 na bez zmiany znaczoey trawda od Pirwa aż do Seodo-
 rye. Ebyten bez wstapienia zwiepszad się z bogactwoy,
 i stop Statuka nie był stolem Mymstly i Fabrycznika;
 ale Statuka Konsulowska Cyerona nie rozniła się
 od owey Britwa; też same miaty prawa i przywileje
 Ubow zaś i był cywily i polityczny miarkeńcow
 Europy, wcale się różni od dawnych. Na ist wo-
 dnoy że nam zasigga potrzeba wiele wiadomości
 o pmodkach Cyerow, rewta była im dostatecznie
 wiadoma

W pmołosci namienony i o dziełpisach, którzy wymow-
 nemi nie byli. Tadiomi są z Gredow Polibiusz i Dioniziusz
 z Halikarnasu. Pimny znaczoony jest sta uczęcyh się sta-
 ki wojenny i lubięcyh poroonywac stan nimożywy wo-
 iowania z dawnym. Dostadna podać wiadomości o taktyce
 Mymstlicy i statce wojenny w powrochności. Odkrytywał go
 Brutus pmo potyaska Sannitcka. Był uczniem Silopemena
 i cywikat zalete sturze woyslowo pmo drugim Pysionem.
 Paradectwem Dionizego z Halikarnasu. Polibiusz nie
 umiad mylowac wyrazow Dionizy z Halikarnasu, w zbo-
 me starożytności po grecku pisanym, za radaw Augusta,
 wiele nowszych kretostaw o obyrciach Mymstlican u-
 miewit. Naleczonym jest bardziej z wiadomości rozleg-
 tych, niż z dawu pisania. Diodor Syrcylijczyk Appian
 Arnyian i Dyon Kasziowy są w nosze pmoimnych
 pisanog. Cytaję się tyllie do poznania starożytności;

O historya i daniem Cycerona jakimkolwiek sposobem pi-
sana, podobna sie Sawre. Historia quoque modo scripta de-
lectat. Dyodor Sytyllyski dawno opisywaw panystwa i spo-
sian wojny Romowe Kymian Arnyan boie Alexandra.
Najmniejszym ze urzytkich iest Dyon piewny historji
Kymickiej. Opisy jego dosze sa wozyczyne, ale mowly slyt
rozczigte i stabe, i upomienienia wozyczyne postregae sy daz, iad
ktory wykiewa na ludzi stawnych, a osobliwie na Cycerona
wiecej powage jego cztabia. Muozyczytem byt stawy i mato
wit czytany, co skazuie dostatecznie i jego obyczaje i talunt-
L Imnostwa dziejopisaw Kymu Aplucego sig do upadku
wzyczyne miecyce Kymickiej Amnian Marcellin i
Herodian piewny pracowny i bezstronnosci i dostadme-
go necky wytwarczenia, pomimo chropowatosci mowly sa-
ludwie kwide sig mozgacy tacimski, drugi wstawnony
skutadkowsic, ktora iad stawada sig Madkaju Grellow, na-
wet pmi pmenisimim panystwa do Carogrodu.

O Dziejopisach drugiego rzędu

~~Iustyn Florus Paterkulus sa najmniejszymi dziejo-
pisami drugiego rzędu. Iustyn piewny niecyce Kymickiej
da wazny skuta. Iustyn pmi Antoninani. Peter we brot-
kosci historji powzeczna Froga Pompejaska sa ktora
nas nie doste. Iustyn nie iest malarem obyczajow, ale
Cardo dobrym opowiadaczem. Tak iego pisania iest istny
i naturalny, bez prapady i nadgela, sa w nim miejca
prawdziwie wymowne. Na iest to skuta chronologiczne, pi-
sane ale skreta wydamenia nuywiktwe w stawach
urzyckich, albo maizacych istnowe znaczenie na siemi.
Wale razow tego abraru iest pmidziwny pislnosci.
Imy czymy nie ktore pmiktady. Tak maicie powrot sdlugy
wygnania Maybradesa, bedacego na urajem postucham
podpora, urzyckicz i zbaowca, swoich wspodzimkow.
O Margocki Andrey znad izytk tacimski. Wady pisaw
Kymickich dziejopisaw po polsku wytkoy: Tuliusza
Cezara, Kurciusza, Iustyna, Flora, Waleryusza, Ma-
xyma. Amstadan 47. 47 47 47 47 47
wyjado~~

101) Froga Pompejus rodem z Gallii Nau-
bonensickiej, byl sekretarem Tuliusza Cezara,
pmid historji powzeczna w 44 skipach po
Tacimie. Froga Pompejus Grecis et latinis
orbis historias latina sermone composuit.
(4) i dowiod wiellicy na cy wody

wszysto w Krakowie w drukarni Summa J. Czernickiego
w 1087 w 1087 stronie 416. ~~Wiele innych~~ ~~zajmujących się~~ ~~wynalazkami~~
do wzbogacenia mowy ~~opracowały~~ ~~ten~~ ~~przekład~~ ~~z~~ ~~tytułu~~ ~~—~~ ~~Na~~
ma w nim iudaik, jest to wiadomości oryginalne i udatno-
ści w dowodach. a grubość zapomniałych wyrażen odstra-
ca od użycia ~~skrypcji~~ ~~—~~ ~~Antologia~~ ~~do~~ ~~tytułu~~ ~~—~~

Florus.

~~Florus napisał~~ ~~historię~~ ~~z~~ ~~tytułu~~ ~~—~~ ~~Antologia~~ ~~do~~ ~~tytułu~~ ~~—~~
~~nowania~~ ~~Augusta~~. ~~Je~~ ~~ma~~ ~~za~~ ~~to~~ ~~że~~ ~~w~~ ~~dziele~~ ~~ma~~ ~~łym~~ ~~zam-~~
~~knę~~ ~~historię~~ ~~z~~ ~~tytułu~~ ~~—~~ ~~Antologia~~ ~~do~~ ~~tytułu~~ ~~—~~
nych wydarzeń. Spisok Katedry w B. wiekach opisał
a całe istoty w nich zawad. ~~Antologia~~ ~~do~~ ~~tytułu~~ ~~—~~
~~Antologia~~ ~~do~~ ~~tytułu~~ ~~—~~ ~~Antologia~~ ~~do~~ ~~tytułu~~ ~~—~~
toż ~~Antologia~~ ~~do~~ ~~tytułu~~ ~~—~~ ~~Antologia~~ ~~do~~ ~~tytułu~~ ~~—~~
pisania jest delikatny i mocny w zdania pełne wrażeń
ku ~~Antologia~~ ~~do~~ ~~tytułu~~ ~~—~~ ~~Antologia~~ ~~do~~ ~~tytułu~~ ~~—~~
linarium.

Falisowski

Falisowski Grot Knyzstof W. Lig d. ~~Antologia~~ ~~do~~ ~~tytułu~~ ~~—~~
Flora o pochodzeniu i dziejach narodu Rzymskiego na
polskie przedmioty i z dodanym wstępnym o przyrodzie
potęgi i mądrości narodu Rzymskiego wydat na widok
w Krakowie w drukarni Knyzstofa Schedla r. 1646
w 20 stronie 187. Falisowski w treści tych powieści
był uwierzanym którym podobał się małe uchybie-
nia prebaca a prace i uciążliwie. Smiało nad
Wargockiego mienionym być może. Czyżby Falisow-
skiego nie powinno wiedzieć nie można.

Faterkulus.

Faterkulus równa Florowi kształcie zalety i wro-
twości, a opisuje z nim rzecz równą w weryfikacjach
zamiar abstrakcyj Włocławca geniuszu od ~~Antologia~~ ~~do~~ ~~tytułu~~ ~~—~~
Flora, ale wcale jest krasomowca, a gawrze pochłob-
o domu Cesarzów mawia z uśmiechem. ~~Antologia~~ ~~do~~ ~~tytułu~~ ~~—~~

W Bentlowpelli w Historji Literatury Polskiej
przywołuje tłumaczenia Justyna nie wiedząc
która, bo miał ten przedmiot z wydatkami Justu-
tem od ~~Antologia~~ ~~do~~ ~~tytułu~~ ~~—~~ ~~Antologia~~ ~~do~~ ~~tytułu~~ ~~—~~
de ~~Antologia~~ ~~do~~ ~~tytułu~~ ~~—~~ ~~Antologia~~ ~~do~~ ~~tytułu~~ ~~—~~
tłumaczeniu Wargockiego wyrażeniu to wyrażenie

" Depulisti tu Marco Ciceroni lucem sollicitam et eta-
 " tem senilem, et vitam miseriozem te principe quam sub
 " te Triumviro mortem; famam vero, gloriamq; factorum atque
 " ditorum adeo non abstulisti, ut auferri. vivit, vivetq;
 " hoc vel forte vel providentia, vel utrumque constitutam
 " veram naturam corpus, quod ille peno solus Romanorum
 " Animo vidit ingenio complexus est, eloquentia illumina-
 " vit manebit incotem, concitem. et si sui haudem Ciceronis
 " habet, omnisque posteritas illius in te scripta mirabitur.
 " tum in eum factum execrabitur, citiusque in mundo ge-
 " nus hominum quam ea cadat.

Porro Manie Scipione i Mummiana

" Uterque Imperator directe a se gentis nomine hu-
 " moratus, alter Africanus, alter appellatus est Achaicus,
 " nec quisquam ex novis hominibus prius Mummis cogru-
 " men virtute partem vindicavit,
 " Diversi Imperatoribus mores, diversa favore studia. Scipio
 " Epistolarum elegantissimum studiorum omnisque doctri-
 " nae et auctor et admirator fuit, ut Polybium Paneticumq;
 " praecellentes ingenio viros, domi militisq; seum ha-
 " buerit. Neque enim quisquam hoc Scipione elegantius
 " intervallo negotiorum otio dispensavit; semperque aut
 " belli aut pacis servit artibus, semper inter arma, ac
 " studia vexatus, aut corpus periculis aut animam disci-
 " plinis exercuit. Mummus tam raris fuit ut capta
 " Corintho cum maximorum artificum perfectas manus
 " fabulas ac status in Italiam portandos locaret iube-
 " ret praedicti conducentibus, si eas perdidissent, novas
 " eos reddituros. Non tamen puto dubites Vinici, quin
 " magis pro Republica fuerit manere adhuc rudem Co-
 " rinthiosum intellectum, quam in tantum ea intellegi
 " et quin hac prudentia, illa imprudentia. deuri publi-
 " co fuerit convenientior.

" petnit; ale Dixiopsis praxdxi Oddany, na mitoxi
 " i ni praxdxi nre powdnieu mee hergdu

Tutor suoraca ujeta mowę do Krucnego Minici-
 ura i adui se pisac. Du niego. Ten spisob onato u-
 kowany w historii nastadowat. Voltaire w dziele
 3 Essai sur les moeurs et l'esprit des nations zwra-
 cuje mowę do kobity ustrawioney dowcipem i wiadomo-
 sci rozlegly. Memian kowany Pigot Paul Stumack
Patkula wyprze ogolnia 34. ujedak iego historii
 do Nr 1740. nie iest Stumackony na iguyl Polski

Opisypisach.
Korneliusz Nepos.

Korneliusz Nepos byl rodem z Wernony. Zyia 24^{let} ustrawionych me-
 zow za panowania Augusta napisal. Z danim bieglych starozytosci So-
datow ozemal wiadomosci Tucydida, Senofonta, Efona, Tes-
pompa. Amilius Probus w wieku 18^{ym} wydat to dzieło na widok.
 Inni twierdza ze Strucid. Powiedznicysze iest umieiania ze Korneliusz
Probit ten uycigg z dzieł historycznyc Grekow, ale niit go nie stra-
cat. Dzieło to opisypisane iest Pomponijowoi Attykowi w krótkiej
predmowie wykladu rozniec obyczajow Greckich i Arynskich. „Non
indubito fore plerorumque Attice qui hoc genus scripturae leve et non satii
dignum summorum uirorum personis iudicent ^{qui} relatum legent;
quis musicam docuerit Epaminondam, aut in eius virtutibus comme-
morari: saltase commode, scienterq, tibis cantase. Sed hi erunt fere
qui expertes litterarum Graecarum, nihil rectum, nisi quod ipsorum
moribus conueniat, putabunt” Obyczaje Grekow roznicy ie wcale
od Arynskich. Grezy nieprzywiazali ohydy do teatralnych udaw-
cow. Arynianie uwarali nawet muzyke i tanice za mauke nieprzyw-
ita Znakomitemu mezowi - mitosyis prawdy, czysty i bezcaltny wymowcy
Korneliusz Nepos, ^{zalececy dowcipem} gardian Saldu opisypisane ie panuistis tylu slaw-
nych mezow protownosci dotawil. Aiz w klótkim Zbione magreym ie
w dnii iednym przeystai, obiat to ronyetho wo rozum ozwieca i serce du
relachetnych urui Zapala. Jasno i zywo wyztaiid obrazy madroszi
i meztwa, mitowi dobra powspzechnego uniarkowania i sprawiedliwo-
si

3 Sally wyztada Historija Arynska zaczeta wo
1. Lidze do poroztku umowa, do zyonu Liwii
11iony i stugusoa, Matki Tyberycy
Przypisane, ieft Dzieta Winiowopisani Konidu

zgoda tego wszytkiego co ubezpiecza chwale narodów i szczęście ludzkie.
44 dwudziestu sterów dyjaul petno tej rozmaitej przyjemnej co tam
ny dowcipu i dymie zaleca, petno tej silachetnej prozoty która się w roz-
dru i zawrze podobna, petno tych uczuć co z serca pochodzą i drugim się
udzielać. Umiał wydać te rysy istotne co znamieniem prawdziwie oby-
cie ludzkie, a dźwiękowi jego stała się owocem szczęśliwego wyboru i rozważ-
nia — Starożytności nieubliżać mu zalet powinieli. Wzryta wieków
oglądająca się na same tylko prawdy, wyszeptała to chlubne o nim świadectwo
że „niemożna piękniejszego zbioru udzielić”. Potomni zgadzają się ze starożytno-
ści, krytyką go z upodobaniem i pożytkiem. Do dziś dnia jest w re-
młodych i stać się pierwowzorem dźwiękiem wzorowym. Życie Pomponiusza Atty-
ka jest najlepiej wypracowane. Sięsta z nim przyjacieli i z innymi znakomi-
tymi mężami okazać że miał dobre serce i duszę wyniosłą. ^{At capite} ^{At capite}
dziej jego straconych! Pisał trzy dzieła Historji według świadectwa Ka-
tulla [Sam w dziele Diona wzmiankuje iż dzieła o dziejopisach Greckich
ułożył. Swetoniusz twierdzi w dziele Terencyusza które Donatowi
później przyznać iż opisał życie tego rymotwórcy Rzymskiego. Gelliusz
upewnia o piśmnie przez niego życie Cycerona którego utamed Sweto-
ty Hieronim przywołał w liście do Pammacha. Daje spórnie widow-
nie przy końcu życia Annibala że samyła porównał Greków z Rzy-
mianami i reszta wzmiankuje że w swoim narodzie znalazł wielkich
mężów godnych podziwiania i sławy. Życia Katona i Attyka poro-
state w tym zbiorze okazać wartość straconych. Procz tego wyrażnie
mówi że wiadomości o Katonie ist tylko zbiorem dzieł wielkiego tego
męża które na prośbę Pomponiusza napisał. Plutarch przywołał
Neposa w dziele Marcella i Lukulla wskazuje że znał życie-piśmo
Rzymian Dzieło Korneliusza —

Stumazzenie Korneliusza Neposa wyszło na widok w Warszawie
w drukarni nadwornej Jego Królewskiej Mości 1783. in 8^{wo} z wypisem
Chronologicznym przedniejszych spraw Greckich Perskich i Rzymskich

[Jam sum, cum ausus es unius scolorum
Omne avum scribus explicare chartis,
Doctis Jupiter et laborosis.

utatoraiących zrozumienie Korneliusza — Piciu uczniu szkoly rycerskiej
 zajmowało się tem przekładaniem a Jan Nield Wulfers Jeruita pro-
 fesor Litteratury trudnił się poprawą. — Godne są uwiebania chęci
 tych młodych którzy w godzinach wolnych od nauk tłumaczyli tego
 Pisana co i rozum oświeca i serce do spraw pięknych ^{z mową} ~~zapala~~. — Przekła-
 danie to jednak nie może się narwać dobitadnem — pospiesznie się odby-
 wato bo w kilku miesiącach. Wśród nich niemal widno chropowatość mowy
 i pismo niepoprawne chwytające czasem wyrazy wyszłe z używania.
 Dla młodzi tłumaczy w wieku młodocianym oparać należy nie wta-
 siwość i grubość wyrażen które należało Nieldu Wulfersowi poprawić.
 Wiadomości o życiu i piśmie Korneliusza mieści wiele gadaniny.
 Są i wyrażenia agrabiate np na karie 2^{ej} podsiębii autora na karie
 4^{ej} ktab życia Attyka takby garsiua namacai na karie 162. niemo-
 wisie pusit się w nauki, zdriewostebii Pannę —

Wiek Sygtoniusza. Pisma Swetoniusza doszły do nas
 i zagubione i zianie
 o nich

Historija dwunastu Cesarzow — porównanie i Tajtem — życie —
Swetoniusz napisał życie 12^{tych} peruszkich Cesarzow. Rzymskich
 wrodzeniu najdrobniejszych okoliczności i stąd wzbudza ciekawość ale
 niekiedy wzmiankuje o rzeczach styszanych i niepewnych. Książka się
 szeroko w opisach i ładnych uwag nie czyni. Zupełna, oharnie bezstronności
 nie powodując się bynajmniej ani przychylnością ani nie nawiścią i we
 wszystkim zdaje się na sąd krytyczników. Pliniusz w liście II^{ym} księgi
~~o przyjaciu~~ Saluta dricta Swetoniusza. Perfectum opus absolutumque est
~~ne iam splendet limbo sed attulit tunc Patere me videns titulum tuum,~~
~~patere audire, describi, legi, curare volumina tranquilli mei.~~ W tych wy-
~~razach~~ Sanua mu zbitnie gladzenie dricta. Można tu przytoczyć dob-
 ra uwagę Pliniusza storowną do myśli Cyeronai kwintyliana
 względem poprawy dricta. Diligentiam tuam in retractandis operibus
valde probo. Est tamen aliquis modus. Nimia cura deterit magis
quam emendat Epist. xxxv lit. 12. — Bardzo mi się podoba
Swetoniusz i Tajt o iedney mudy pisali tatwo wiec ich porownai.

miara. Sbynie gladzenie
dricta, baro wey re pruie, nie
poprawia.

W obu dziełach duch wolności widzieć się daje, ale smiałości nieiednak.
Tacyt poważnie się okazuje. Swetoniusz ostrożnie ukrywa. Pierwszy powsta-
na cistem Krymianinem, drugi daje to poznać. Obadwa pisali nie-
miejsc dla Rzymu iak dla innych narodów, ale Tacyt wziętych
owoców a Swetoniusz Krolow. Tacyt makuje wydarzenia wieku swe-
go ogarnia cały układ Polityki i sądzi razem Narody, Prawodawców,
i Rządy; a Swetoniusz opisuje tyłko życia Cesarow. Obadwa
rządy starają się o moc wyobrażeń i męzką wymowę, niż o u-
kład wyrazow, ale zapas tych dziełpisow nierówno udziela się kryty-
nikom. Na każdej karze dzieł rocznych Tacyta gieniusz
postregai się daje, a Swetoniusza całego krytyki trzeba żeby
o nim sądzi-

Był synem Swetoniusza Lenisa trybuna 13° pothu w po-
tyrze Bebrjiachicy iak sam wyraził w życiu Otona. Panowanie
Domicyjana było kresem jego młodości. Naprod się oddał bada-
niom grammatycznym a napisy tyłko dzieł owych Suidas
dochował. Utamek jego o Retorick i Grammatykacki stawny
okazuje smak pewny i krytykę swiadłą. Stawał w obronie so-
dowej po śmierci Domicyjana pod którym niebezpiecznie było i
bronii niewinnych i stynał nawet rozmowę. Pisał 3 księgi o Kro-
lach - 8 o Pretorach. Traktat o prawach i zwyczajach Krym-
spiel ale żadne z tych dzieł niecalało.

Swetoniusz obdarzony tak pięknymi przymiotami tatoć mógł
stać się godnym przyjacini mężow znakomitych iakoto Helwidyusz
Priska mędrerzka wolności swanego oitatu z Krymian, Wirginii
szca Stawniuszego od Otona i Galby i i berta nieprzyjał. Tacyt
zaszczycał go także swoją przyjaźnią. Najpoufalszym przyjacielom
Swetoniusza był Pliniusz młodszy chwalec Traiana rządcą na
owczas Bitynii, wyjednał bezdrietnemu u Cesara przywilej ma-
iących troie dzieł /: jus trium liberorum. / Pierzył swego z dobro-
czynny

dyńca: do wielkiego pomyśleń majątku i został Sekretarzem Adriana Cesarza - Niedługo cieszył się losem pomyślnym. Adrian był zniechęcony z Sabina żoną swoją. Swetoniusz przez pochlęstwo mężowi obaczywał jej wzgardę i unęgu postradał -

O listach Cicerona do Pomponijskiej
Rozbiór listów Cicerona do Pomponijskiej

Listy Cicerona do Mityha pisanego do Konsulstwa jego, aże do ostatniego czasu życia - Thorneliusz Nepos tak mówi o nich: Pomponius ita: que volumina qui legat, non multum desideret historiam contextam eorum temporum. Cap. XVI. Te listy przenosił Strabon, w wydaniu na widok z listami Brutusa i kwinta brata, 1470. in folio, w Rzymie u Honrada Lovinheima i Arnolda Pannarta - W Weneży tegoż Probus wydał u Mikołaj Jenson in folio. -

Cyeron biorąc nauki z Pomponijskiem powziął do niego przywiązanie z dziecinstwa - Był nadto polibowym, gdyż Brat jego kwintus miał za sobą Pomponia siostrę Mityha - Był to człowiek namiętny i w swym czasie, z matha i siostrą nigdy się nie poróżnił - Mniemat iż nie godzi się gniewać na tych, których kochać przystoi - Przemasze klasy listów do niego napisał - Drzewo iż każda list Mityha w tym się zbiorze nie mieści - Zdaniem Thorneliusza Neposa, Cyeron w tych listach zamknął za: miary Obywateli przedniejszych, wady wadliwych i przemiany Przeczy pałoli - Omnia de studiis Principum, vitis ducum, ac mutationibus Reipublicae perscripta sunt. - Stawia w nich obrary skazenia wielkie, archaizm, upoważnienie, zbrodnia, szereżliwa i sprawiedliwość przedajna, inok wyodróżna -

Oprac tych względów publicznych mudo jest czytać skłachotna i skata ufności Cyeronas w Mityha, szereżliwy życia domowego i postępowania familia, szereżliwy opisy poruszeń jego umysłu w rozmeitych okolicznościach, ścisła dokładność w opowiadaniu dział magwaimięszych, bez umiaru szereżliwy przez fależny skromności z uszerokbiem prawdy znajomości, bez poniżenia drugich przez zawisę lub uprzedzenie - Podoba się wielce wierność jego w dopełnieniu obowiązków wielkich i małych, wzgarda z obowiązków, ustręt od tyranii, żołta to wszystko w stę, siaga do Cyeronas ist to człowieka w nie urzędnika. -

Księga 1ª Dwanaście listów pierwszych nie taki dalece nie zamysłowa Historji - W następnych do 18^{tu} opisuje jak Publius Wlandiusz syn Appianusa po niewieściu porzebrany postresony został podczas

podczas uroczystości obchodzonej w domu Kaja Cerara Archipolana, do
której mężczyźni wchodzić nie mogli, i że się uwolnił od takiej przeciwno-
prawość. Donosi potém Attykowi iż lud Przymiski zimno przyjęł Pompe-
= justa powracającego z wyprawy Asiatyckiej - Celwicy bowiem Obywat-
= le obawiali się wstawiającej potęgi, a Lukull paratł w niemur nieraw-
= scia za wydarzenia sobie tryumf nad Mitrydatem i nie prawie zwyciężonym.

O Mowie Pompejańskiej mianem w Senacie także dał zdanie: „Non ju-
= unda miseris, inanis improbis, beatis non grata, bonis non gravis” -

W liście pierwszym II prosi Attyka o przystanie z Greccy posta-
= gów i popiersi na ordobienie Teskulum pomieszkania przetrzaconego
= zabawom uetyonym - Szerokość przejacielska wymurzył w tych słowach: „
Mire quam Atius loci non modo usus, sed etiam cogitatio delectat” -

W liście 17 iednając proszenie Attyka z bratem swym Thurintem,
po szerokości serca pitte słowa godne przejaciela i brater -

„De his litteris quas ad te Tesalonica misit, et de sermonibus quas et
illo et Roma apud amicos, et in itineris habitos putas; ecquid tamen causa
sit ignoro; sed omnis in tua posita est humanitate mibi spes huius lesae
= de molestia. Nam si ite statueris, et irritabilis esse optimorum saepe homi-
= num et eosdem placabilis; et esse hanc agilitatem ut ita dicam mollis
naturae plerumque bonitati; et id quod caput est nobis inter nos, nostrae
= se incommoda, sive vitio, sive injuria esse tolerandos; facile quemadmodum
= dum spero mitigabuntur - Quod ego ut facias, te rogo. Nam ad me, quod
te unice diligo, maxime pertinet, neminem esse in corum, qui aut te non
erunt, aut abs te non ametur -”

W liście 18 in, przed swoim wygnaniem, i trybunostwem Velle-
= ius, użala sic in nie ma Przejaciela wiem ego na ulge tristis i po-
= cieche figura -

„Nihil mibi nunc sic tam deesse, quam promitterem eum, qui con-
omnia, quae me cura aliqua afficiant, una communicem; qui me amet,
qui sapient, qui cura ego colloquar nihil fungam, nihil dissimulem, nihil
obtegam - Ab et enim frater optimus et amantissimus; Pellus non homo
sed littus, atque acris et sollicitudo mera; tu autem qui sepius me cura
et angorem animi mei sermone, et consilio levasti tuo, qui mibi et in pu-
= blica ve socius, et in privatis omnibus consciis, et omnium in corum sermo-
= num et consiliorum particeps esse soles, ubinam es? Ita sum at omnibus
destitutus, ut tantum requiescis habeam quantum cum uxore, et filidis et
in littis Lycerone consumitur - Nam ille ambitiosae nostrae fuos aque con-
= citia sunt in quodam splendore forensi; fructum domesticum non habent.
Itaque cum bene completa domus est, tempore matutino, cum ad forum
= patri gregibus amicorum descendimus, reperire ex magna turba meminimus
possumus, quodcum aut jocari libere, aut suspirare familiariter possumus.
Quare te expectamus, te desideramus, te jam etiam avessimus -

Mutta

Multa enim sunt, quae me sollicitant, ^{anguntq;} quae mihi videor, auctis ^{ma}ctas
 tuas, unius ambulationis sermone exhaustivum posse. — At domesticarum
 quidem sollicitudinum aculeos omnes, et scrupulos occultabo; neque ^{causa} huic
 epistolae atque ignoto tabellario committam. — Augusti (nolo enim te permo-
 veri) non sunt permolesti, sed tamen insident, et urgent, ut nullius a-
 mentis consilio aut sermone requiescant.

W 3^{ch} statnich iest rzecz o precyjsiu Włodzisław do stanu gminnego, aby
 zostac mógł trybunem państwowym — 20 listów Włodzi i napisal Cycon prze-
 = 24 to w 8 latach.

Riegra II. Gdy Attyka przysłał Cyconowi Geografia Sesapiona
 w Atwartosii mu odpisał, że ledwie Syziacensisy caatke rozumia. — Tru
 = duo o latie wygnanie — "Fecisti mihi pergratum, quod Sesapionis libram
 ad me misisti; ex quo quidem ego, quod inter nos liceat dicere, millesimam
 partem vix intelligo" — Milosinikium był wielkim chwały — "Quid
 = vero historiae de nobis ad annos D.C. predicantur? quas ego multo ma-
 = gis scitior, quam eorum hominum, qui nunc vivunt rumusculos [aj] —
 = At w istis inveniem uniescencia w licie do Attyka wygnat, ie sic tylko
 = prawdziwie cnofliwym szalezy — Wola Wojny, rzecht, Syziacensisy umorec,
 = niz co niegodniwego popetruc — Epis. II. Lib. 7.

Po odbyciu konsulostwie, pewny niesmiertelności, pisze do Attyka, ie najmil-
 = szę znajdzie poście w przezwiażeniu wiednie krześn: Ego ni villam meam, nulla
 = unquam voluptate tanta sunt affectus, quanta afficior haec integritate. Ne me
 = tam fama, quae summa est, quam res ipsa delectat — Epis. 20 Lib. 5 ad Atticum
 = W warnem rozmyślaniu, czy ma sic przewiażać do Attony Pompejuska,
 = petre uwag rozsadnych zambona w licie do Attyka co

Maximis et miserimis rebus perturbatus, cum eram tecum michi poter-
 = itas liberandi non esset, uti tamen teo consilio solui — Deliberatio autem om-
 = nis haec est; si Pompejus Italia cedat, quod eum facturum esse suspicio,
 = quid michi agendum esse putes; et quo facilius consilium dare possis; quid
 = in utramque partem michi in mentem veniat, explicabo brevis — Cum me-
 = vita Pompeji summa erga salutem meam, familiaritatemque, quae michi cum
 = eo est, tum ipsa Reipublicae causa, me adducit, ut michi, vel consilium
 = meum cum illius consilio, vel fortuna cum fortuna conjugenda esse si-
 = deatur — Accedit illud, si manes, et illum comitatum optimatum et ca-
 = risimorum virorum desero, cadendum est in unius potestatem, qui etiam
 = multis rebus significat se nobis esse amicum, et ut esset, a me est tute-
 = scis propterea suspicionem hujus impudentis, multo ante provisum:
 = tamen utramque considerandum est, et quanta fides ei sit habenda,
 = et si maxime exploratum eum nobis amicum viri fore et ne viri
 = fortis et boni civis; esse in ea urbe, in qua cum sussumis honoribus
 = imperii que usus sit, res maximas gesserit sacerdotio sit amplissi-
 = mo praeditus, non futurus sit sui juris, subeundamque periculum
 = sit, cum aliquis forte decoret, quando Pompejus Reipublicam re-

[a] Tom VIII. pag. 107. Editione Elvetica

cuperaverit — In hac parte haec sunt — Vide nunc quae sunt in al-
tera — Nihil actum est a Pompejo nostro sapienter, nihil fortiter,
addo etiam, nihil nisi contra consilium auctoritateque meam —
Omitto illa vetera quod istum in Rempublicam ille aluit, auxit,
aransit; ille legibus per vim, et contra auspicia forendis auctor;
ille Galliae interioris adiutor; ille gener; ille in adoptando P.
Clodio auxer; ille restituendi mei: quam retinendi studiosior, ille
provinciae propagator; ille absentis in omnibus adiutor; idem
etiam tertio consulatu, postquam esse defensor Reipublicae coepit,
contendit ut decem tribuni plebis ferret, ut absentis ratio haberet-
ur; quod idem ipse sanxit lege quadam sua; Marceque Con-
suli, finienti provincias Gallias, Calendis Martiis restitit —
Sed ut haec omittam, quid foedius, quid perturbatius hoc ab urbe
discessu, sive potius turpissima fuga? quae conditio non accipien-
da fuit potius, quam velinquenda patria? Mala conditiones
erant, fateor, sed num quid hoc pejus? At recuperabit Rempu-
blicam — Quando? aut quid ad eam spes est parati? non a-
ger Poenus amissus? Non patefactum iter ad urbem? Non pe-
cunia omnis, et publica et privata, adversario tradita? Deni-
que nulla causa, nulla vires, nulla sedes, quo concurrant, qui
Rempublicam defensam velint. — Apulia delecta est, insicissima
pars Italiae et ab impetu huius belli remotissima: fuga, et maritima
opportunitas visa quasi desperatione. Invenite capi Capuam, non quo
minus illud defugerem, sed sine causa; in qua nullus esset ordi-
minus, nullus apertus privatorum dolor; bonorum autem esset ordi-
quis, sed hebes, ut solet; et, ut ipse sensissem, multitudo et impu-
mus quisque propensus in alteram partem: multi mutationis
rerum cupidi — Dixi ipsi, me nihil suscepturum sine presidio
et sine presidio pecunia — Itaque habui nihil omnino negotii, quod
ab initio vidi, nihil quasi praeter fugam — Eam si nunc sequor, quae
nam? cum illo non: ad quem huius ipsam profectus, cognovi in iis
locis esse Caesarem, ut Auto Luuriam venire non possem — Inferre mori
nobis incerto cursu, hieme maxima navigandum est. Age jam cum
fratre, an sine? cum filio aut quomodo? in utraq; enim re summa

Difficultas erit summus animi doler. Qui autem impetus illius erit in nos
 absentes fortunam nostram? acrior quam in ceterorum; quod pudabit fortasse in
 nobis violandis aliqui se habere populare. Age jam has compedes fasus inquam
 nos Laurentes, spero ex Italia, quam molestum est? Qui autem locus erit nobis lectus
 sed jam placatis ut amur fluctibus) autem ad illum verarimus? qua autem, aut
 quo nihil scimus. At si resitero, et fuerit nobis in hac parte locus; idem
 fecero, quod in luina duncina ne Philiphus quod L. Placcus quod D. Mu-
 cius: quoquomodo ea res huic quidem accidit: qui tamen ita dicere solebat, se
 id fore videre quod factum est, sed hoc male, quam armatum ad patris moenia
 accidere. Aliter Thrasybulus, et fortasse melius. Sed est certa quiddam illa Mu-
 cii ratio, atq; sententia: est illa etiam Thrasybuli. et cum sit necesse, venire tem-
 poris; et non ancitere tempus, cum sit datum. Sed in hoc ipso habent tamen idem
 fasus molestiam. Sed enim nobis amicus quod incertum est; sed sit; deserret triumphis

Non accipere ne periculosum sit: An accipere invidiosum ad bonos. O rem
 inquis difficilem, et in explicabilem. Alqui explicanda est. Qui enim fieri
 potest? At ne me caedimaris ad munendum esse propensioem, quod plura
 in ea parte verba fecerim, potest fieri quod fit in multis questionibus, ut res
 verborum haec fuerit, illa verior. Quamobrem ut maxima de re aequo animo de-
 liberanti; ita mihi des consilium velua. Navis est in Cayda est parata naves
 et Brandusii. Sed ecce nuntii, arrebente me hoc ipsa natus in Calenrece
 Cetera, Caesarem ad Corficum, Domitiam Corfici cum primo exercitu, et
 pugnare cupiente.

Non pato etiam hoc Inaun nostrum commissurum ut Domitium retin-
 quant; etsi Brandusium Scipionem cum cohortibus duabus praemissas
 legionum a Fausto conscipiam in Siciliam sibi placere a Consule duci scri-
 pserat ad Consulibus. Sed tempore Domitium deserere erit implorantem ejus assi-
 lium. Et quidem spes mihi quidem non magna, sed in his locis firma,
 Afranium in Pirinde cum Trebonio pugnasse, pulsum Tribonium, et
 tiam Fabium tuum transisse cum cohortibus: summa autem Afranium
 cum magnis copiis adventare. Id si est in Italia fortasse manebit. Ego
 autem cum esset hincostum iter Caesaris quod vel ad Capuam, vel ad Lucce-
 riam iturus putabatur Leptam ad Pompejum misi et litteras: ipse ne

quo incidere, reverti Formias — Nec te scire volui, scripsisq; fediator
animo, quam proximè scripseram, nullum mecum iudicium interponere
sed exquirens, tuum, —

Numonia uiedotłstworzeo nadzatosi lycerona po smierci Julii cohu sworzy
[a] Przesiwniat wystawic i po swieciu iukosciot. Kupit ogrod aby tam wy-
konat slub ueryniony z przywiazania Orcowskiego — Pograzony w smutku
bokiem szukal pociechy iulgi; w wymonaniu slowik ulruu i zamiarow
tykowi przyjacielowi iostremu —

Quod me ab hoc moerore recitare vis, facis ut omnia; sed me non desicias
tu testis es, Nichil enim de moerore minuendi scriptum ab ulla est quod ego non
domi tuae ligerim. Sed omnem consolationem vincit dolor — Quia etiam fieri
quod profecto ante me nemo, ut ipse me per litteras consolaret. Quem librum ad te misit
tam si descripserunt librarii [b] — Aperto tibi nullam consolationem esse talem. Totis
diebus scribo, non quo proficiam quod; sed tantisper impedior, non equidem satis: ubi
enim urget: Sed relaxes tamen omniaq; vitos non ad animam. Sed ad vultum
ipsum, ut quam reficiendum; itaq; faciens interdum mihi peccare videt,
interdum peccaturus esse nisi faciam solitudo Aliquid adiuuat sed nullo modo
proficiet si tu tamen interases; quae mihi una causa est hinc discendi — Nam
pro malis recte habeat, suos hinc esse. Quamquam ipsum doles, non
in me idem esse poteris, Perierunt illa, quae amabas, Ep. XII. Lib. XII —

Ego quantum his temporibus, tam eruditus fieri poterit, profecto illam conse-
crabo omni genere monumentorum ab omnium ingenii scriptorum et Graeco-
rum et Latinorum quae res forata sit reficatura ulnus meum — Sed iam quae
si vobis quodam et promisso me tenere puto; longumq; illud tamen munus
longum videtur. Nabo enim nihil tentatis rebus omnibus, in quo equis
Nam dum illud tractabam, de quo antea scripsi ad te [c] quasi pereram dote
res meos [e] Nunc omnia respicio, ne quidquam habeo tolerabilius, quam
solitudinem Ep. XVIII Lib. XII. —

Opis wiczest dany Cesarowi ad domu wuyskim lubo brotki przy po mi na
obycrai Krymian i skazalosc Dyktatora —

Q hospitem tam gravem fuit enim per fuerundum de. Sed enim secundis
saturabilibus quam solitudinem ad Philiphium vesperi venisset,
villa ita completa nichilibus est, ut via triclinium ubi coenabatur
ipso cessat esse, vacaret; quippe hominum — Sane sum commotus,
quod futurum esset postridis; ac mihi Barbara lassius subvenit,

[a] Julia coha lycerona i Terenii naprawd postubiona byta d. Gienow
po ugo smierci Julii cohu sworzy iukosciot. Kupit ogrod aby tam wy-
konat slub ueryniony z przywiazania Orcowskiego — Pograzony w smutku
bokiem szukal pociechy iulgi; w wymonaniu slowik ulruu i zamiarow
tykowi przyjacielowi iostremu. 700.

[b] Utto mihi tyllus tege prouiseria porostat —

custodes dedit. castra in agro villa defensa est. Ille tertius Saturnalibus apud Philipum ad horam VIII ne quemquam admisit. Rationes apinos cum Balbo. Inde ambulavit in littore. Post horam VIII in balneum; tum audivit de ... vultum non multavit. Unctus est: acubus pagibat. Itaque et edit, et bibit cupiose et joculariter ex opipare sane est apparatus: ne id solum sed bene cocto et condito sermone bono, et si quem libenter. Præterea tribus tridivis, accepti qui in ejus comitate valde copiose, libertis minus cautis, serviq; nihil defuit. Nam lantiores eleganter accepti. Quid multa homines visi sumus. Strepus tamen non is cui diceres, Amabo te, eodem ad me cum revertere. Semel est. Serium nihil in sermone: Erudita multa Quid quis? delectatus est, et libenter fuit. Pictolis se ajebat unum diem fore altisum ad Baios. Habes hospitium sive odiosam, mihi diari non molestam. Ego paulis per hic diuide in Tusculanum. Dolabella vislam cum præteritis, ornis armaturarum copia, deatro sinistra ad Equum, ne usquam alibi.

Listy do Familiars

Listy do ranych pod napisem ad Familiars. Dr. Petrus Pirrusz wynalazł w Wenecjach (Venetia) starożytnym miewie Piemontu. Wypisy napisał naukowo w Rzymie 1767 in folio u Konrada Seranheima i Arnoldda Carnualza —

Listy Lycerona z napisem Epistola Familiars albo Epistola ad Familiars składa się z listy 16 równie jak listy do Attyka. Władnym starożytnym rękopisem listów Lycerona niemasz tego napisu ani żaden pisarz dawny nieprzywodzi ich pod tem imieniem. Międzyż się tyllko osoby do są pisane listy, i licza listy orona, Te dwa napisy Epistola Familiars albo Epistola ad Familiars wcale są rzadkie, albo wim odpryżaćca naysposobniejszego można pisac list naysposobny, to jest powazny przeduz istoty rzeczy —

Pirrusz napis Epistola Familiars rawnie by i powinnin od innych stylem potoczny i pospólnym ale precyzywnie praktycznymy się iż się wszystkie listow Lycerona naysposobniejszego są do Attyka — Wynuna w nich otwaracie naysposobniejszego spryżaćciol, pisze w onie bez wymuszenia radnego; wylhorz, zas częst listow pod napisem familiars pisal do osob naysnamomietrych w narodzie w rzeczach wylhuuy wagi, i mono wryżen swoiż, i przyjaciu rozwaga i ostroznou piorem iego powodowaty. Nad wite tych listow jest wzorem gładkosi i mowq przyto oharuui się ze listem do Attyka stury rawnu napis pospólny —

Chociaz w liczbie tych do których są pisane miszaca się przyjaciele Lycerona jednak wylha ich licza nietylko a z nim w zarytoui — Jedyn tyllko Attyk mogł się nazywaie naysposobniejszym —

Te listy nie są wylhorznie uszywał potocznych wyrazow wyrazow przychodzących

pod pióro - Kiedy pisał przez dobrej myśli wyrażenia ugo były lekkie naturalne
i widowały się z niego samy wypływały: obfitości niezmiernie szata uł ognia ani
subtelności i wtych okolicznościach uwywał zartow zdolnych do rozmieszania przy-
ciast - W listach pisanych z górnosnią do najwyższej ludzi chęć podobania się
jest w sposobie przeciwnym, bez tej nadętości i obafatyckich tytułow które niniejszy
krytycy wprowadził w Towarystwo z wyższymi i narwał ~~wprowadził~~ niesto-
sownie ~~dyktando~~ - Wreszcie zdania w listach politycznych pochodzą
zafobolny znanieści ludzi i rzeczy - Umiął rozwikływać trudności prawdziwych
nieoszczędia i zawsze skutek rady ugo usprawiedliwiał -

Korneliusz Nepos tytułowaty oklubnony przyznał Ciceronowi „Prudentiam eius
esse quodam modo divinationem.” Non enim Cicero eam Volam quae vivo se dicere
runt futura praedicit sed etiam quae unum unum veniunt; caecit ut Vates,
C. Nepos ad usum Delf. Parisius 1615. Pag 145.

Listy polickie najwyższą sławę przyniosą obywatelom Cicerona; w in-
nych okazuje się Dowcip i das pisania wtych dobroci serca - Imocą i zapatem wsta-
wia się za przyjaźniami a dobro ich uwna za swoje własne - Procz tego listy
Cicerona są pomnikami szacownemi Dziejow Arystokratycznych wyrażają ostatnie
technicizma Romajczy wolności - Orywiał w sercu ródzellow inoty, i inoty na obro-
ny Arystokraty -

Wpomiędzy listow Cicerona znalazł się, niemniej ciekawe lesara Pompeja Antonius
za i innych -

W listach lesara postregai się dać to umiarkowanie na szczyt powodzen
ktore mu nawet serca nie przyjaźnił udnato - We wstyżkich listach Pompejusza
jest rzecz o Wosfynium, misie nigdyz Relignow - Pisał se skłachetny Prostopa, u-
miął i wojnę prowadzić i mówić omy -

Ten zbiór listow będzie wiernym obywatelom Arystokratycznym obrazem wzbudza do czytania
Ciekawosi - Treba uważać dla pomnożenia mądractwa udat się do wojska lesara będąc
go w Galii - Ciceron zastobliwu zamier ugo wysyoda: „Balbus mihi confirmavit te
devitem futurum - Id utrum Romano more locutus sit, ut bene rrummatum te futurum
an quomodo Avicii decunt omnes esse divites, qui celo et terra frui possunt postea
videro - In Britania nihil esse audio neque auri neque argenti - Sesi ita est, esse dum
aliquid suades capias, et ad nos quam primum recurras -

Lukrecjusz wstawiony wymowa i dobroci przyjaźnił Cicerona uł wyraża
soliscei do Alfyta „Vir optimus et mihi amicissimus Ep. 16 Lib. 1. pisał historyę
wielu swego - Ciceron wysobu powarał pisma tego myra ludzi się mimi ra-
chwycał i mianował u wpisu mi nad swoje oklubniane - Ustnie go prosił o napie-
sanie Dziejow Konsulowstwa swego ten list uwarano zawiąza a najwyższymi

isam Cyeron tali enim rogamur licet Attyka prout ab eo doctus ad Lucejusea, Epistolam Lucejo nunc quam misi qua meas res ut scribas rogo fac. ut ab eo summus valde bella est. Ep: VI Lib: 10. vel E. O lib: 4. Nunc ostendit nos odios Lucejusea. Wzmiankowany list do Attyka daie poznai re Lucejusea uis uie' zgodanie Cyrona pryncel. Nqd prout Attyka aby ztoryt' douli Lucejuseowi i do prapiseunia dicta zachyt. Eum ut appropere ad hosteris et quod mihi se ita facturum rescripsit agas grabies.

List XII Kijgi V caty pisal od Cosam me tecum

W Listie XII do Leluzza mowi: iseli twai bydie Rpn: zastawie szynowi nay piehnyj re Dredictwo chwate Junia. Sereli zginie uicem sz roznie mi bydie D inuyet obywatelw. Si erit ulla Respublica satis amplum patrimonium relinquam in memoria nominis mee. Sin autem nulla erit nihil accedit illi sepatum a reliquis libris.

Podczas wojny domowej w Krymie tak Pisal do Appiusza Balba. Bym miat Liharstwo muzace zabieie tak szkodliwem rzeczom i tobie tym go rad unyryt' wswaloz idna iest uicorka do lotory rawsu sz uicainy, to iest pismo i nauha ktora w serzsciu naszem pocuchy nam williuy przydawata tesar wtych huz: niicaku i idrowia nam przydaie, albowiem nauha iako nas wzorzsciu wynosza tak zas w miszysciu smutku nam a rady umniyszacia. Stumaczenie Stan. Hb: sukruigo w dziele Lerychiusza I. Epistola ad Familiares Lib: VI W Listie XI do Appiusza mowi Santobliwie: Mienisz byder list moy niacymoinym, wiez go uicurnawoy radiato moie. Jako bowim Arystark niemy przydawal bych wicisay Homerowi litore mu sz uie podobaty, tak ty tych listow ni miuy za moie w ktorych niemasz wymowy.

O Listach Cyeronia doch. Juniusza Brutusa

Marck Juniusz Brutus synem byt Serwiliu siostry Katona z Utyki uicnia Arystona. Abilla Pompejusz straiu karat ojca ugo Marka Juniusza Brutusa re byt u strony Lepidg po smierci Sylli syn patoiacy milosia dobra powoschnego kattumiat w sercu nianawis. Kiu Pompejuszowi zaboycy Ojca swiego, wolał naszy stana pod ugo chotz gure uiz walery z cesarem praciw wolnosci Cyeryny swoiuy. Kniay dowal sz na polycie Farsalluiy. Jdy Pompejusz szubiacz bezpudienstoa w Egipcu smisc znalal Brutus listownu pial cesara Luyezie aby mu przyisc do swiego wyzha dozwoleit cesar go przyial z radosia i miad w licbu naypuroszych przycaiot. Wkrotce policit mu unag Pretora; Kapsiusz mimo braterstoa porozioł ku namu nianawis. Spryszenie sz na zgube cesara ił z uednoizyto ktoremu marck Juniusz przed howal. Po zaboystwie Juniusza cesar Senat mianowal Brutusa radca, Macedoni a Kapsyusza Tryj.

Do tego Brutusa sądey. Małdomi pozostata jedna lista listow Cicerona, misiu w sobie 11 listow Cicerona a 7 Brutusa listow obymniej czesi wydanini od smierci Juliusza do wybotu na Konsulstwo Oktawiusza - Polica, w sobie nawracim przyjaciel bledy wytykacie i radia powozchnym - Przytomym ty luo dwa listy staj sie w pierwszym listie do Attyha Brutus obrusza sie na ulganie Cicerona Oktawiuszowi w drugim Ciceron podidra Brutusa posromosci Oktawiusza Brutusa -

O Magnam stultitiam timoris

Cicero Bruto suo I.
Iungeres officio quoto etc

O Listach Cicerona do Kwirinta Brata

Ciceron pisal 3 listy do Kwirinta Brata wysly naprod nauwdek z listami do Attyha i Brutusa w Rzymie 1470 in folio u Murada Lovcins nima i Arnolda Pannastra -

Gdy Rzymianie chali sie Poczami Azji mniejszy po ofrymanem na Antiochu awyciestwie dostata sie, w rzed Brata Cicerona listy od byd w Rzymie prefektura - Poczai spoloyne oddawano w rzed Pretorum a busshwe idlo to Gajusz Małdomi i Syryaz i Giryaz Konsulem - Pierwi rzedny nazywali sie Propre totami, chuday Prokonsulami -

Ze wszystkie listow Cicerona do Brata nay przy huiy sie ust 1° w listom ostrzeza brata, co czym ma na swoim urzeczowaniu aby ednal chuday nieomierkely Ten list obyciaowy przypomi na wszystkie rzedem obowiazli istotne - 1° Poczai nad wladzence bi wyborny i godny cytanica de consideratione do Eugeniusza Papiera wsiel sobie ra wzot ten list Cicerona -

Eti non dubitabam hanc epistolam multo nuntii fama druique efact ipso sua euloritate superatura tu que ante ab aliis audieturus efes atium huiam excepside desideria nostro et labori tuo; tamen carissimi a me quos tibi huius molestis nuntium oportet etc -

O Listach Cicerona do Tyrona

Jedna lista listow do Tyrona wywolowca dani pownai iah Ciceron scatom swoim domem go lubi - Sa w nay lepszym porzedku i cigguie - pruswarum - Poczai sa uprzymowi i mala barow wesota i przyimna. Tyron po smierci Cicerona listy jego utozyl w tym porzedku nas dosaly -

Sup Grammatykow.

Aristoteles uzaui Platonu, ktoromu waznylii nerulki ludzku pale byty rozumnie, pierwszy stowa syntomatyzmii podzilil. Stoikowu tem sa tekki Feymowalil, ale nocy we wazglosi Dialektyki, wiceli Grammatyki. W Alezandriji bezgolniey ulowadesto sie kypu stowowych pizawow i wazglosych Grammatykow. Pizetko godem i kras wyppay, wicemu Holomeresz pizawidyl Mauter, syra swicijo, pizawidyl mizdy niami ma mizce. Stawny Aristokoch, lito rego pizawidyl mizdy mizdy mizdy mizdy, i swicajtych, wyppawidyl mizdy mizdy mizdy mizdy od Atala II Brata Pergamuru

do Rzymu / między II i III wojną Kartagijską, Trajes z Kolofu
 jego współczesny, który wniósł w ten miast smale do nauki
 Grammatyki: o to są ludzie, którzy zbrali postać i piero
 Grammatyków, i wstawił ich przewodnictwem sztuki mówienia.
 Do Grecji przysłał ten miast do Rzymian. Samo wyprawa
 Cicerona, Lulucyusza, Marsona przywodzi na myśl to usupho
 co dla Grammatyki zgodni. Miemy z Juliam upodobaniem
 nauki i z Ciceronem w wielu miejscach dzieł swoich. Cesarze ma-
 szy piórecy posobie w problemach czasu przeważa, to umyjali Neulom,
 to przesładowali Ueronyh. Kwintylijan pisał o czasach uiczy-
 mych wydat dzieło wyborne napisem Institutiones Oratorie
 Grae w A Rordasale pieropty Dugi dowodzi, iaki dowcipy
 nauki w tym miast w powiazaniu Grammatykarz, nauka, ale uiz
 niewiadomości zuzsta leda, uiczy k umiastności, lubony
 tak uspaniate ocaat pochwały.

Suetoniusz pisał o rządem Trajanem i Antoniana pisał
 o sławnych Grammatykach. Nimmora przemiany Apol-
 loniusza z Maandry Grecyera, który najlepszy pracował
 uedstaciano, Mofidoy Koniaz ten pisał Grammatykon.
 Potrocy Europy na ptypty Hordy barbarzyński do Paniffra
 Rzymskiego, i pogrzipty nauki w uformacianu gylolium.
 Tasiemni trwata do Madra Karola Wallinga kuff: ototo
 Oimiu witalid. To pnowemni wstama to nauki, bez ptypt
 hui, uoc u amozii rozymnia u uupraspu' w witalu 15,
 uoze w tej Epoci uicnt ogamitad. W 200 latach powniny
 nabrano smalen do Nauki bez uicntu, postregem pi-
 mosi starozystnych uizpwa, uiz, nauka uicntu, piraon La-
 cinifich, i uicntu w tym uicntu skwicno Krolu ari
 Antycyptu stowny Pofepor Alcademis Salmanty eluifka
 wydanym uicntu. Miheroy 1587, oswieit uicntu.
 Wofyptu pownin nastepit.

Wofyptu uicntu miasto Hifz pownin w Krolu hui. Samu stau.
 ne Alcademis, uicntu uicntu, od Ferdynanda 3 Krola uicntu 1350.

Praxon ten dowcipniecki wpytylu obymowat stat sie pro-
wodawca nauki - On rozroznial dwie Grammatyki kto-
re nuzet po nim wieczna, to jest: Grammatyka Ele-
mentarna; Filozoficzna -

Jakie Grammatyka miata znaczenie u dawnych
Grammatyk u starozytnych nietylko nauzat tych wy-
nosow pisac i mowic poprawnie, nietylko podawac pro-
widta wirosopiskwa; ale nadto byt kryptycznym; Filozof-
jiem. Srepsotnicy katedrowat sie nauka ispytowa, wy-
kanniam proctow poknowanow dobladniew oskopiow mo-
ktore smed uznalekierowat drukarow byty kizgami -
Jdy nauow eras procyt ^{byzany} ~~teowarow~~ dewicow instr-
mentow, a dramatyerny spikowanie niimow dawat
nauki procyt bez znacowosci mowki byto dawat
dwa kley nauki u jekow; Krymianow ale niowpe
wymawiac - Jakie wyobrazenie podal nam Kwin-
tylian o Grammatyceach Atenskich i Krymskich -

O Grammatyceach Polskich -

Wissania polska Jana Sekuliciana unisersona pro-
Jeshamencie niwym drukowanym w Krolewem Prus-
koin 1551 in 42 na Rygmonta Augusta icet nay-
dawniwym pomnikow cytanii i pisania popo-
sku -

Misicic sie tyllu w dawik kartkach. Datego ta pisona
nia potwina na ule pisma kuztygo; abylic s abri-
kie mugte wozimenne wyrokwaniem niemy; bledow
ktore stad popolnie puchowca; jak Sekulicyan wy-
sara - Miypotrebna icet nucz w kwanikowate
pro

prawiada pisowni ktore dzisday umiemyc niemaia - Prawdę
 do poznania historii języka są wręcz potrzebne - W ośm
 lut po ogłoszeniu pisowni Sekuryana Jan Januszew-
 ski po śmierci Jana Kochanowskiego dostał od Jana Lu-
 męskiego ortografię polską, piórną, rotarną, która
 od Jana Kochanowskiego i wydrukował ją 1594. w Wa-
 kowie przybarycowskiej, wstęp do niej -

Mesgniera Franciszek Mennickim
Franciszek Messias do barynter ~~Mennickim~~ Kwamy
~~Franciszek~~ napisał grammatykę polską, po Linnie
 którą Gregorz Förster księgarz nakładem swoim wy-
 drukował we Jan'sku 1689. in 8.° Przypisanu
 jest od samego autora księciu Michałowi Radziwi-
łowi synowi Alexandra - Lamin Franciszek Mes-
gnier lat kilka w polsce iak mowi w przed-
 mowie łacińskiej przydadat wielkiy pilności
 i pracy do nauki łaciny języka Polskiego; tyła id-
 nak w nim postąpił, iż prowadząc rozmowy do-
łacznie, do siebie ich wzbudził - Wpłynął istny
garnie w Wrocławiu przegladając, szkole Gram-
matyki polskiej, która by prządana, naukę języka
łaciny mu mogła; też istny wiek ubard, i od
 siebie idnostajny wiadomości odbiór; i ten istny
stan ciżli i trudny się go pod pewne prawiada
grammatyczne trudno podziagnąć [Łuiska po-
tem pracy rozwarł spozaby monieria potocz-
ne i badał

[Ład dale się widzieć, ix w owym sejke
wieku Grammatyka Statoruska nie
była znadoma

ne i badał się rozmaitych rzeczy od Krawców iżyka i
Grammatyke utwierd - Słowem iść proca pisowia-
skowa Androkiemca, bo w ruiy drogę zharus ruda-
kew - P. S. z o wymawianiu wyrazu i z ~~to~~ p.
kary ^{nr 20} w pospolitim pisaniu króciak używali, uwa-
zi ich potrzebę na obcasu i różni Krawców
orobliwie dla cudzoziemców np kata wolat, laka
apisi, nic nihil, nic fitum -

Przytady o scisnieniu i o otwartego przywodzi
macty pnie, nie, loquor, nie, fluvium, piore la-
vat, piore plum^a - Dodaj iż czete potary o
scisnieniu i o wymawianiu - P. S. tak, czy
swage: lubo e otwarte i scisnieniu różni się brami-
niem, gdy idnax wstypny pisarze i wiek. Dniekani
Krawców i Krawców, wymawianiu Krawców od Kraw-
ców, i Krawców go pod prawięta i niemożna
Podstę iż swage pniekani ma i scisnieniu
grubo wymawiali, prawi iak a. albo iak francuzi
au. np móm maie; dnie tythe Krawców
tak wymawiają. Dnie móm o scisnieniu i o
czewnie i pniekaniu - Iny formy podani
nieczwistki: Jan, baba, naryni, a dnie na pnie-
nie triki, Surty, i Srogi - A pniekaniu
Mesquin dnie się widzie, i Krawców na woi go-
tów wieki wżmianach liabę czupnaczo
numerum

Innumerum diadem / ^{groszka} upi dwa ~~groszka~~, dwa tonia, dwa ~~tonia~~
duri cice, duri Babie - Cyri uwaga i mrowofaric
uzywali tej licy durnoangij w b. przy padku upi the
dwoma bractwami -

Ja licy wypta ruzycania -

W tej grammatyce sa trzy formy cracovianica: umieim
cracovum umieim - frustowak licy durnoangij umieim
duri ic up umieim, umieim, umieim: was devoch umieim
was devoch umieim: umieim umieim umieim umieim

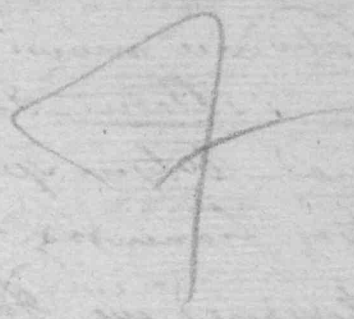
Nabowice miewi o prymstowku, prymstowku, prymstowku
ku i stadni - Taba ud owarwa grammatyki Mesgri
ena - Wtyca spisobu napisal ola polaxow gram
tycz franckoz, Wtyca upytani D. razem sa wydu
kwane w Jan'shu 1689. in 82

Scromna, prawda, upreca o sedmij prawy, in quo est
optatam conatus mei metam non attingo, tamen
ut vel primos ad illam, faciam papens - lucorum
elusebo. Sabis unbi vit, alienigene viam polonis pra
monstroff ad componendum quid metius publiuz
mei magis servietis -

Statorias expi Swicis'ski Wata

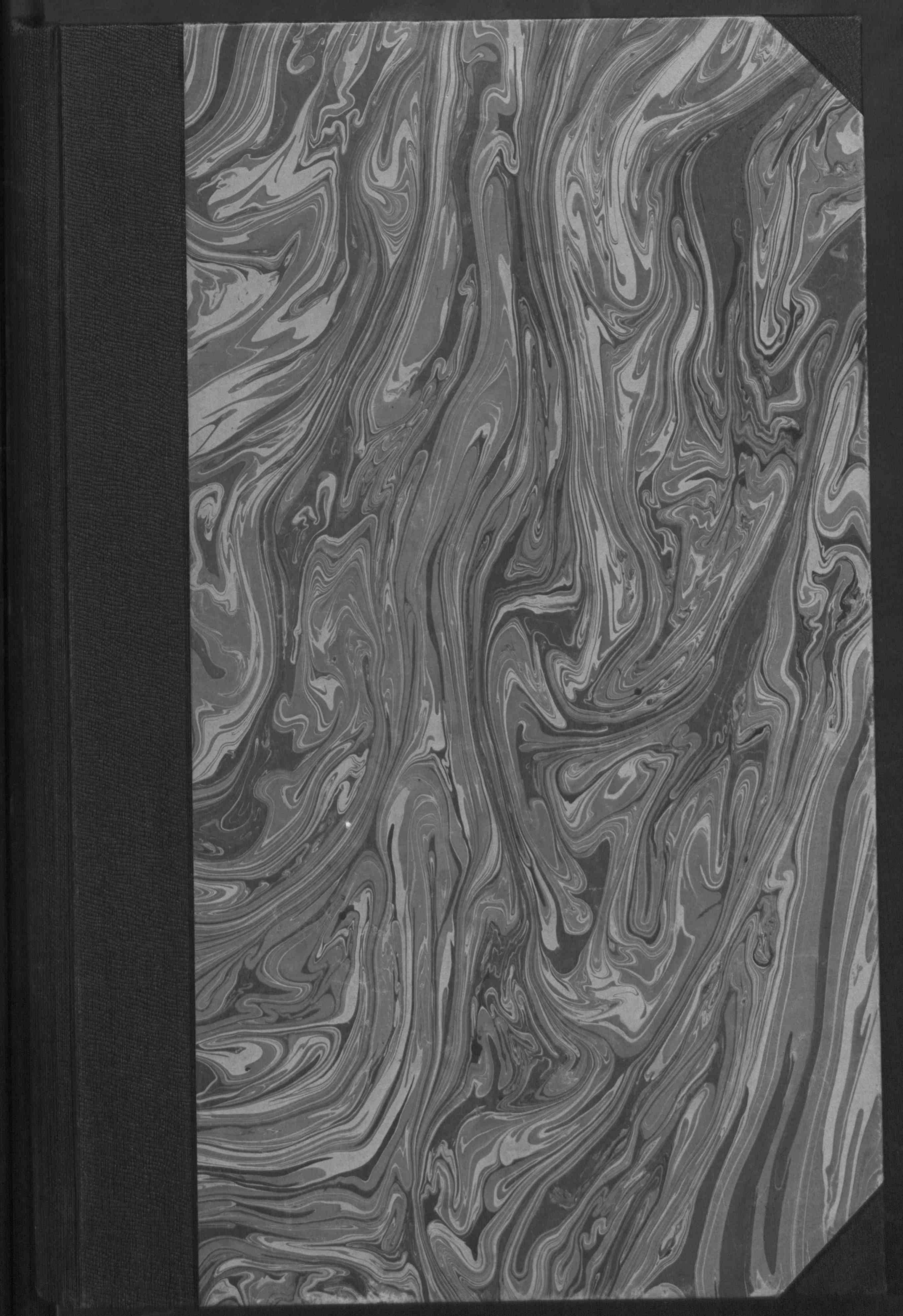
Seneka

Tacyt chytrym: takomym Senekę wyprawit; Sudyty zas
Hieronim (a) i kwintylijan cnotliwym (b)

(a) Seneca continentissima vita fuit. In Cathal. Script.
Eccles. 23
(b) Seneca multa et magnae virtutes fuerunt
Libri X.

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1

62-002 Suchy Las

www.digital-center.pl

biuro@digital-center.pl

tel./fax (0-61) 665 82 72

tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.

Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.